

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Křesťanská výchova

Brno u sv. Augustina - historie farnosti

diplomová práce

Vedoucí práce: prof. PhDr. Miloslav Pojsl

Olomouc 2010

Anežka Trumpešová

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 10. 4. 2010

Poděkování:

Děkuji vedoucímu práce, panu prof. PhDr. Miloslavu Pojslovi, za trpělivé a citlivé vedení. Děkuji paní Marii Šulákové i všem ostatním farníkům, kteří mi věnovali svůj čas a byli nápomocni svými vzpomínkami.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 STARÉ BRNO a AUGUSTINIÁNI.....	7
Brno od počátků osídlování po královské město	7
Staré Brno a klášter cisterciáček	8
Augustiniánské mnišství v českých zemích.....	9
Opatství svatého Tomáše v Brně	10
2 VZNIK FARNOSTI.....	12
Územní rozvoj Masarykovy čtvrti	12
Kostel sv. Augustina	12
Svatý Augustin – patron farnosti	13
Kostel sv. Augustina z pohledu architekta	14
Posvěcení kostela. Nová farnost	18
3 FARNOST V LETECH 1938-1948.....	22
Duchovní správa a kněží působící ve farnosti	22
Bohoslužby a slavení liturgického roku	25
Exkurz: Život věřících v dobových pramenech.....	26
Dobové periodikum „Hlas sv. Petra“ 1938.....	26
Acta curiae episcopalis Brunensis 1934-1941	29
Řeholní společenství.....	32
Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje.....	32
Kongregace bratří těšitelů z Gethseman	33
Řád Tovaryšstva Ježíšova	34
Sušilova kolej	35
Farnost za protektorátu	37
Období poválečné	38
4 ČTYŘICET LET NÁBOŽENSKÉ NESVOBODY	40
Farnost v prvních letech totality	40
Padesátá léta ve vzpomínkách farníků.....	41
Kostel – centrum života věřících	42
Odchod augustiniánů	43
Duchovní správa a farnost 1961-1967.....	44
P. Dr. František Kraus (1961-1963).....	44
P. Antonín Uher (1963-1966).....	44
P. Karel Onuca (1966-1967)	45
Od Pražského jara po Sametovou revoluci.....	46
P. Josef Vítek (1968-1974)	47
P. Bohumil Pavlů (1974-1990)	48

5 NOVÝ ZAČÁTEK. OBDOBÍ 1990-2009.....	53
Rok 1990-2005.....	53
Duchovní správa, kněží a řeholní společenství ve farnosti	53
Náboženský život farnosti	56
Kostel jako místo setkávání	56
Společenství věřících.....	57
Církevní školy.....	59
Radio Proglas.....	59
Současnost (2005-2009)	60
Nové tradice.....	60
Významné události roku 2009	61
ZÁVĚR	65
Seznam pramenů a literatury.....	66
Seznam obrázků.....	71
Seznam příloh	72

ÚVOD

Farnost sv. Augustina je již řadu let místem spjatým s mým působením v Kongregaci sester sv. Cyrila a Metoděje a současně s místem, kde kongregace vznikla a působila. Již od počátku mě zaujala pestrost a bohatost událostí, osudů a míst, které tato novodobá součást místní církve nabízí. To mě vedlo k rozhodnutí věnovat se hlubšímu poznání jejího vzniku a života. Hlavním cílem předkládané práce byla původně prostá historie místa s úmyslem zanechat budoucím generacím jakousi „kroniku“ farnosti. Postupně však vykryštovala do širších souvislostí, vzájemných podobností a srovnání období, na jejichž začátku stojí krize církve a útlum náboženského života. Následný rozvoj se poté stává znamením, že víru zakořeněnou v našem národě od dob sv. Cyrila a Metoděje nelze jen tak vymýtit. Historie farnosti sv. Augustina odráží historii církve a společnosti v naší zemi. Stává se oknem do minulosti, nahlíží na události nejen křesťanského společenství, ale celého národa.

Práce je rozdělena na kapitoly navazující podle časových údobí. Kapitola první a druhá tvoří úvod do historie farnosti, kapitola třetí až pátá, s podobnou strukturou, hovoří již o konkrétním životě farnosti. Bohatý poznámkový aparát má za cíl ukázat širší souvislosti, společenský a kulturní kontext, má čtenáři napomoci vytvořit si obraz dané doby.

První kapitola popisuje počátky Brna, Starého Brna, působení augustiniánů až k rozhodnutí založením nové farnosti rozdělit obsáhlé území jejich duchovní správy. Kapitola druhá pojednává o urbanistickém rozvoji Masarykovy čtvrti, dotýká se vzniku farnosti jako městské části, stavby kostela, života jeho patrona. Posvěcení kostela a oficiální zřízení farnosti „Brno u sv. Augustina“ kapitolu uzavírá.

Kapitola třetí je stěžejní, farnost již „žije“, stává se místem působení řeholních společenství, církevních škol, centrem katolické mládeže. Chybí však dostatečný zdroj informací o konkrétním životě farního společenství. K vzhledu do života věřících tehdejší církve, i farnosti sv. Augustina, tedy slouží oběžník brněnského biskupství *Acta curiae episcopalis Brunensis*. Toto nouzové řešení má nakonec v předkládané práci nemalý význam: Prameny ukazují obdivuhodnou činnost církve, která se po těžkém období prvních let republiky znovu pozvedla k bohatému a tvořivému životu.

Temné období národa nahlíží kapitola čtvrtá. Věřící jsou diskriminováni, církev je zatlačena do kostelů a do „podzemí“. Je to období zkoušky a pevnosti víry, osudy konkrétních rodin jsou toho dokladem. Pátá kapitola, v mnohém podobná kapitole třetí, ukazuje na nový začátek, svobodu a možnost navázat na dědictví předcházejících generací.

Hlavním zdrojem informací úvodních kapitol byla obsáhlá publikace Karla Kuči „Brno. Vývoj města, předměstí a připojených vesnic“, společné dílo Mileny Flodrové a Zdeňky Müllera „Staré Staré Brno. Vyprávění o minulosti nejstarší části města Brna“ a monografie Blaženy Hubáčkové „Kostel svatého Augustina v Brně“. V kapitole třetí jsem informace z velké části čerpal z rozhovorů s farníky a z již zmíněných *Acta curiae episcopalis Brunensis*. Neméně významným zdrojem se stala diplomová práce Petry Chalupové „Katolická církev v českých zemích v letech 1945-1948. Brněnská diecéze – církevní školství a činnost církve pro mládež“. *Kronika farnosti* doplnila historii od roku 1961 až po současnost v kapitole čtvrté a páté. Nenahraditelným informačním zdrojem celé práce se staly vzpomínky farníků.

1 STARÉ BRNO A AUGUSTINIÁNI

Brno od počátku osídlování po královské město

Brno se vyvinulo ve strategicky významném prostoru Brněnské kotliny, uložené na rozhraní Dyjsko-svrateckého úvalu a Dražanské vrchoviny, charakteristické třemi vyvýšeninami: Kraví horou se Žlutým kopcem, Špilberkem a Petrovem. První osídlení je doloženo unikátními nálezy již ze starší doby kamenné. Také v prvních stoletích letopočtu byl prostor Brna hustě osídlen, jak dosvědčují naleziště římských mincí. Od šestého století se zde začali usazovat nejstarší slovanští osadníci. V době Velkomoravské říše dochází ke koncentraci osídlení ovlivněné i významnými řekami Svatkou a Svitavou. Důležitými středisky se staly hradiště Starý Zámek u Líšně a území Starého Brna, čehož dokladem jsou četná pohřebiště. Po zániku Velké Moravy byla sice některá sídliště opuštěna, archeologické nálezy však dokládají vznik nových.¹

K zásadní změně došlo počátkem 10. století začleněním Moravy do českého státu. Prvním správcem se stal Břetislav I., syn knížete Oldřicha, který vybudováním hradu Brnen význam tohoto osídlení potvrdil. První písemný doklad o Brně a brněnském hradu se nachází z roku 1091 v Kosmově kronice v souvislosti s vojenským tažením knížete Vratislava II. a Břetislava II. proti brněnským údělným knížatům Oldřichovi Brněnskému a Litoldovi Znojenskému. Místo, na kterém brněnský hrad stál, je dodnes předmětem sporu. V úvahu přichází jak Staré Brno, tak Petrov.² Vzhledem k tomu, že jméno Brno je odvozeno od staroslovanského výrazu „br'n“, což znamená bláto, kal, jíl, hlínu,³ je lokalizace na území Starého Brna v bažinatém údolí řeky Svatky pravděpodobnější. Nejnovější archeologické poznatky však ani pro toto tvrzení nejsou dostatečně průkazné. Nicméně není pochyb o tom, že obě lokality měly před zformováním Brna v institucionalizované město velký význam.

Předpokladem k vývoji Brna jako sídliště městského charakteru bylo další osídlení kolem roku 1200. Vedle obyvatel českého původu se zde ve stále větší míře usazovali zejména Němci. Městské zřízení Brno získalo v polovině 13. století a právní přerod v královské město zajistilo rozsáhlé městské privilegium Václava I. z roku 1243.

Středověká brněnská předměstí, nezbytná pro hospodářské zázemí města,⁴ se začala rozvíjet vlivem jak panovníka, tak měšťanů či světských a duchovních vrchností. Uvnitř hradeb postupně kolem města vystavěných „(...)stálo v polovině 14. století zhruba 520 budov, v nichž žilo asi pět tisíc obyvatel, v předměstích žilo přibližně tři a půl tisíce osob ve 470 budovách.“⁵ Vně hradeb zůstalo území Starého Brna jako samostatný správní celek.

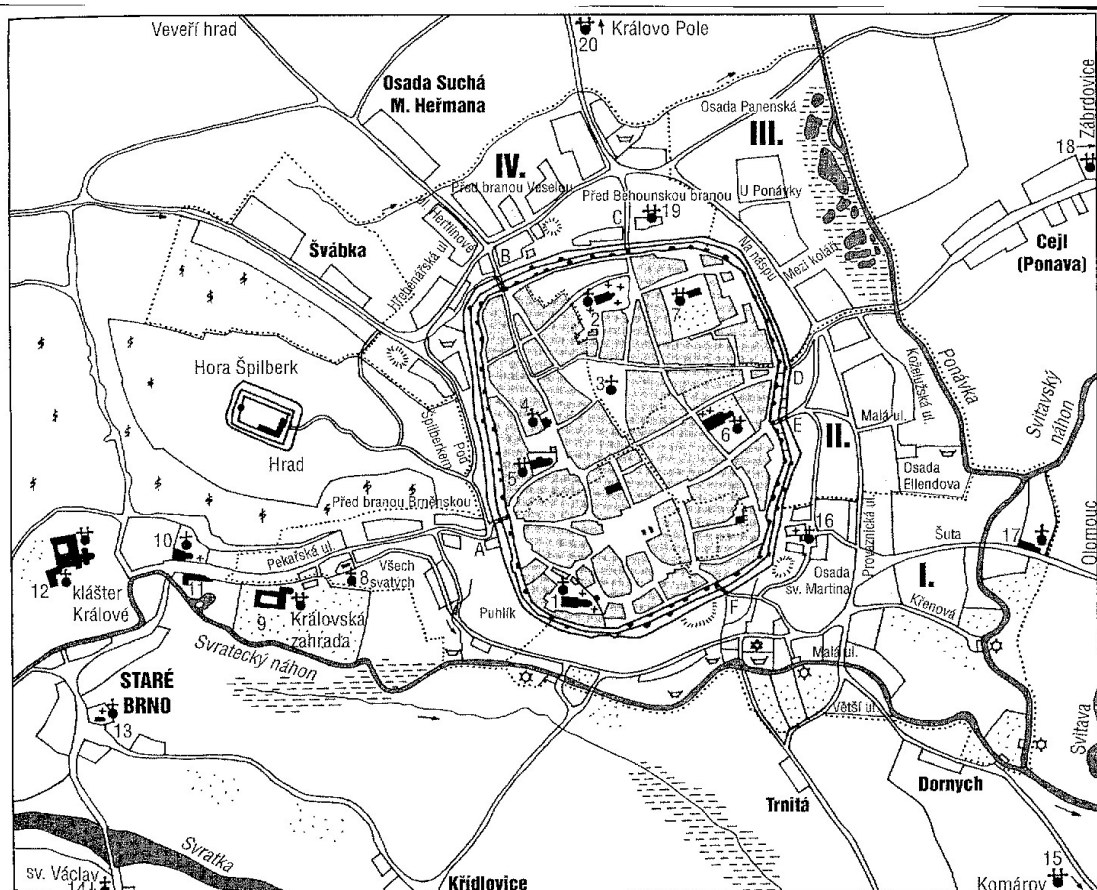
1 Srov. KUČA, Karel. *Brno. Vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Baset, Praha-Brno 2000, s. 13-14.

2 Tamtéž, s. 15-16.

3 Tamtéž, s. 18.

4 „V předměstích se provozovala především řemesla hlučná či jinak obtěžující a řemesla související se zemědělskou výrobou. Působili zde nejčastěji bednáři, hrnčíři, jehláři, jircháři, kováři, lazebníci, mlynáři, provazníci, řezníci, stolaři, tesaři, voskáři, dělníci, šafaři, správcové, kolomazníci, olejáři, pastýři, smolaři, pohodní a jiní.“ KUČA, K., c. d., s. 40.

5 ČAPKA, František - SANTLEROVÁ, Květoslava. *Procházka Brnem*. Akademické nakladatelství Cerm, Brno 2004, vydání druhé, s. 18.

Středověké Brno (k roku 1348); podle O. Vičara, 1958; 1 – kostel sv. Petra, 2 – kostel sv. Jakuba, 3 – kostel sv. Mikuláše, 4 – tzv. královská kaple, 5 – klášter dominikánů, 6 – klášter minoritů, 7 – klášter augustiniánek, 8 – kostel Věch Svatých, 9 – klášter dominikánek (tzv. Královská zahrada), 10 – špitální kostel sv. Jana Křtitele, 11 – dvorec křižovníků, 12 – klášter cisterciáků a starý kostel Panny Marie (nyní sv. Anny), 13 – kostel sv. Oldřicha a Prokopa, 14 – kostel sv. Václava, 15 – benediktinské probošství na Luhu (Komárov), 16 – kostel sv. Martina, 17 – špitální kostel sv. Štěpána, 18 – klášter premonstrátů v Zábřovicích, 19 – klášter augustiniánů poustevníků (po roce 1350), 20 – klášter kartuziánů v Králově Poli; Městské brány: A – Brněnská, B – Veselá, C – Běhounská, D – Branka (bývalá Měňinská), E – nová Měňinská, F – Židovská; Římské číslice označují I–IV. předměstskou čtvrti, tečkované linie jejich hranice.

Obr. 1 Středověké Brno.

Staré Brno a klášter cisterciáků

Staré Brno se začalo utvářet na křižovatce obchodních cest v místech už dříve osídlených, v úrodném poříčí řeky Svatky. Název Bruna Antiqua se nachází v písemných pramenech už před polovinou 13. století. Četné a významné archeologické nálezy dosvědčují, že v těchto místech „Brno vzalo svůj počátek“. Je to např. nález zdiva rotundy na Mendlově náměstí z počátku 11. století, poblíž křižovatky ulice Václavské a Křížové je doložena velmi stará kaple svatého Prokopa, písemnými prameny je zase uváděn z roku 1314, v blízkosti dnešního kláštera Milosrdných bratří, kostel svatého Václava.⁶ Na místě dnešní starobrněnské baziliky se nacházel malý gotický kostelík Panny Marie, který podle písemných pramenů

6 Srov. FLODROVÁ, Milena. *Brno v proměnách času*. Šimon Ryšavý, Brno 2003, s. 56.

daroval královně-vdově Elišce Rejčce její zeť král Jan Lucemburský, aby zde podle jejího přání mohla založit klášter cisterciáček.⁷ Stalo se tak roku 1323. Hned vedle zdi kostelíka začala královna budovat kostel nový, nynější baziliku Panny Marie Nanebevzaté. Eliška Rejčka založila i špitál, pomocí darů krále Jana Lucemburského přiřadila ke klášteru další území. Postupně se celé Staré Brno, vyjma křížovnické komendy v dolní části ulice Pekařské a kláštera dominikánek u svaté Anny, stalo majetkem tohoto kláštera.⁸ Rejčka tak vybudovala nejbohatší ženský klášter na Moravě. Změnu přinesly husitské bouře. Staré Brno bylo roku 1429 vypáleno, poškozen byl i klášter. 16. století bylo ještě obdobím klidu a rozkvětu. V 17. století situaci zhoršila třicetiletá válka, v 18. století hospodářské spory Starého Brna s městem. Klášter byl nakonec z příkazu císaře Josefa II. 18. března 1782 zrušen, majetek připadl náboženskému fondu, budovy kláštera roku 1783 předány řádu augustiniánů od svatého Tomáše.

Augustiniánské mnišství v českých zemích

Vedle svatého Benedikta zásadní význam pro západní mnišství má svatý Augustin. Vzorem pro jeho řeholi mu byly první křesťanské obce. Hlavním cílem v Augustinově řeholi je společné přebývání ve svornosti a jednotě: „Pokora a mlčenlivost, vzájemná úcta a odpovědnost jsou nejvýraznějšími rysy klášterního ideálu, který řehole obsahuje a který zrcadlí vlastní bytí svatého Augustina.“⁹ Řád *Ordo Eremitarum Sancti Augustini*, dnes *Ordo Sancti Augustini*, OSA, vznikl v roce 1244. „Trvalou náplní činnosti augustiniánského řádu je hlásání Božího slova, kázání a výklad Písma svatého, důstojné slavení bohoslužby, pastorační práce ve městech i péče o vědu a umění, hluboké studium Písma a rozsáhlého díla sv. Augustina pro dobro a prospěch církve i všech lidí (...).“¹⁰

Mnišství založené Augustinem a jeho žáky se brzy rozšířilo. Zvláště v 11.-12. století mnoho nových řádů a náboženských společností zvolilo Augustinovu řeholi za základ svých stanov. Byli to například dominikáni, premonstráti, křížovníci, serviti, paulíni, milosrdní bratři, piaristé, augustiniánští kanovníci a augustiniánští eremité.

Augustiniánští kanovníci přišli do Čech ve 14. století. Během padesáti let vzniklo jedenáct kanovníckých klášterů, z toho tři na Moravě (Šternberk, Olomouc, Fulnek). Vznik podporovaly a iniciovaly významné osobnosti českých dějin - biskup Jan IV. z Dražic (1333 první založený klášter v Roudnici), král Karel IV., arcibiskup Arnošt z Pardubic a jiní. Augustiniánské kanovnícké kláštery, jejichž přičiněním došlo v zemi k velkému rozkvětu duchovního života, byly v letech 1784/85 císařem Josefem II. zrušeny.¹¹ Kláštery augustiniánských eremitů vznikaly v Čechách a na

7 Srov. FLODROVÁ, Milena – MÜLLER, Zdeněk. *Staré Staré Brno. Výprávění o minulosti nejstarší části města Brna*. EXPO DATA, Brno 2007, s. 47-89.

8 Území na obou březích Svratky s polnostmi, zahradami a vinicí patřilo klášteru velehradskému. Velehrad odstoupil pozemky klášteru cisterciáček za smluvený roční plat. Srov. FLODROVÁ, M. - MÜLLER, Z., c. d. s. 77-78.

9 MACHILEK, Franz. Augustiniánské mnišství. Řehole sv. Augustina a jejich význam pro řeholní život v církvi. In: MARROW, Henri. *Svatý Augustin*. Křesťanská akademie, Řím 1979, s.148.

10 Publikace k životnímu jubileu opata augustiniánského kláštera Lukáše Evžena Martince OSA, příspěvky více autorů: *Ad honorem abbatis*. Vydáno s podporou OHL ŽS, Brno 2008, s. 11.

11 Srov. MACHILEK, F. Augustiniánští kanovníci v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. In: MARROW,

Moravě ve 13. století. Zřejmě nejstarším založeným klášteřem u nás byl Ostrov (Svatá Dobrotivá) u Berouna. Významným ve své době se stal klášter sv. Tomáše v Praze.¹² Z dalších míst v Čechách to byly například klášter v Domažlicích, v Bělé pod Bezdězem, v Dolním Ročově, v Sušici, v Litomyšli, v České Lípě, ve Vrchlabí; na Moravě v Jevíčku, Moravském Krumlově, v Osvětimanech,¹³ v Brně.

Opatství svatého Tomáše v Brně

Klášter augustiniánských poustevníků na Moravském náměstí v Brně vznikl zakládací listinou markraběte Jana Jindřicha v roce 1356, který klášteru současně daroval pozemky v okolí Brna a osvobodil jej ode všech daní. Také císař Karel IV. vybudování kláštera svatého Tomáše a kostela podporoval. Kromě finanční pomoci věnoval augustiniánům vzácný obraz Panny Marie Svatotomské mající titul Gemma Moravia (Perla Moravy) a Ochránkyně města Brna. Obraz je předmětem uctívání dodnes. Mniši, kteří přišli z různých klášterů domácích i zahraničních, se zde usadili roku 1357. Díky schopným převorům se klášter stal významným duchovním střediskem až do konce středověku. Úpadek nastal v 15.-16. století. Husitské války a požár budovy těžce poškodily. Klášter byl zadlužen, utrpěl i za obležení města Švédy roku 1645. Postupná obnova kostela a kláštera trvala až do poloviny 18. století. V roce 1752, kdy byly budovy vysvěceny, udělil papež Benedikt XIV. převoru kláštera titul opata. V augustiniánském řádu je tak brněnské opatství jediné na světě. Augustiniáni se ze svého díla dlouho netěšili, výnosem císaře Josefa II. museli budovy opustit a přestěhovat se na Staré Brno do zrušeného kláštera cisterciáček.¹⁴

Po příchodu na Staré Brno v roce 1783 čekaly augustiniány nové práce a úpravy. Budovy i kostel Nanebevzetí Panny Marie bylo třeba zrekonstruovat, vybavit, upravit.¹⁵ Škody se podařilo zahladit až v polovině 19. století. V té době už byl klášter znovu na vrcholu zájmu, v popředí dění. Stalo se tak díky moudrému a schopnému opatu Cyrilu Františku Nappovi (1824-1867), podporovateli umění a pokroku. Klášter se stal sídlem vědy, řada členů komunity se stala ve svém oboru významnými odborníky.¹⁶ Lze připomenout zejména Johanna Gregora Mendela,

H., c. d., s. 166- 173.

- 12 Kostel sv. Tomáše dal už dříve postavit král Přemysl Otakar II. Díky četným dobrodincům klášter svou nádherou a uměleckými poklady patřil mezi nejvýznamnější kláštery svého řádu. Generální augustiniánské studium se stalo po založení Karlovy univerzity její součástí, přitahovalo posluchače ze všech evropských zemí. Srov. KADLEC, Jaroslav. Kláštery augustiniánů-eremitů v Čechách a na Moravě. In: MARROW, H., c. d., s. 175n.
- 13 Klášter založil moravský markrabě Jan tím, že daroval kapli sv. Klimenta na vrchu u Osvětiman brněnským augustiniánům, aby zde šířili úctu ke slovanským věrozvěstům. Činili tak po sto let, než byli nuceni za husitských válek klášter opustit. Srov. tamtéž, s. 189-190.
- 14 Srov. tamtéž, s. 185-186.
- 15 Publikace Bohumila SAMKA *Klášter augustiniánů v Brně* podává fundovaný přehled dějin kláštera včetně obrazové dokumentace a popisu uměleckých děl.
- 16 Působil zde Antonín Thaller, profesor matematiky a průkopník brněnské botaniky. František Matouš Klácel byl výrazným představitelem literárního života na Moravě. Jako profesor filozofie působil v brněnském filozofickém ústavu, redigoval časopis Týdeník, založil Moravské noviny a tzv. Českomoravské bratrstvo, jehož členem se stali Božena Němcová, Jan Helcelet aj. František Tomáš Bratránek se stal nástupcem F. M. Klácela ve funkci profesora filozofie na Biskupském gymnáziu. Jeho odborností byla filozofie, estetika a historie německé literatury. Tomáš Eduard Šilinger byl významným moravským žurnalistou, politikem a vlastencem. Řídil katolický deník Hlas, stal se říšským poslancem ve Vídni. Zdroj: ZAPLETALOVÁ, Hana. *Historie starobrněnské baziliky*

„otce genetiky“, v hudebním světě známého Pavla Křížkovského a jeho žáka Leoše Janáčka. Ještě za působení augustiniánů na dnešním Moravském náměstí zde vznikla v 17. století nadace k podpoře rozvoje hudby, tzv. Augustiniánská thurnovská fundace. Fundatisté zvaní Modráčci provozovali duchovní hudbu a zpěv. Významně tím obohatili tehdejší brněnský hudební i hudebně-pedagogický život. Ředitel starobrněnského kůru - již zmiňovaný opat C. F. Napp - podporoval rozvoj této fundace a tím položil základ hudebnímu životu augustiniánského kláštera. Pavel Křížkovský se stal jeho nástupcem ve funkci ředitele kůru a učitelem fundační školy, dalším následovníkem byl jeden z fundatistů Leoš Janáček,¹⁷ rovněž učitel hudby a ředitel nově založené brněnské varhanické školy.

Komunita augustiniánů z opatství sv. Tomáše na Starém Brně se svým duchovním, hudebním i vědeckým působením významně podílela na dějinách Brna i Moravy. Avšak 20. století již klášteru příliš nepřálo. „Laicizace kulturního a vědeckého dění i šíření nových myšlenek a filozofických proudů vedly ke ztrátě výjimečného postavení kláštera. Mezi dvěma světovými válkami se až příliš často dostávaly do popředí hospodářské starosti na úkor činnosti intelektuální.“¹⁸ Doba nacistické okupace stála život dva členy řádu, popraveni byli v roce 1945 v Kaunicových kolejích, další byli postaveni před nacistický soud.¹⁹ Následné krátké období svobody po válce bylo vystřídáno uchopením moci komunisty. Rok 1950 znamenal zrušení mužských i ženských klášterů. Řeholní život starobrněnských augustiniánů byl na 40 let přerušen.

Obr. 2 Kostel Nanebevzetí Panny Marie s klášteřem cisterciáků (vlevo a vzadu) ve Starém Brně. (foto 1912)

Nanebevzetí Panny Marie na Mendlově náměstí [online]. 1999 [cit. 2009-12-11]. Opatství sv. Tomáše na Starém Brně. Dostupné z WWW: <<http://www.opatbrno.cz/opat-hist-html>>.

17 Ačkoliv L. Janáček nepatřil k brněnským řeholníkům, byl jeho život se starobrněnským klášteřem úzce spjat. Díky augustiniánské nadaci se mu dostalo hudebního i gymnaziálního vzdělání. Srov. ZAPLETALOVÁ, H., *Historie starobrněnské baziliky Nanebevzetí Panny Marie...* [online]. 1999 [cit. 2009-12-11].

18 SAMEK, Bohumil. *Klášteř augustiniánů v Brně*. Vydal klášteř augustiniánů, opatství na Starém Brně, ve spolupráci s Památkovým ústavem v Brně 1993, s. 60.

19 Srov. ZAPLETALOVÁ, H., *Historie starobrněnské baziliky Nanebevzetí Panny Marie...* [online]. 1999 [cit. 2009-12-11].

2 VZNIK FARNOSTI

Územní rozvoj Masarykovy čtvrti

Urbanistický vývoj Brna v období 1. republiky byl charakteristický systematickým postupem. Brněnští architekti vypracovali již v roce 1921 až 1922 řadu návrhů na rodinné domy. Tím město zabránilo výstavbě neestetických a řemeslně nehodnotných staveb. Mezi první z této rodinné výstavby patřily i domky v Úřednické²⁰ (Masarykově) čtvrti. Tato se stala nejrozlehlejší funkcionalistickou vilovou čtvrtí v Brně.²¹ Historické území Masarykovy čtvrti původně tvořila holá návrší Kraví hory a Žlutého kopce, ještě v 60. letech 18. století zcela bez zástavby, jejichž svahy byly osázeny vinicí. Novodobý rozvoj začal v 70. letech 19. století zalesněním příkrých srázů nad Žabovřeskami, kde vznikl Císařský les, od roku 1918 přejmenovaný na Wilsonův. Vlastní stavební činnost začala v 90. letech 19. století. Činžovní zástavba se šířila podél ulice Údolní, ulicí Bratří Čapků a Úvozem, kde navazovala výstavba Německé úřednické čtvrti. Zejména secesní vily vytvořily zástavbu kolem ulic Všeťčkova, Jiřikovského, Zachovy a části ulice Tvrdého. Ve stejné době začala v sousedství Wilsonova lesa vznikat Česká úřednická čtvrť. Zástavba rychle pokračovala z velké části zásluhou stavebního družstva „Úřednická čtvrť“. Regulační plán nově vznikající čtvrti vytvořil hlavní městský architekt Jindřich Kumpošt. Roku 1922 již bylo zastavěno území ulice Helceletovy a Tvrdého včetně Vaňkova náměstí, do roku 1925 území ulic Barvičova, Roubalova, Havlíčkova a Klácelova. V roce 1939 zástavba pokryla území mezi ulicemi Barvičovou, Údolní, Rudišovou, Sedlákovou ulicí a Wilsonovým lesem. k Babákovu náměstí (náměstí Míru) byla roku 1929 z ulice Údolní protažena tramvajová trať.²²

Kostel sv. Augustina

Mohutný stavební rozvoj území Masarykovy čtvrti, kterou starobrněnská farnost spravovala a kde vlastnila rozsáhlé pozemky, vedl klášter k rozhodnutí postavit zde kostel, o jehož stavbě se v nově vznikající čtvrti s předstihem uvažovalo již v roce 1927.²³ Mimořádnou příležitostí jak vzdát poctu zakladateli řádu svatému Augustinovi bylo 1500 výročí jeho úmrtí, slavené v roce 1930 po celém křesťanském světě: „Jubilejní“ kostel měl být tomuto významnému světcovi a učiteli církve důstojným pomníkem.

20 17. června 1925 byla Úřednická čtvrť se souhlasem prezidenta republiky a rozhodnutím zastupitelstva města Brna přejmenována na Masarykovu čtvrť. Srov. HUBÁČKOVÁ, Blažena. *Kostel svatého Augustina v Brně*. Publikace vydaná vlastním nákladem, Brno 2005, s. 4.

21 Srov. KUČA, K., c d., s. 164.

22 Srov. tamtéž, s. 543-546.

23 Srov. HUBÁČKOVÁ, B., c d., s. 5.

Svatý Augustin - patron farnosti

„28. srpna, Hippo. V severoafrickém městě Hippo zemřel biskup Aurelius Augustinus, který se těšil velké úctě. V jeho osobě nalezla křesťanská církev vzdělaného teologa a filozofa, který geniálním literární dílem promyslel a zformuloval středověkou teologii. Hloubka myšlení a tvůrčí síla jeho díla spočívá ve spojení osobní opravdovosti s vědeckým vzděláním a láskou k Bohu.“²⁴

Svatý Augustin: Život

Svatý Augustin se narodil 13. listopadu roku 354 v Thagaste, v městě římské Afriky. Jeho otec Patricius byl pohan, matka Monika horlivá křesťanka. Ta jej vychovala ve víře, avšak Augustin se jí ve svém mládí postupně vzdaloval. Zachoval si však hluboký vztah ke Kristu spolu s touhou nalézt pravdu. Jako mimořádně nadaný student gramatiky se v Kartágu poprvé setkal se spisem Cicerona Hortensius, který v něm ještě více zanítil touhu po poznání pravdy a po moudrosti. V tomto díle však chybělo jméno Krista, začal tedy číst Písmo svaté. Ani to jej však neuspokojilo, zejména Starý zákon v něm zanechal rozporuplné pocity. Augustin hledal dál. Přidal se k manichejcům, sektě, která viděla pravdu o světě v principu dobra a zla. Augustin zde na čas našel spojení racionality s vírou. Toto náboženství mu umožnilo žít si po svém, bez větších mravních nároků. Dvacetiletý Augustin působil postupně jako proslulý učitel rétoriky v Kartágu, později rozšiřoval své dovednosti v Římě a v Miláně. Zde se poprvé setkal s milánským arcibiskupem Ambrožem, jehož promluvy mu pomohly pochopit Starý zákon a nalézt souvislost mezi ním a Kristem v Novém zákoně. V té době už mu nedostačovala manichejská víra, která nevyřešila jeho intelektuální pochybnosti. Začal číst znovu Písmo, zejména Pavlovské listy. Po dlouhé cestě za poznáním pravdy byl 24. dubna roku 387 biskupem Ambrožem při velikonoční vigílii pokřtěn. Poté se rozhodl vrátit se svými přáteli do Afriky a sloužit Bohu mnišským životem. Usadil se v Hipponu, kde založil klášter, přes odpor byl roku 391 vysvěcen na kněze a o čtyři roky později na biskupa. Stal se příkladným pastýřem svěřeného lidu. Kázal svým věřícím několikrát týdně, podporoval sirotky a chudé, věnoval se formaci kněží. Během 35 let služby pastýře dosáhl širokého vlivu v církvi africké i v celém křesťanství. Bojoval svými spisy proti herezím doby, manicheismu,²⁵ donatismu²⁶ a pelagianismu,²⁷ které křesťanskou víru ohrožovaly. Augustin zemřel ve svých 76 letech při obléhání města Vandaly 28. srpna roku 430.²⁸

Svatý Augustin: Vztah víry a rozumu

Vztah víry a rozumu byl od počátku pro sv. Augustina hlavním tématem při jeho hledání pravdy. Katolickou víru, předanou jeho matkou, opustil proto, že v ní neviděl rozumnost a nechtěl tedy takové náboženství vyznávat. Jeho strastiplná intelektuální a duchovní cesta k poznání je i pro dnešní dobu příkladem těm, kdo pravdu poctivě

24 Kolektiv autorů. *Kronika křesťanství*. Fortuna Print, Praha 1998, s. 64.

25 Manicheismus – hereze hlásající přísný dualismus, neustálý boj mezi světlem a temnotou, dobrem a zlem, Bohem a hmotou. Srov. KADLEC, Jaroslav. *Dějiny katolické církve I*. Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc 1993, vydání třetí přepracované, s. 67.

26 Donatismus – hereze popírající církev jako prostřednici milosti a spásy, zdůrazňující náboženský subjektivismus a mravní rigorismus. Srov. tamtéž, s. 154.

27 Pelagianismus – hereze popírající nutnost milosti Boží, dědičný hřích, vykupitelskou milost Kristovu. Mravní jednání člověka je otázkou jeho dobré vůle. Srov. tamtéž, s. 158.

28 Srov. BENEDIKT XVI. *Otcové církve. Od Klementa Římského po Augustina*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2009, s. 171-177.

hledají. Nutnou spojitost víry a rozumu vyjádřil svatý Augustin větou: „Crede ut intelligas, intellige ut credas“. (Věř, abys chápal, chápej, abys věřil.)²⁹

Svatý Augustin: Dílo

Jednou z nejčtenějších a nejslavnějších knih starověku jsou Augustinova *Confessiones* (Vyznání) napsaná v období tří let ve třinácti knihách jako biografie i jako vyjádření chvály a vděčnosti Bohu. *De civitate Dei* (O Boží obci) je dílo důležité pro rozvoj západního politického myšlení. Augustin vysvětlením vztahu mezi sférou politiky a vírou vymezuje kompetence státu a církve. Patnáct knih čítá dílo *De Trinitate* (O Trojici), ve kterém se snaží porozumět tajemství Boží Trojedinosti. Jako pastýř však svatý Augustin cítí větší užitečnost těch spisů, které jsou všem srozumitelné a které jsou důležité pro předávání víry. Patří mezi ně například *De catechizandis rudibus* (O náboženském vyučování katechumenů), *Psalmus contra partem Donati* (Žalm proti Donatově straně), *Errationes in Psalmos* (Vysvětlivky k žalmům). Rok před svou smrtí sv. Augustin pořídil seznam svých děl v *Retractiones* (Zpětná ohlédnutí nebo úvahy).³⁰ Possidius, biskup sousedního města, věrný přítel a autor životopisu svatého Augustina, ve *Vita Augustini* píše, že „těchto děl je tolik, že jediný znalec bude mít stěží možnost je přečíst, osvojit si je a poznat.“³¹

Kostel sv. Augustina z pohledu architekta

Neodmyslitelnou součástí panoramatu města Brna je bílá stavba s vysokou věží na úpatí Kraví hory: „Farní kostel sv. Augustina je vynikajícím příkladem sakrální architektury individuálního architektonického projevu meziválečného období. Pozoruhodný harmonický soulad mezi exteriérem a interiérem, bohatě prosvětlený vnitřní prostor chrámu, výtvarná výzdoba – malířská a sochařská díla brněnských umělců, převážně farníků, a pasířské práce provedené dle návrhů autora – spoluvytvářejí obraz chrámu sv. Augustina.“³²

Autor architektonického řešení stavby a interiéru kostela

Projekt kostela s funkcionalistickými rysy³³ vypracoval Ing. dr. Vladimír Fischer (1870 Fryšták - 1947 Brno), profesor České vysoké školy technické v Brně, v letech 1929-1930. Po maturitě v Brně a studiu na Českém vysokém učení v Praze získal cenné zkušenosti při několikaletém pobytu ve Vídni. Praxe u renomovaných

29 Srov. BENEDIKT XVI. *Otcové církve. Od Klementa Římského po Augustina*, c. d., s. 188.

30 Srov. tamtéž, s. 189-194.

31 Tamtéž, s. 190.

32 Srov. HUBÁČKOVÁ, B., c. d., s. 8. Ing. arch. Blažena Hubáčková, PhD., je vedoucím kabinetu architektonické tvorby Ústavu pozemního stavitelství na Fakultě stavební VUT v Brně. Předmětem jejího odborného zájmu je oblast architektury meziválečného období funkcionalismu. Vedle práce pedagogické (přednášková činnost) se věnuje i knižní publikační činnosti. Následující stať popisující kostel jako celek vychází z této publikace. Pohled na interiér kostela viz příl. č. 10.

33 Funkcionalismus - „forma následuje funkci“ - vedoucí architektonický sloh 20.-70. let 20. století typický účelovými budovami jednoduchých tvarů za použití nových materiálů (cihly, železo, beton). Mezi významné české architekty tohoto směru patří např. Adolf Loos, Bohuslav Fuchs (brněnský architekt), Josef Kranz, ve světě nejznámějším je Le Corbusier. Funkcionalistické stavby u nás např. vila Tugendhat (Brno), Bařův mrakodrap (Zlín), kostel sv. Václava (Praha-Vršovice), Nakládalova vila (Olomouc), ve světě palác Centrosojuzu (Moskva), hlavní město Brazílie Brasíliá. Srov. *Funkcionalismus* [online]. 2010 [cit. 2009-09-01]. Funkcionalismus-wikipedie, otevřená encyklopedie. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/funkcionalismus>>.

vídeňských architektů F. Fellnera a H. Helmera, jejichž styl pozdního historismu byl znám po celém území Rakouska-Uherska, zřejmě výrazně ovlivnila jeho vývoj. Po návratu krátce působil v otcově stavební firmě, od roku 1901 se stal zaměstnancem stavební služby při Moravském místodržitelství v Brně. Postupně dosáhl postavení vrchního inženýra a přednosta oddělení pro pozemní stavby při Zemské správě politické, byl redaktorem časopisu Architektonický obzor. Jako profesor na České vysoké škole technické v Brně působil v letech 1923-1939. Opakovaně byl zvolen děkanem odboru architektury, v roce 1931-32 zastával funkci rektora. Působil i v dalších kulturních a veřejně prospěšných institucích (např. Družstvo českého národního divadla, Mensa akademická, Sdružení výtvarných umělců moravských v Hodoníně). Z díla: Augustiniánský dům v Luhačovicích (1903-06), tzv. Švédský dům na Smetanově ul. v Brně (1910), kaple Vojenské nemocnice v Brně-Králově Poli (1915), kostel sv. Jana Nepomuckého v Brně-Starém Lískovci (1923-25), dívčí domov Kaunicových studentských kolejí v Brně (1924), radnice v Ostravě (1924-30), Cyrilometodějské školy na Lerchově ul. č. 63 a 65 (1925 a 1934), ve spolupráci s Bedřichem Rozehnalem onkologická léčebna zv. Dům útěchy na Žlutém kopci v Brně (1929-35).

Řešení exteriéru

Dispozice a konstrukce. Prostor kostela je vyřešen po vzoru starokřesťanské trojlodní baziliky. Délka kostela je 34 m, šířka trojlodí 18,80 m, hlavní loď odděluje od kněžiště 18 m vysoká půlkruhová apsida. Na boční lodě navazuje vlevo kaple Panny Marie, vpravo kaple Božího hrobu. Fara tvoří s kostelem jeden celek, přízemím je propojena. Celý kostel i s věží má železobetonovou kostru vyplněnou cihlovým zdivem. Řada pilířů odděluje hlavní loď od lodí bočních. Plochý strop je tvořen dřevěnými tmavě mořenými modřínovými kazetami.

Průčelí kostela, fasáda. Vstupní průčelí tvoří lodžie se třemi vchody, nad hlavním vstupem je umístěna bronzová deska s nápisem Domvs Dei porta coeli (Dům Boží brána nebes). Podle původních plánů bylo počítáno ještě s venkovními plastikami, k realizaci však nedošlo. Kostel má hladkou bílou omítku. Šest čtvercových sloupů, portál hlavního vchodu a stěny kostela jsou obloženy do výšky 1,6 m kamenem. Podobně je řešena fasáda farní budovy.

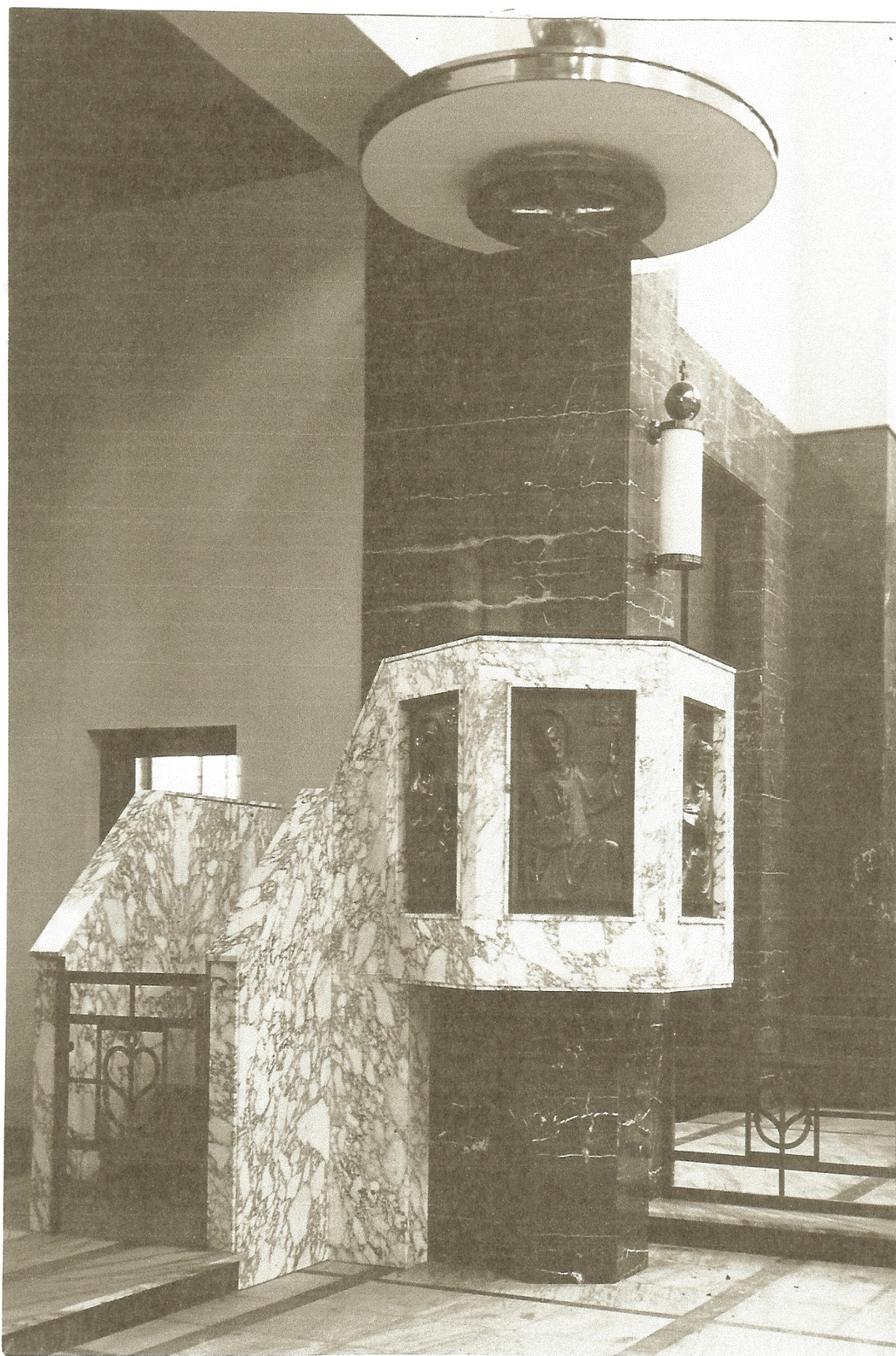
Věž. Dominantu kostela tvoří 50 m vysoká hranolová věž. Nad zvonící s akustickými žaluziemi je ve výši 32 m od země ochoz. Do věže byly po dokončení stavby zavěšeny čtyři zvony s elektrickým pohonem:³⁴ Sv. Josef (475 kg, ladění a^1), Sv. Augustin (1 380 kg, c^1), Panna Maria (1 266 kg, e^1) a Sv. Monika (644 kg, g^1).

Interiér

Úprava interiéru je v souladu s projektem celé stavby. Hlavním rysem je jednoduchost tvarů a přísně geometrická linie. Tmavý kazetový strop lodí vhodně kontrastuje s bílou výmalbou. Stěny presbytáře a pilíře hlavní lodi jsou obloženy červenohnědým mramorem. Bílým mramorem je obložen hlavní oltář a oltářní stěny. Boční oltáře pokrývá mramor šedý, s výraznou kresbou. Kazatelna je obložena mramorem světlým. „Pozoruhodnou konstrukcí je nárožní konzolovitě vysunutá kruhová deska baldachýnu nad kazatelnou. Plní funkci ozvučné desky (...)“³⁵

34 Srov. *Kronika farnosti*, s. 2.

35 HUBÁČKOVÁ, B., c. d., s. 16.

Obr. 3 Kazatelna s ozvučnou deskou.

Dlažbu kostela tvoří čtvercové desky bílého mramoru kombinované s tmavými pruhy. Prosklené stěny se vsazenými dveřmi spojují prostor mezi presbytářem a kaplemi, umožňují tak vizuální kontakt a přímý vstup. Interiér doplňují mosazné prvky tvořící jednotný celek: mosazná branka ke schodišti na kazatelnu, zábradlí kůru, kování oken a dveří. Mosazná mřížka s brankou oddělovala původně kněžiště od hlavní lodě. Podle návrhů prof. Fischera byly zhotoveny mosazné kříže, křížky na stěny, kropenky, tvarově jednotné skupiny svícňů, velký paškálový svícen, stojany pro věčné světlo, schránka svatostánku a mešní nádoby.

Umělecká výzdoba. Vysoká okna presbytáře zdobí figurální malba podle návrhu profesora Umělecko-průmyslové školy v Brně Františka Süssera.³⁶ Kompozice zobrazuje Nejsvětější Trojici, od které sv. Augustin čerpá moudrost a víru. Výkladu naslouchají zprava stojící jeho matka sv. Monika, sv. Mikuláš Tolentinský a sv. Klára z Montefalko, na levé straně je sv. Tomáš -- biskup z Villanovy, sv. Jan Fakundus a sv. Rita z Kassie, všichni význační světcí augustiniánského řádu. Oltáři dominuje bronzová plastika ukřižovaného Krista od brněnského akademického sochaře Josefa Axmanna. Od téhož autora je plastika ležícího Krista v kapli Božího hrobu. Bronzová reliéfní křížová cesta zavěšená na stěnách bočních lodí je společným dílem sochařů J. Axmanna a H. Macha.³⁷ Dílem těchto umělců je i křtitelnice. Kazatelnu zdobí reliéfy čtyř evangelistů zhotovené akademickým sochařem Františkem Fabiánkem.

Obrazová výzdoba. Umělecká obrazová díla jsou umístěna v prostoru bočních lodí a v kaplích. Obrazy na stěně pod kůrem od akademického malíře Petra Pištělky zobrazují biblické výjevy a výjevy ze života sv. Augustina. Autorem obrazů nad vstupem do zákristie a do kaple Panny Marie je prof. F. Süsser. Znázorňují Pannu Marii s Ježíškem, před nimiž klečí sv. Monika a sv. Augustin, a svatbu v Káni Galilejské. Původní obraz Madony z roku 1935 v Mariánské kapli namalovala akademická malířka Milena Šimková-Erglová. Současný obraz je přemalbou zhotovenou po válce malířkou Boženou Krasickou.

Varhany. Nástroj se dvěma manuály a pneumatickou trakturou³⁸ dodala pražská firma E. S. Petra.

36 Farník F. Süsser podle informace pana M. Hnátka do této figurální malby včlenil sebe a svého syna. Jsou to postavy klečící po levé straně. Rozhovor s panem Milanem Hnátkem ze dne 7. 7. 2009. Archiv autorky.

37 Podle rozsáhlé fotodokumentace nacházející se v Podhoráckém muzeu v Předklášteří (součást sbírky Umění) a z textů, které uspořádala Ludmila Machová, manželka V. H. Macha, je autorství obou sochařů zřejmé, ačkoliv u totožných reliéfů nacházejících se ve Smírné kapli v Jeruzalémě, v kostele sv. Jiljí v Brně-Líšni a v Brně- Zábrdovicích je jako autor uváděn pouze J. Axmann. Zajímavý je postup, který oba umělci zvolili. Každý navrhl polovinu zastavení, kterou pak spoluautor realizoval. Srov. <http://email.seznam.cz> 1. 10. 2009, 16. 10. 2009. Archiv autorky. Více o V. H. Machovi Mlatečková Jana: Nedoceněná osobnost brněnského sochaře Václava Hynka Macha. In: *Muzeum Brněnska. Sborník 2004, Předklášteří 2004*, s. 115-122. Autorka je odbornou pracovnící Diecézního muzea v Brně.

38 Vzduch vedený trubičkami svým tlakem otevírá ventily, které rozezvučí píšťaly. Nevýhodou pneumatické traktury je zpoždění zvuku v době mezi stisknutím klávesy a otevřením ventilu. Srov. BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. Editio Supraphon, Praha 1988, s. 58.

Posvěcení kostela. Nová farnost

Základní kámen kostela byl položen starobrněnským opatem Františkem Saleským Bařinou 28. srpna 1930. Stavba úředně povolena na podzim roku 1932 započala podle dochovaných účtů již v létě téhož roku. Současně s kostelem rostla i farní budova. Stavební firma J. Zemana pod vedením stavbyvedoucího J. Trkala stavbu dokončila v červnu roku 1934. Celkové náklady na obě stavby činily téměř 3,5 mil. korun.³⁹ Slavnost posvěcení kostela se konala v neděli 5. května 1935. Hlavním celebrantem a světitelem byl brněnský biskup ThDr. Josef Kupka, kázání pronesl pražský převor P. Dr. Augustin Schubert OSA, starobrněnské opatství zastupoval tehdejší převor kláštera P. Jan Dvořáček.⁴⁰

Po schválení stavby kostela úřady církevními i státními zaslal 24. srpna 1936 augustiniánský klášter biskupskému ordinariátu žádost o rozdělení starobrněnské farnosti a zřízení farnosti nové. V žádosti opat kláštera objasňuje situaci v nově vznikající čtvrti a z toho vyplývající nutnost řešení duchovní správy. Z farnosti starobrněnské měly být vyňaty tyto ulice a náměstí:

*Babákovo nám.*⁴¹ (nyní nám. Míru), *ul. Joži Barviče* (ul. Barvičova), *ul. Fran. Bílého* (ul. Bílého), *Březinova - pravá strana*, *Gomperzova* (od r. 1949 ul. U prachárny), *Helzeletova* (ul. Helceletova), *Hlávková*, *Kampelíkova*, *Klácelova*, *Lerchova*, *Lípová č. 20-40...*, *Lužická*, *ul. Dr. Bedřicha Macků počínajíc číslem 64 a čísl. 89* (do r. 1939 Údolní a Dr. B. Macků, pak jen Údolní), *Matzenauerova*, *Pavlíkova*, *Preslova počínajíc čís. 6 - pravá strana*, *Rudišova*, *Sedláková*, *Soukopova*, *Stránecké Frant.*, *Strmá* (Náhorní), *Šeříkova* (nezjištěno), *Tůmova*, *U prachárny* (Mahenova), *Vondrákova - lichá čísla* (Mučednická), *nám. Karla Vaňka* (Vaňkovo nám.), *Wanklova*, *ul. Karla Wawry* (Havlíčková), *Wieserova*, *Wolkrova*, *Miloše Wurma* (Wurmova) a *ul. Zábranského*.

Rozhodnutím biskupské konzistoře byla farnost sv. Augustina ke dni 18. srpna 1938 oficiálně zřízena.⁴² Prvním duchovním správcem se stal P. Karel Fanfrdla, 1. kooperátor na Starém Brně, který byl do úřadu uveden 1. září 1938 p. děkanem Rauschrem „a bylo mu svěřeno 5000 duší“.⁴³

39 Srov. HUBÁČKOVÁ, B., c. d., s. 4n. Fotodokumentace ze stavby kostela viz příloha č. 1.

40 *Kronika farnosti*, s. 1.

41 Dřívější názvy ulic zdroj: Brněnské ulice [online]. 2004 [2010-03-31]. Encyklopedie dějin města Brna – ulice. Dostupné z WWW: <<http://www.encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=ulice>>. Nynější seznam ulic s mapou farnosti viz příloha č. 8, 9.

42 *Rozdělení farnosti starobrněnské a zřízení nové farnosti u sv. Augustina*. ABB, E 80, Ordinariát Brno, inv. č. 161, sg. a 42/8, kart. 75. Žádost o zřízení farnosti a zřizovací listina viz příloha č. 2,3.

43 *Kronika farnosti*, s. 2.

Obr. 4, 5 Slavnost posvěcení kostela 5. 5. 1935.

Obr. 6 Biskup Dr. J. Kupka.

Obr.7 Kostel sv. Augustina 5. 5. 1935.

Projektantem stavby byl architekt Ing. Vladimír Fischer, profesor České vysoké školy technické v Brně, návrh železobetonového provedl prof. Ing. K. Šimela, výpočty částí železobetonových průchodů od prof. Ing. Dra Žárnyby. Stavbu provedl stavitel Zeman, práce vešle stavitel Páral.

Která chrám sv. Augustina stane se všem farníkům: *Vomus Dei - prosta coeli, aby v mandostném patření ma P. Ppha prozradli, že mandivsa pro plona, Doktoru milosti: "Nepronajne jest tude naše, o bože, chokud nespocine v P. Phe!"*

Vědi 17. XII. 1940

*M. Novotný
abem.*

Obr. 8 Zápis ve farní kronice.

Obr. 9 Interiér kostela krátce po dokončení.

3 FARNOST V LETECH 1938-1948

Rozhodnutí řádu augustiniánů postavit v Masarykově čtvrti kostel bylo věřícími uvítáno. Do té doby navštěvovali bohoslužby ve farním kostele na Starém Brně nebo v centru města,⁴⁴ mnozí se zúčastňovali nedělních bohoslužeb v kapli sester sv. Cyrila a Metoděje na ulici Lechově.⁴⁵ Veřejnosti přístupná byla též kaple kongregace bratří těšitelů na Sedlákově ulici.⁴⁶ Stavbu kostela finančně podporovali pořádanými sbírkami nejen věřící starobrněnské farnosti, ale i ostatní místní obyvatelé.⁴⁷ K vybavení interiéru kostela svými uměleckými díly přispěli farníci František Süsler a František Fabiánek. V rozrůstající se čtvrti bylo zpočátku katolických rodin poměrně málo.⁴⁸ Žili zde příslušníci církve československé, evangelické, lidé bez vyznání, rodiny židovské a německé. Vzájemné přátelské vztahy však náboženské a národnostní rozdíly nepoznamenaly.⁴⁹

Duchovní správa a kněžší působící ve farnosti

P. Karel Fanfrdla (1893-1973), první duchovní správce farnosti sv. Augustina, pocházel z Náměště nad Oslavou. Po absolvování bohosloveckého ústavu působil 17 let v duchovní správě na Starém Brně.⁵⁰ Již v té době patřil mezi významné osobnosti města. Byl členem mnoha spolků, pracoval v oblasti sociální politiky. V roce 1934 byl zvolen ústředním jednatelem Orla,⁵¹ organizace, která vyznávala křesťanské hodnoty, věrnost církvi a lásku k vlasti.⁵² Pro spojitost s touto vlasteneckou organizací a s jejím protifašistickým odbojem byl v září roku 1939 zatčen a vězněn v Buchenwaldu a Dachau až do roku 1945. Po návratu z vězení se P. Fanfrdla opět zapojil do politického života.⁵³ V letech 1945-1948 byl náměstkem předsedy Zemského národního výboru pro Zemi moravskoslezskou v Brně, předsedou krajské lidové rady ČSL v Brně a náměstkem brněnského starosty. Za svou všestrannou činnost byl jmenován konzistorním a biskupským radou.

Pouze jeden rok před válkou a několik ještě svobodných let po válce se mohl P. Fanfrdla věnovat jemu svěřené farnosti. Svou starostlivostí a péčí si získal úctu

44 „Několik osobních vzpomínek na mládí a dětství“. Písemný záznam paní Zdenky Laudátové (viz příloha č. 6) ze dne 5. 8. 2009. Archiv autorky.

45 Viz pozn. 36.

46 Rozhovor s paní Marií Šulákovou ze dne 27. 7. 2009. Archiv autorky.

47 Rozhovor s paní Zuzanou Konečnou ze dne 6. 7. 2009. Archiv autorky.

48 Viz pozn. 44.

49 Rozhovor s P. Františkem Fráňou ze dne 25. 10. 2009. Archiv autorky.

50 Srov. HUBÁČKOVÁ, B., c. d., s. 8.

51 Jeho vlastenecký projev na orelské pouti na Svatém Hostýně vyslechlo v srpnu 1939 na 60 tis. poutníků. Srov. RÁJA, Martin. Karel Fanfrdla in PEHR, Michal a kol. *Cestami křesťanské politiky. Biografický slovník k dějinám křesťanských stran v českých zemích*. Akropolis 2007, s. 69-70.

52 Členové této organizace se v době 2. světové války aktivně zúčastnili odboje. Mnozí z nich byli vězněni nebo umučeni v koncentračních táborech. Odbojové hnutí v Čechách bylo soustředěno v augustiniánském klášteře sv. Tomáše v Praze. Již zmíněný převor PhDr. Augustin Schubert OSA, ústřední vzdělávatel Čs. Orla, byl roku 1940 zatčen a umčen v koncentračním táboře Dachau v roce 1942. Srov. *Historie orla. Druhá světová válka – zákaz Orla německými nacisty* [online]. 2007 [cit. 2010-03-29]. Profil orla. Dostupné z WWW: <<http://www.orel.cz/profil/historie-10.html>>.

53 Již v červnu 1945 se připojil k Manifestu kněží – osvobozených politických vězňů, vyjadřujícího touhu po míru a sociální spravedlnosti. Srov. RÁJA, M., c. d., s. 69.

a vděčnost.⁵⁴ Jeho pastorační činnost spočívala zejména v nedělních promluvách, ve kterých usiloval o duchovní růst farníků tématy věroučnými, morálními, liturgickými, příklady ze života světců aj., věřící vyzýval ke vzájemné spolupráci, pobízel k ochotnému spolupůsobení laiků v Katolické akci.⁵⁵ Tak jako na Starém Brně (bazilika byla před válkou jedním z mála brněnských kostelů, kde se zpívalo při bohoslužbě česky) podporoval i v nové farnosti lidový zpěv. Podle svých možností P. Fanfrdla navštěvoval farníky, zúčastňoval se besídek a představení dívčího gymnázia.⁵⁶ Úkoly a požadavky vyplývající z jeho četných funkcí však vyžadovaly svůj čas. Hlavní tíha pastorače tak ležela na bedrech P. Josefa Gabriela, který přišel do farnosti současně s P. Fanfrdlou jako kaplan a katecheta.

Obr.10 P. Karel Fanfrdla.

Politická angažovanost nejen laických věřících, ale i kněží byla samozřejmou součástí tehdejší společnosti. Zapojením do veřejného života vnášeli křesťanské hodnoty, napomáhali ke správnému morálnímu citění národa, zasazovali se

54 „První kněz P. Karel Fanfrdla byl velmi dobrým farářem, pomáhal lidem v jejich starostech a potřebách.“ Rozhovor s panem Ladislavem Ševčíkem ze dne 29. 10. 2008. Archiv autorky.

55 *Farnost svatého Augustina 1908 – 1961*. AMB, S 10 inv. č. 7, nesig., karton 1.

56 Viz pozn. 49.

o společné dobro. Tento požadavek aktivního přístupu věřících k věcem veřejným byl znovu zdůrazněn na Druhém vatikánském koncilu. Jiný je však nyní postoj k účasti duchovních v politickém životě. Křesťanská politika, ve které se v té době katoličtí kněží angažovali, byla pro rozvíjející se demokracii velmi důležitá (viz nedocenitelný přínos Msgre. Šrámka). Mělo to však i své záporné stránky. Vyjma toho, že kněží nenaplňovali své povolání být pastýřem, hrozilo zrazení křesťanských hodnot pro politický cíl (viz kontroverzní postava kněze a politika Jozefa Tita na Slovensku). V dnešní v mnohém tak odlišné době není členství kněží ve veřejné politické funkci přípustné. O to více je kladen důraz na úkol, který mají v nynější sekularizované společnosti laici.

P. Josef Gabriel byl P. Fanfrdlovi obětavým a nepostradatelným pomocníkem. Jeho hlavním úkolem ve farnosti byla výuka náboženství.⁵⁷ Velké obliby u dětí i dospělých dosáhl svým radostným a dobrosrdečným přístupem, poctivostí a svědomitostí. Staral se o výchovu ministrantů, pro zájemce z řad věřících pořádal na faře duchovní cvičení.⁵⁸ Jeho zásluhou byl do farnosti zaveden zvyk světit na svátek sv. Rity růže,⁵⁹ rozdávané poté věřícím a roznášené nemocným. Další zvyklostí související se členem augustiniánského řádu - sv. Mikulášem Tolentinským - bylo svěcení malých bochánků chleba, jehož části se opět rozdávaly a nosily nemocným. P. Gabriel prosazoval v té době šířící se úctu k Panně Marii Fatimské. Mezi desátky svatého růžence byla vkládána invokace „Pane Ježíši, odpusť nám naše hříchy...“

P. Josef Gabriel spravoval farnost po celou dobu války až do návratu vězněného P. Fanfrdly v roce 1945.

Dlouholetým obětavým pomocníkem ve farnosti byl profesor náboženství *P. Karel Žák*.⁶⁰

V neděli se v kostele scházeli studenti německého gymnázia pocházející z farnosti nebo blízkého okolí, pro které sloužil mši svatou jejich profesor náboženství *P. Antonín Fiala*.⁶¹

Na ulici Sedlákově bydlel v podnájmu penzionovaný *P. František Strnad*,⁶² vyhledávaný exercitátor, skromný a obětavý kněz. Za války projevil velkou odvahu a statečnost, když chodíval na vlakové nádraží k transportům a ukrytý za sloupy uděloval odsouzeným na smrt absoluci. Od roku 1935 vydával časopis zaměřený na dětský apoštolát Hlas svatého Petra.

57 Náboženství vyučoval i na dívčím gymnáziu na Lerchově ul. Rozhovor s paní Marií Šírokovou ze dne 16. 10. 2009. Archiv autorky.

58 Viz pozn. 36.

59 Viz pozn. 49. Obřad, který je možné konat pouze v kostele s vyobrazením sv. Rity, se stal později zvykem i na Starém Brně. Růže se zde světil 22. května dodnes. Ve farnosti sv. Augustina odchodem augustiniánů tato tradice zanikla.

60 Zemřel v roce 1963. Srov. *Kronika farnosti*, c. d., s. 8.

61 Rozhovor s paní Evou Hanáčkovou ze dne 28. 7. 2009. Archiv autorky.

62 P. F. Strnad byl ustanoven kaplanem v Boskovicích, kde však nenašel u místního duchovního správce pochopení pro rané svaté přijímání dětí, které (P. Strnad) propagoval. Penze z důvodu nemoci situaci vyřešila. Viz pozn. 57.

Bohoslužby a slavení liturgického roku

Bohoslužby se v kostele konaly již od jeho posvěcení,⁶³ nelze však již zjistit, zda ve stejném čase jako po oficiálním zřízení farnosti, tedy ve všední dny v 6:00 a v 6:45 ráno, v neděli v 7:00 a v 9:00 dopoledne. k většímu porozumění mše svaté, při které se kněz modlil latinsky veškeré její části včetně evangelia a čtení, sloužily věřícím latinsko-české misály, nebyly však k dispozici všem. Kázání v českém jazyce bývalo pouze při nedělních bohoslužbách, a to přede mši svatou slouženou v 7:00 hod. a po mši svaté sloužené v 9:00 hod. Slavení neděle zakončovalo v 18:00 hod. svátostné požehnání.⁶⁴

Během bohoslužby se hodně zpívalo, zpěvníky nahrazovaly písně na lístcích rozdáváných ministranty. Ačkoliv zpěv při liturgii byl P. Fanfrdlou velmi podporován, tradice pěveckého sboru ve farnosti započala až v šedesátých letech. Při slavnostních bohoslužbách spíše ojedinele zpíval sbor sester z blízkého kláštera.⁶⁵ Na varhany hrál zdejší farník hudební skladatel Miroslav Příhoda, později ustanovený ředitelem kůru na Starém Brně.⁶⁶

Liturgický rok zahajovaly v době adventní roráty, sloužené ke cti Panny Marie denně v 5:45 hod. Doba vánoční, započatá půlnoční mši svatou, při které nebylo možné kostelem projít pro množství věřících,⁶⁷ končila slavností Tří králů.⁶⁸ Svěcením svící o Hromnicích,⁶⁹ svatoblažeským požehnáním, Popeleční středou a dobou postní pokračoval církevní rok. Každou postní neděli se konala v 18 hod. křížová cesta s kázáním a požehnáním. Na Bílou sobotu ráno před východem slunce se u kostela světil oheň. V podvečer slavnosti Vzkříšení na průvod procházející ulicí Wurmovou, Sedlákovou, Havlíčkovou a Rudišovou po návratu do kostela navazovala slavnostní mše svatá. Průvody čtvrtí s monstrancí a zastaveními u oltářů zhotovených farníky bývaly součástí i slavnosti Božího Těla. Během církevního roku se věřící ve velkém počtu zúčastňovali májových pobožností, před významnými svátky se připravovali několikadenními duchovními obnovami. (Např. nověna před slavností Seslání Ducha svatého, před svátkem svaté Rity.) Velké přípravy, nejen duchovní, se konaly přes svátkem patrona farnosti sv. Augustina.

Kromě snahy o duchovní růst hojnou účastí na bohoslužbách, pobožnostech a slavnostech církevního roku se věřící zapojovali do praktických potřeb farnosti. O faru a domácnost kněží se starala paní – hospodyně. Na faře bydleli a obětavou službu vykonávali manželé Hetmerovi. Uklízeli kostel, pan Hetmer šil a opravoval bohoslužebná roucha. S velkým úklidem farníci vypomáhali před slavností sv. Augustina brigádami, na které chodili odpoledne po zaměstnání.⁷⁰ Hospodářem kostela a pomocníkem ve finančních záležitostech byl pan František Fráňa,⁷¹

63 *Rozdělení farnosti starobrněnské a zřízení nové farnosti u sv. Augustina.* ABB, E 80, Ordinariát Brno, inv. č. 161, sg. a 42/8, kart. 75.

64 Viz pozn. 46.

65 Sbor vedla sestra Imelda, absolventka brněnské konzervatoře, která také vyučovala děti z farnosti hře na klavír. Rozhovor se sestrou Virginií Marií Turzovou z července 2009. Archiv autorky.

66 Viz pozn. 36.

67 Nejen při této vánoční mši svaté, ale i při nedělních bohoslužbách během roku býval kostel tak plný, že nebylo možné volně projít. Viz pozn. 49.

68 Pokoncilní úprava stanovila konec doby vánoční na první neděli po slavnosti Zjevení Páně, kdy se slaví svátek Křtu Páně.

69 Nyní název Uvedení Páně do chrámu. Slaveno 2. 2. jako svátek Bohu zasvěcených osob.

70 Viz pozn. 46.

71 Otec P. Františka. Fráni, zakladatele křesťanského tábora Amerika. Podrobněji viz kap. 4.

informační vývěsku⁷² o bohoslužbách v kostele u svého domu vytvořil a spravoval pan Jan Štrossa.⁷³

Exkurz: Život věřících v dobových pramenech

Již v prvním nedělním kázání v nově zřízené farnosti vyzval duchovní správce P. K. Fanfrdla věřící ke vzájemné spolupráci, v jednom z dalších k ochotnému spolupůsobení laiků v Katolické akci.⁷⁴ Dostupné informace o zapojení farníků do spolků Katolické akce a do života farnosti jsou však pro nedostatek písemných pramenů⁷⁵ a osobních svědectví neúplné a spíše útržkovité (viz předcházející odstavec). Vhled do života církve v zemi a farností brněnské diecéze – tedy i farnosti sv. Augustina – umožňují jeden z ročníků dobového periodika Hlas sv. Petra a jednotlivá čísla oběžníku brněnského biskupství *Acta curiae episcopalis Brunensis* z let 1934-1941.

Dobové periodikum „Hlas sv. Petra“ 1938

Mezi mnohá katolická periodika předválečných let patřil měsíčník Hlas svatého Petra zaměřený na výchovu a apoštolát dětí, vydávaný od roku 1935 výše zmíněným P. F. Strnadem. Nejvíce diskutovaným tématem třetího ročníku je otázka časného svatého přijímání, ke kterému dal podnět v roce 1910 dekret papeže Pia X. *Quam singulari*. Jak z jednotlivých článků vyplývá, časné a časté svaté přijímání bylo mnoha věřícími s nadšením přijímáno, mělo však i své odpůrce („Čechové a časné svaté přijímání“, s. 114). Vydavatel v příspěvku „Svědectví lásky k Panně Marii, nadšením pro stálý Zdravas za děti, kněze a mír“ (s. 12) vybízí čtenáře ke stálé modlitbě za posvěcení dětských duší. Obsahem jednotlivých čísel jsou i témata týkající se života dospělých věřících. Článek „V masopustní době“ (s. 6) připomíná, jak tuto dobu správně prožívat. O světě, kde bohem se stává příroda, hovoří článek s názvem „Blíž k přírodě nebo k Bohu?“ (s. 59). Překvapí poukaz na nedostatek kněží (s. 91), povzbudí připomínka prvního zemského sjezdu Svazu katolických žen a dívek (s. 82). Velmi častým námětem ročníku 1938 je Eucharistie, opakovaně je zmiňován 34. Eucharistický světový kongres konaný v témže roce v Budapešti. Nedílnou součástí jednotlivých čísel časopisu jsou články věnované úctě k Božskému Srdci, Panně Marii, svatému Josefu, několik stran je věnováno tehdy ještě blahoslavenému Janu Sarkandrovi („Dej Bůh, aby brzy byl zapsán bl. Jan Sarkandr mezi světce!“, s. 26). Článek Dr. Alfréda Fuchse nazvaný „Tři sloupy dnešního světa“ odkazuje na projev papeže Pia XI. k zástupcům Papežského Díla šíření víry: „Pravil v podstatě, že práce misijní jest mu velikou útěchou v době, kdy se musí tázati, zda Evropa za sto let nebo za dvě stě let bude ještě křesťanským dílem světa, či zda jiný díl světa ponese snad tento čestný titul. Papež vylíčil tragický stav dnešní Evropy, kde mnozí lidé neznají Božích přikázání, ani jich znáti nechtějí, ba

72 Vývěska zřízena pravděpodobně na doporučení chrámového odboru Katolické akce.

73 Otec paní M. Šulákové.

74 *Farnost svatého Augustina 1908 – 1961*. AMB, S 10, inv. č. 7, nesig., karton 1.

75 V Archivu města Brna je pod názvem archiválie Farnost sv. Augustina uložena pouze kniha nedělních kázání (s uvedením data, tématu a jména kněze - viz příloha č. 4), dokumentace ze stavby kostela a jeho vybavení (zpracováno podle B. Hubáčkové) a složka obsahující žádosti o vystoupení z katolické církve nebo naopak o vstoupení, sliby apod. (viz příloha č. 5)

stavějí se k Bohu nepřátelsky.⁷⁶ Těmito třemi sloupy v projevu papeže byla míněna láska a úcta k Eucharistii, misie a Katolická akce.

76 *Hlas svatého Petra*, ročník III., Brno 1938, s. 96. Archiv paní Marie Široké, Sedlákova 5, Brno.

HLAS SVATÉHO PETRA

Dřívě

„Hlas malého Petříka“
Ročník XIII. – číslo 6.

Roč. III.

Brno, 20. června 1938.

Čís. 6.

PANNO MARIA, KRÁLOVNO DĚTÍ, ORODUJ ZA NÁS!

Pohled Tvůj padá mezi nás a hledá mezi námi děti. Máš stejnou zálibu v maličkých, jako Tvůj Božský Syn. Poklady Srdce Božského Přítelů dětí naplnily i Tvoje nejčistější, Jemu nejpodobnější srdce. A Tvoje touha i láska hledí k dětem se zvláštní pozorností a se zvláštním pochopením.

V Tvém srdci nalézá bída dětských duší nezměrně tklivou ozvěnu. Je ti líto dětí, které nemohou zakusiti plnou sílu milosti, protože jim v tom bráníme. Jak se smutně plní na nás předpověď Písma, že „v posledních dnech nastanou časy těžké! Lidé totiž budou chlubní, pyšní, bezbožní, dobrému nepřizniví, majíce sice tvářnost pobožnosti, moc její však zapřevše.“ (II. Tim. 3, 2—5). Před nimi varuje sv. Pavel a varuje i Ty! Královno dětí, zachraň nás i děti! Na úplné zcestí dospěla výchova dětí. Bez síly a moci je i přčasto naše snaha děti naučiti lásce k evangeliu. Dost mají už děti našich slov, v nichž nepoznávají sílu osobní lásky ke Kristu, Synu Tvému. Dost mají už děti našich řečí o Pánu Ježíši Svátostném, když nevidí, že sami Jej vroucně mi-

Obr. 11 Úvodní strana dobového periodika.

Acta curiae episcopalis Brunensis 1934-1941

Rostoucí uvědomění katolíků po období odpadu od víry a církve v zemi⁷⁷ se v brněnské diecézi projevilo zvyšujícím se počtem bohoslovců, stavbou nových kostelů, příchodem řeholníků a řeholnic, vznikem katolických spolků, rozvojem charitativní činnosti. To vše svědčilo o tom, že národ zůstal křesťanským.⁷⁸

Katolická akce

Encyklikou *Ubi arcano* z roku 1922 upravil papež Pius XI. spolupráci laiků při hlásání evangelia – Katolickou akci.⁷⁹ Na popud diecézního synodu v roce 1936 mělo být toto laické hnutí do konce roku 1938 součástí všech farností. Již v prvním pololetí roku 1939 vykazalo hnutí výsledky své činnosti.⁸⁰ Byla např. dokončena jednání s úřady o možnosti vyvěšení pořadu katolických bohoslužeb brněnských kostelů na nádražích a v čekárnách. Podána žádost, aby při společných svatých přijímání dětí byly dětské promluvy. V únoru 1939 dokončena akce zavěšování křížů do tříd. Ve spolupráci se spolkem Katolických profesorů zahájena jednání k zavedení povinného náboženství ve všech školách. Vydána exerciční brožura pro různé stavovské obnovy. Misie zařízeny ve 46 farnostech. Vydávání společného listu Katolické akce pro obě moravské diecéze s názvem *Rozsévač*.

V hodnocení činnosti KA za první pololetí roku 1940⁸¹ se projevil široký dosah a důležitost Katolické akce v životě věřících. Za krátkou dobu trvání byly zřízeny odbory zabývající se různými oblastmi náboženského života: Odbor chrámový (např. doporučeno duchovním správcům vyvěsit za pomoci laiků kromě bohoslužeb kostela i zajímavosti z jeho historie, umělecké památky apod., propagovat tyto soupisy v tisku a turistických brožurách, byl uspořádán kurz pro Svaz katolických žen a dívek o laické spolupráci žen ve farnostech), odbor liturgický (např. spolupráce při revizi brněnského kancionálu *Cesta k věčné spáse*), tiskový odbor (např. výzva, aby katolický tisk byl vyžadován ve všech veřejných prodejnách), odbor mravnostní (např. k heslu „Křesťanské zásady do veřejného života“ vypracováno memorandum zaslané veřejným, státním a politickým činitelům), odbor rozhlasový (např. zařazování náboženských přednášek a bohoslužeb). Z dalších odborů lze jmenovat ještě odbor kinematografický, charitativní, exerciční, misijní (uspořádal 50 misíí a obnov), studentský, odbor mládeže a dělnický odbor.

Heslovitě znázorněná činnost Katolické akce – zlomek zpráv a oznámení jednotlivých čísel diecézního oběžníku – ukazuje na velký vklad a užitek církvi i společnosti, které toto geniální dílo papeže Pia XI. přineslo. Aktivní spoluúčast laiků na životě církve, znovu tolik zdůrazňovaná v dokumentech Druhého vatikánského sněmu, se v Katolické akci předválečné doby projevila v nejvyšší možné míře. Množství spolků, organizací, duchovních akcí, vzdělávání věřících, péče o děti a mládež, to vše je dalším velkým překvapením. V souvislosti s těmito

77 Vznik Československé republiky v roce 1918 znamenal pro národ nejen samostatnost, ale i těžké otřesy ve vztahu k církvi, která byla v myslích lidí s nenáviděným státem úzce spjata. Heslo „Po Vídni Řím“ vyjadřovalo tehdejší náladu ve společnosti. Z církve vystoupilo téměř 1,5 mil. věřících. Část jich zůstala bez vyznání, někteří vstoupili do znovu zorganizované církve českobratrské evangelické, mnozí přešli do církve československé. Srov. KADLEC, J., *Dějiny katolické církve III*, c. d., s. 462-3.

78 Srov. Kolektiv autorů. *Brněnská diecéze (1777-2007) historie a vzpomínky*. Biskupství brněnské 2006, s. 19.

79 Srov. FRÜHLICH, Roland. *Dva tisíce let dějin církve*. Vyšehrad 1999, s. 266.

80 *Acta curiae episcopalis Brunensis* (dále *ACEB*), Annus 107/1939, s. 89-90.

81 *ACEB*, Annus 108/1940, s. 160-161.

skutečnostmi lze jinak pohlížet na náboženskou situaci v naší zemi. Nemůže se přece tak snadno vytratit tento vklad žité, hluboké víry předválečné a poválečné generace. I když doba totality udusila bohatý náboženský život, křesťanské hodnoty v duších našich „ateistických“ spoluobčanů zůstávají a v jejich životě působí.

Dílo šíření víry

Misijní výstavou v roce 1925 a misijní encyklikou z roku 1926 zahájil papež Pius XI. svou velkorysou misijní činnost.⁸² Dílo šíření víry mělo nalézt své působiště v každé farnosti. Součástí misijního díla se stala Misijní neděle, předposlední neděle měsíce října, která měla být obzvláště věnována potřebám misií. Výroční zpráva o Díle šíření víry v roce 1937⁸³ s uspokojením konstatovala vzrůstající zájem farností o misijní spolupráci. Uskutečnily se přednášky, akademie, besídky, misijní tematika se objevovala v časopisech *Anděl strážný* a *Den*, vydáván byl vlastní časopis *Katolické misie*, konány pravidelné sbírky. Bohoslovci se na misijní dílo připravovali v misijních kroužcích, studenti se věnovali misiím ve spolku *Svatého dětství* např. sběrem poštovních známek, uspořádáním misijní výstavy. Dílo šíření víry podporoval i *Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje*, svou činností zaměřený na úsilí o jednotu křesťanů. Unijní dílo bylo podporováno zejména unionistickými sjezdy na Velehradě, přednáškami, finanční pomocí. Stejný cíl si kladl *Apoštolát jednoty*.

Charita

Na bohatou činnost Katolické charity v brněnské diecézi poukazuje výroční zpráva již z roku 1934: „Polévkové ústavy a vývařovny v počtu 26 pečovaly o 266 915 chudých a nezaměstnaných, jimž zcela zdarma rozdaly 278 638 porcí polévek a 45 053 celých obědů.“⁸⁴ Je zde vyčíslena finanční podpora chudých, ošetrovatelská pomoc, výdaje za léky, obvazy aj. Výroční zpráva z roku 1939⁸⁵ uvádí, že díky obětavým řádům, dobrovolníkům, díky darům členů a příznivců může charita sama vydržovat tři ústavy: Útulek o mravně ohrožené dívky, Ústav pro opatrování dětí v Batelově, Letovisko v Holešíně. Byly nabídnuty služby a pomoc uprchlíkům, z prostředků získaných sbírkami vydržovala charita chovance v ústavech, na její náklady bylo umístěno 53 sirotků a mentálně postižených dětí.

Péče o náboženskou výchovu dětí a mládeže

Dětem byl věnován časopis *Anděl strážný*, Liga Tarziciů organizovala pro děti poutě. Pro školní mládež byly pořádány adorace (na začátku školního roku), duchovní přípravy na církevní slavnosti (velikonoční a adventní triduum). Spolky katolické mládeže v Čechách a na Moravě vydávaly časopis *Dorost* a *Naše omladina* s cílem budit náboženskou vědomí a „...skrze jasné a nesmlouvavé katolictví udržet národní bytí.“⁸⁶ Duchovní cvičení pro vycházející žáky, studenty středních i vysokých škol nabízely exerciční domy v Brně, v Rajhradě, v Nové Říši, byly organizovány prázdninové tábory. Katolické studenty finančně podporovaly každoročně konané sbírky *Mikulášský dar*.⁸⁷

82 *ACEB*, Annus 106/1938, s. 43.

83 *ACEB*, Annus 106/1938, s. 42-43.

84 *ACEB*, Annus 102 /1934, s. 160.

85 *ACEB*, Annus 107/1939, s. 114-115.

86 *ACEB*, Annus 107/1939, s. 62-63.

87 *ACEB*, Annus 108/1940, s. 241. Sbírkový na podporu studentů byly v celé diecézi pořádány v neděli po svátku sv. Mikuláše. Srov. CHALUPOVÁ, Petra. *Katolická církev v českých zemích v letech 1945 - 1948. Brněnská diecéze – církevní školství a činnost církve pro mládež*. [nepublikovaná diplomová práce] Brno, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Historický ústav 2008, s. 76.

Péče o duchovní život věřících

Stejně jako pro mládež byla i pro dospělé pořádána řada kurzů duchovní obnovy. Hojně navštěvovaným místem již od třicátých let zůstal Stojanov, exerciční dům na Velehradě.⁸⁸ Duchovní život podporoval katolický tisk, úctu k Eucharistii prohluboval spolek Věčného klanění Nejsvětější svátosti.⁸⁹

Obr. 12 Svaté přijímání. (1944)

88 K duchovní obnově se každoročně hlásilo přes 2 000 věřících. *ACEB*, Annus 102/1934, s. 159.

89 *ACEB*, Annus 106/1938, s. 157.

Řeholní společenství

Ve farnosti již v době jejího vzniku působila dvě řeholní společenství: Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje a kongregace bratří těšitelů. Jezuitská kolej při nově zbudovaném Biskupském gymnáziu byla zřízena v roce 1947.

Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje

Počátky působení kongregace oficiálně schválené v roce 1928 sahají až do roku 1925, kdy tehdy ještě jako laický spolek Družina Cyrillo-Methodějská otevřela na ulici Lerchově č. 65 Ústav pro mentálně postižené děti.⁹⁰ Tato budova se později stala hlavním domem nové kongregace, školou a internátem.

Ústav pro mentálně postižené děti

Byl jedním z prvních ústavů na Moravě a ve Slezsku. Zasloužila se o něj sestra Marie Růžena Nesvadbová, pozdější první generální představená nové kongregace. Dílo podporoval Svaz katolických žen a dívek a Svaz katolických učitelek, finančně vypomohl i stát.⁹¹ Kapacita ústavu byla 80 lůžek. Součástí ústavu byla zde zřízená *trojtřídní pomocná škola*⁹² pro schopnější děti, s dílnou na opravu obuvi a vázání knih, která žáky připravovala do praktického života v letech 1927-1940. Ústav fungoval až do roku 1950, kdy byly sestry kongregace i s dětmi z budovy vystěhovány.

Řádové dívčí československé gymnasium v Brně

Dívčí klasické gymnázium, první svého druhu na Moravě a ve Slezsku, založené kongregací za účelem výchovy dívčí mládeže, zahájilo činnost udělením práva veřejnosti⁹³ v září roku 1933. Zpočátku vyučovali civilní profesori, později postupně pedagogický sbor doplňovaly řeholní sestry. Gymnázium bylo soukromé, bez státních dotací, minimální poplatky (100 Kč měsíčně, studentkám z chudých rodin byly prominuty) hradily režijní náklady a platy civilních vyučujících. Sestry vyučovaly zdarma. Založený Studentský podpůrný fond tvořený dary charitních organizací, sponzorů a rodičů přispíval na stravování, výlety apod. Vybavení kabinetů a knihovny bylo soukromým majetkem sester. Výuka v prvních letech probíhala v budově ústavu, v roce 1936 se gymnázium přestěhovalo do nové školní budovy (Lerchova 63). Školní rok zahajovaly a ukončovaly slavnostní bohoslužby v klášterní kapli,⁹⁴ pravidelná byla účast studentek na bohoslužbách nedělních.

90 Srov. *Dějiny kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje 1924-1990*, s. 15n. Soukromý archiv Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje v Brně, ul. Bílého 9.

91 Za nepatrný obnos pozemek s rozsáhlou zahradou věnovali augustiniáni ze Starého Brna.

92 Srov. ŠIMŠÍKOVÁ, Ludmila. *Historie Cyrilometodějské církevní základní školy*. [nepublikovaná diplomová práce] Olomouc, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, Katedra učitelství I. stupně ZŠ 1997, s. 16.

93 Právo veřejnosti umožňovalo soukromým školám po splnění daných podmínek konat závěrečné zkoušky a vydávat státně platná vysvědčení. Srov. CHALUPOVÁ, P., c. d., s. 46n. O právo veřejnosti bylo nutné každý rok znovu žádat až do počtu všech osmi kmenových tříd. Srov. také *Dějiny kongregace...*, c. d., s. 23.

94 Na výzdobě klášterní kaple zasvěcené sv. Cyrilu a Metoději se podíleli umělci již zmiňovaní v souvislosti s architekturou kostela. Prof. Fischer navrhl mramorový oltář, nástěnná malba „České nebe“ prof. Süslera byla za okupace zničena a po válce nahrazena sousoším soluňských bratří od ak. sochaře J. Axmanna. Srov. *Dějiny kongregace...*, c. d., s. 20.

V sále ústavu se konávaly žakovské besídky a divadelní představení určené rodičům i široké veřejnosti.

Pro mimobrněnské studentky sestry v budově kláštera zřídily internát, ve kterém se o ně jako vychovatelky staraly. Internát měl svůj řád, čas k určený odpočinku i studiu, což se odrazilo v dobrém prospěchu a sebekázi studentek. Prostory internátu a ústavu sloužily zejména o prázdninách kurzům exercičním pořádaným pro studenty a studentky z různých, i mimobrněnských škol, kurzům ošetrovatelským (pořádaných charitou), katechetickým, místnosti byly propůjčovány místní organizaci ČSL a jiným katolickým spolkům.

Za okupace byly roce 1940 obě budovy zabrány říšskou brannou mocí. Sestrám a studentkám poskytly azyl jiné brněnské řeholní řády, děti z ústavu našly útočiště v ústavech ve Skaličce u Hranic a na Velehradě. Ke zrušení řádového gymnázia došlo v roce 1941. Po osvobození a po nutných opravách budov, poškozených pobytem SS a poté Rudé armády (ve školní budově byl umístěný lazaret), mohly sestry navázat na předválečnou činnost. V prvním poválečném roce měl gymnázium pět tříd se 111 studentkami, ve školním roce 1948/1949 bylo zapsáno více než 220 studentek, z toho v internátě ubytovaných 85. Pedagogický sbor tvořilo dvacet aprobovaných sester a tři civilní učitelé externisté.

Zestátnění dívčího řádového gymnázia oznámila Zemská školní rada v říjnu 1948. Se sestrami byl roztvářen pracovní poměr, žákyně přeřazeny do jiných škol, veškeré vybavení gymnázia propadlo státu.

Péče sester o domácnost v Sušilově koleji na ul. Klácelova 2

O vedení domácnosti v blízké Sušilově koleji požádal spolek Sušil sestry kongregace v roce 1938. Působily zde až do zestátnění v roce 1949.

Pobyt Msgre. Dr. Jana Šrámka

K péči o Msgre. J. Šrámka,⁹⁵ zakladatele kongregace, a vedení jeho domácnosti v domě Lerchova 11 byly uvolněny tři sestry od roku 1945.⁹⁶ Po nezdařeném pokusu o emigraci v roce 1948 se na jeden rok stal jedním z míst Šrámkovy internace klášter sester.⁹⁷

Kongregace bratří těšitelů z Gethseman

Komunita bratří těšitelů vlastnila vilu na Sedlákově ulici. Jejich tehdejší činnost není dostatečně známá.⁹⁸ Působení bratří těšitelů ve farnosti by mohlo mít souvislost s již zmíněnou křížovou cestou, jejíž kopie se nachází ve Smírné kapli v Jeruzalémě. Cyrilometodějská smírná kaple byla vysvěcena v roce 1935.⁹⁹ Z darů věřících a nadací kapli s klášterem nechal vybudovat Palestinský spolek, který její správou pověřil kongregaci bratří těšitelů. K vybavení kaple sloužily cenné dary od různých

95 Msgre. ThDr. Jan Šrámek (1870-1956) – kněz, jako významný politik a státník postupně zastával funkce ministra železnic, předsedy Československé strany lidové, starosty Orla, předsedy katolických odborů, předsedy exilové vlády v Londýně, byl předním činitelem dalších katolických organizací. v roce 1948 odstraněn z politického života, doživotně internován. Srov. TRAPL, Miloš. Doslov in: ŠINDAR, Jiří. *Zemřel pod cizím jménem*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, s. 157-160.

96 Srov. *Dějiny kongregace...*, s. 35.

97 Srov. TURZOVÁ, Virginie Marie. *Kartouzský vězeň*. Trinitas, Svitavy 2006, s. 156. Zmínku o pobytu lze též nalézt v publikaci ŠINDAR, J., c. d., s. 104.

98 Kongregace již v naší zemi nepůsobí.

99 ACEB, Annus 103/1935, s. 147.

příznivců a ctitelů Svaté země: mešní roucha, liturgické nádoby, oltář, atd. Křížová cesta J. Axmanna a J. V. Macha se tedy mohla dostat do Jeruzaléma touto cestou.

Řád Tovaryšstva Ježíšova

Pro vysokou úroveň jezuitského školství¹⁰⁰ byl řád požádán, aby se ujal výuky a výchovy studentů nově vybudovaného Biskupského gymnázia na ulici Barvičově č. 85. Správa byla řádu slavnostně předána biskupem Karlem Skoupým při příležitosti svěcení budovy 7. 12. 1947.¹⁰¹ Komunitu založené jezuitské koleje tvořilo 9 kněží, 5 scholastiků a 3 bratři. Kněží působili jako profesoři, někteří ze scholastiků se věnovali výchově chlapců v konviktu, bratři zajišťovali provoz jako vrátní, topiči, údržbáři apod.¹⁰²

Biskupské gymnasium v Brně

Snahy o vybudování biskupského gymnázia byly vyvíjeny již za 1. světové války a poté ve dvacátých letech biskupem J. Kupkou.¹⁰³ Hlavním iniciátorem v předválečné době se stal ThDr. Karel Skoupý, zakladatel a předseda spolku Kněžský dorost, jehož s účelem bylo pravidelnými sbírkami připravovat prostředky na vybudování a podporování nového katolického gymnázia s chlapeckým seminářem. Po vyřešení otázky, kde gymnázium postavit (pozemek v Masarykově čtvrti daroval klášter augustiniánů) a komu svěřit správu (dohodnuto s řádem Tovaryšstva Ježíšova), stavba započala v roce 1939. Po dvouletém přerušení a dostavbě pro účely německé policejní akademie byla budova od května 1945 obsazena tentokrát Rudou armádou. Po jejím odchodu a nutných opravách začal ve školním roce 1946/1947 fungovat seminář (konvikt) přestěhovaný z ulice Veverčí (nynější Petrinum).

Povolení ke zřízení soukromého biskupského gymnázia po dlouhém vyjednávání vydalo ministerstvo školství a osvěty v září roku 1946. Podle dřívější dohody byla výuka v gymnáziu, výchova seminaristů a správa celého objektu svěřena řádu Tovaryšstva Ježíšova. Komunitu založené jezuitské koleje tvořilo 17 členů, z toho 9 kněží. O potřebné domácí práce a stravování se staraly sestry z kongregace Školských sester de Notre Dame. V září 1947 byla zahájena výuka v pěti třídách se 172 žáky, z nichž většina bydlela v konviktu. Vyučovali profesoři řádoví, menší část pedagogického sboru tvořili profesoři civilní.

Škola byla zaměřena zejména na výchovu a vzdělání budoucích kněží. Seminář, ve kterém chlapci bydleli, měl přísný řád, podobně jako v internátě dívčího gymnázia. K režimu dne patřilo pravidelné studium, modlitba, odpočinek. Studenti se denně zúčastňovali mše svaté v místní kapli, k prohloubení duchovního života sloužily každoročně pořádané exercicie. Slavnostní bohoslužby na zahájení

100 Působení řádu Tovaryšstva Ježíšova v Brně má dlouholetou tradici. v 16. století v blízkosti kostela sv. Jakuba zřízená jezuitská kolej s postupně se rozrůstajícím gymnáziem (první třídy byly otevřeny v roce 1578) se stala centrem vzdělanosti na Moravě. Studenti tohoto gymnázia se spolu se svým rektorem a profesorem P. Martinem Středou vyznamenali statečností za obléhání města Švédy v roce 1645. Srov. *Historie založení* [online]. 2001 [cit. 2010-03-31]. Biskupské gymnázium Brno. Dostupné z WWW: <<http://www.bigy.cz>>.

101 Svěcení nového biskupského gymnázia, zbudovaného ze sbírek a darů věřících brněnské diecéze, se stalo významnou událostí. Zúčastnilo se jej na 800 hostů, své požehnání zaslal papež Pius XII., blahopřání prezident republiky E. Beneš, zdravotci za město Brno pronesl dr. Šrámek. Srov. tamtéž.

102 O domácí práce a zejména o kuchyni se staraly sestry z kongregace Školských sester de Notre Dame. Srov. CHALUPOVÁ, P., c. d., s. 60.

103 Následující stať o biskupském gymnáziu srov. CHALUPOVÁ, P., c. d., s. 59-63.

a ukončení školního roku v kostele sv. Augustina pravidelně celebroid biskup Karel Skoupý. Ve volném čase studenti sportovali, nacvičovalo se divadlo, byly pořádány besídky a akademie. Existoval chlapecký orchestr a pěvecký sbor. Biskupské gymnázium stihl podobný osud jako řádové dívčí gymnázium. V říjnu 1948, rok po zahájení provozu, oznámila Zemská školní rada jeho zestátnění.

Sušilova kolej

Kromě výše zmíněných škol dalším centrem katolické mládeže ve farnosti byla Sušilova kolej. O její vybudování v roce 1923 se zasloužil *spolek katolických akademiků Moravan*. Kolej se stala jeho ústředím. Moravan založili katoličtí studenti brněnské techniky v roce 1906 s úmyslem „zastavit náboženskou lhostejnost na počátku 20. století“. Slibný rozvoj přerušil listopad 1939 uzavřením českých vysokých škol nacisty. Sušilovy koleje byly obsazeny, mnoho členů Moravanu zatčeno a vězněno. K obnově došlo v roce 1945. Cykly přednášek (témata náboženská, filozofická, historická, literární aj.), které Moravan pořádal, měly za cíl propagaci a obhajobu křesťanství. Přednášejícími byly významné osobnosti, např. Dominik Pecka, Bohdan Chudoba, Silvestr Brait, Jan Zahradníček, Jan Čep. Bohatá osvětová, vydavatelská¹⁰⁴ a vzdělávací činnost spolku Moravan byla od roku 1948 zredukována na činnost pěveckého sboru. *Akademické pěvecké sdružení Moravan* vzniklo při spolku v roce 1931. Jeho členy se stali i někteří farníci, farníkem byl také dlouholetý dirigent profesor Josef Veselka.¹⁰⁵ Mužský pěvecký sbor Moravan si svou kvalitou vydobyl pověst renomovaného uměleckého tělesa známého u nás i v zahraničí.¹⁰⁶

Moravskoslezská sekce Ústředí katolického studentstva

Na tradici předválečné organizace katolických studentů reagující na výzvu papežů o potřebě apoštolátu prostředí navázalo po válce Ústředí katolického studentstva činností, jejímž cílem byla „náboženská obroda studující mládeže a skrze ni ostatní mládeže celého národa“.¹⁰⁷ Napomáhaly k tomu poutě, konference, prázdninové tábory, pracovní týdny, duchovní cvičení, biblické závody. Moravskoslezská sekce UKS měla sídlo v Sušilově koleji.¹⁰⁸

Sušilova kolej a kardinál Tomáš Špidlík

Se Sušilovou kolejí je spjat i život kardinála Tomáše Špidlíka. Přepadení a zabrání koleje v listopadu 1939, kde v té době T. Špidlík jako student pobýval, znamenalo pro většinu odvoz do koncentračních táborů, pouze nepatrnou část studentů pustili němečtí vojáci domů. Byl mezi nimi i Tomáš Špidlík.¹⁰⁹ Tato událost se pro něj stala důležitým mezníkem ve volbě další životní cesty.¹¹⁰

104 Srov. CHALUPOVÁ, P., c. d., s. 79n. Nakladatelství Akord vydávalo náboženské knihy, beletrii, odborné publikace. Stejnomený měsíčník redigoval básník Jan Zahradníček.

105 Viz pozn. 36.

106 Zdroj: Historie sboru [online]. 2002 [cit. 2009-07-05]. APS Moravan – historie. Dostupné z WWW: <<http://www.aps-moravan.unas.cz/historie.htm>>.

107 CHALUPOVÁ, P., c. d., s. 75.

108 ACEB, Annus 106/1938, s. 91.

109 ŠPIDLÍK, Tomáš (V rozhovoru s Janem Paulasem). *Duše poutníka*. Edice Rozhovory, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004, s. 30-31.

110 Jako osobní svědectví uvedeno na přednášce kurzu pastorální teologie CMTF UP Olomouc prof. P. Ambrosem 5. 10. 2008.

Obr. 13 Ulice Lerchova. (1944)

Obr. 14 Svatební obřad v kostele sv. Augustina. (1944)

Farnost za protektorátu

Dne 15. března 1939 obsadilo německé vojsko Čechy a Moravu, země se stala součástí Třetí říše. Oběžníky brněnské kurie z této doby obsahují z velké části různá nařízení¹¹¹ vydaná německými úřady. Sporadicky se objevují zprávy o sbírkách charity, Dílo šíření víry uvádí ještě výroční zprávu za rok 1942,¹¹² v dalších letech již o něm není zmínky. Spolky Katolické akce byly zrušeny, náboženský život omezen.

Farnost brzy pocítila přítomnost okupačních vojsk. V září 1939 byl zatčen a uvězněn duchovní správce P. K. Fanfrdla, 17. listopadu téhož roku obsazena Sušilova kolej a koleje Kaunicovy,¹¹³ které se staly věznicí a popravištěm, 28. října 1940 zabrána budova gymnázia a kláštera.¹¹⁴ Život věřících se nyní soustředil do kostela. Bohoslužby zůstaly ve stejném čase a pořádku jako před válkou, účast však byla o to hojnější, lidé hledali v době nesvobody, bídy a útlaku posilu a útěchu.¹¹⁵ Smutnou kapitolou v době protektorátu byla likvidace židovského obyvatelstva. Některým rodinám žijícím ve farnosti se podařilo včas odejít¹¹⁶, mnozí však skončili ve transportech smrti.¹¹⁷ Hrůznost války lidem ve farnosti připomínala častá střelba ozývající se z blízkých Kaunicových kolejí. Na připomínku obětí fašistické zvěle byl postaven na konci ulice Krondlovy v blízkosti Wilsonova lesa dřevěný kříž.

Blížící se fronta a konec války poznamenaly Brno několika nálety,¹¹⁸ oznamovanými kukáním kukačky. V kostele byla zazděna okna nad presbytářem,¹¹⁹ nebyl však při bombardování zasažen vyjma střepin, které rozbily okno kaple Božího hrobu. Popraskané sklo a otvor ve stěně oddělující kapli do presbytáře jsou dodnes připomínkou válečných bojů.¹²⁰

Zasvěcení farnosti Panně Marii 8. 12. 1940

O slavnosti Neposkvrněného početí Panny Marie „8. prosince 1940 přistoupilo mnoho věřících k svátostem, odpoledne pak se zasvětila naše farnost jako všechny na Moravě P. Marii.“¹²¹ Na výzvu pastýřského listu¹²² proběhla ve všech farnostech brněnské diecéze slavnost zasvěcení se Panně Marii s prosbou o ochranu a pomoc v těžké válečné době. Zasvěcení předcházela duchovní příprava věřících, dospělých, mládeže i dětí.¹²³

111 Patřila mezi ně např. povinnost kněží a všech, kdo se podíleli na „chodu“ farnosti (kostelníci, varhaníci, hrobníci, uklízečky) vlastnit průkaz o nežidovském (árijském)původu. *ACEB*, Annus 109/41, s. 16.

112 *ACEB*, Annus 111/1943, s. 87.

113 Kaunicovy koleje (nyní ul. Králova) otevřené v roce 1925 nejsou již součástí farnosti, leží však v těsné blízkosti, asi 300 m od kostela sv. Augustina. „Nádvoří Kaunicových kolejí sloužilo jako popraviště, v době nacistické okupace ČSR zde bylo popraveno v letech 1939-1945 přes 1350 mužů, žen a starců.“ Nápis na bronzové desce v areálu Kaunicových .kolejí.

114 Srov. *Dějiny kongregace*, c. d., s. 27.

115 Viz pozn. 57.

116 Viz pozn. 36, 49.

117 Viz pozn. 57.

118 Americké nálety 25. 8. a 20 11. 1944, sovětské bombardování 12. 4. a 15.-25. 4. 1945. Srov. KUČA, K., c d., s. 177.

119 Rozhovor s manželi Schmukovými ze dne 22. 6. 2009. Archiv autorky.

120 Viz pozn. 49.

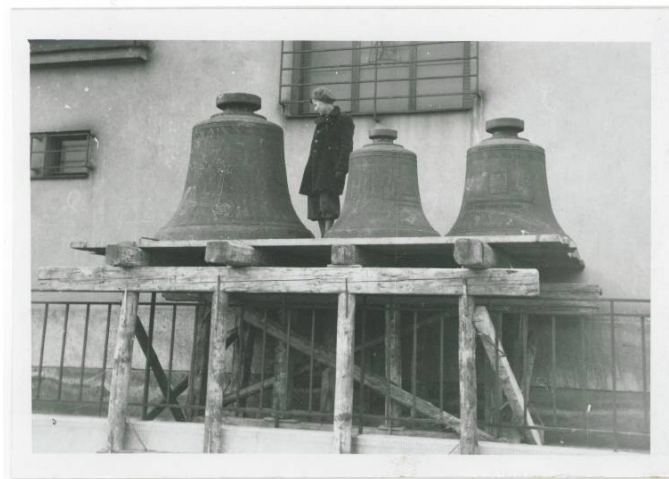
121 *Kronika farnosti*, s. 3.

122 *ACEB*, Annus 108/1940, s. 248-249.

123 Srov. tamtéž, s. 226.

Vládní nařízení o odevzdání zvonů ze dne 26. 11. 1941

V prosinci roku 1941 podle pokynu vládního nařízení¹²⁴ vyzvalo policejní oddělení Zemského hlavního města Brna také zdejší farní úřad oznámit popis zvonů. Zvony Sv. Augustin, Panna Maria a Sv. Monika byly v dubnu 1942 sňaty a odvezeny do Vítkovických železáren k roztavení. Na věži zůstal nejmenší, Sv. Josef.¹²⁵

Obr. 15 Zvony před odvozem k roztavení. (1942)

Období poválečné

Pro občany německého původu první poválečné dny a měsíce znamenaly vystěhování, opuštění nabytého majetku, přetrhání rodinných a přátelských pout. V Masarykově čtvrti žili němečtí obyvatelé již od jejího počátku. Paní Široká vzpomíná: „Naproti jsem měli německou rodinu, úžasní lidé. Po válce byli zadržováni v Pisárkách. Hlídali je tam naši 15letí „cábcí“. Dělal jsem to tak, že jsme nachystali jídlo, já jsem se s nimi bavila a maminka jim ho mezitím dávala. Potom už je čekal pochod na Pohořelice. Jeden z nich se za námi asi za tři roky zastavil, také podívat se na dům, který byl už zabraný. Říkal, že to bylo něco hrozného, děkuje Pánu Bohu, že přežil.“¹²⁶ O osudu své česko-německé rodiny hovoří ve vzpomínkové knize „...bylo mi 13“ jeden z autorů Hugo Fritsch. On, rodiče, babička a dva bratři opustili rodný dům na ulici Bílého 11 na konci války. Nepodařilo se jim uprchnout do Bavorska, po strastiplné cestě, internaci na strahovském stadionu a nucených pracích v pracovním táboře v Lešanech postupně celá jeho rodina následkem hladu a vyčerpání zemřela.¹²⁷

Ukončení války přineslo národu naději na obnovu demokratického státu. Ze znovunabyté svobody se těšila i církev. V celé zemi, i ve farnosti sv. Augustina, opět začaly působit katolické školy, spolky a různá sdružení, obnovovaly se třetí řády, mariánské družiny, tělovýchovná organizace Orel. V mnohatisícových nákladech

124 ACEB, Annus 109/1941, s. 216-217.

125 Kronika farnosti, s. 4-5.

126 Viz pozn. 57. Zkráceno.

127 FRITSCH, Hugo. Zůstal jsem sám. (Překlad z němčiny „Hugo das Delegationskind“ Jiřina Spěšná.) Součást vzpomínkové knihy „...bylo mi 13“. Grafia, Plzeň 2004, s. 17-75. Autor o svém životě v Brně a o odsunu vyprávěl při besedě studentům CM gymnázia na ul. Lerchově 20. 3. 2009.

začal znovu vycházet katolický tisk.¹²⁸ První poválečný rok byl v celé zemi nesen v duchu pietních vzpomínek a zádušních mší za padlé. Děkovné bohoslužby po skončení války se konaly v celé republice 10. května 1945, ve farnosti ji sloužil již P. K. Fanfrdla. Oslavy svátku sv. Václava byly spojeny s velkým smutečním průvodem ke Kaunicovým kolejím. O zařazení bohoslužeb za padlé studenty při výročí 17. listopadu se v Brně zasadil spolek Moravan.

Slavnostní svěcení nového biskupa brněnské diecéze ThDr. Karla Skoupého v roce 1946, oslavy pořádané k 950. výročí smrti sv. Vojtěcha v roce 1947 a velká orelská pouť na Svatý Hostýn v roce 1948 se staly na dlouhou dobu posledními veřejnými projevy katolické církve v Československu.

128 Srov. BALÍK, Stanislav - HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1. vydání, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK) 2007, s. 16.

4 ČTYŘICET LET NÁBOŽENSKÉ NESVOBODY

„Omezení poutí a procesí; rušení klášterů; zákaz uveřejňovat a vyhlášovat papežské buly bez svolení vlády; úprava teologického studia; zrušení většího počtu svátků; podrobení všech teologických spisů, modlitebních knih a celé náboženské literatury státní cenzuře...“ Vládu po komunistickém puči v únoru 1948 zřejmě inspirovala církevní politika Marie Terezie.¹²⁹ Komunisté sledovali jediný cíl: Odstranit církve z veřejného života, odtrhnout ji od Říma, potlačit všechny náboženské projevy věřících.

Reakcí československého episkopátu na poúnorovou situaci bylo „Memorandum vládě“, vydané na konferenci v srpnu 1948 v Nitře. Vládě je v něm vytykán skrytý protináboženský a proticírkevní boj, porušování církevního práva, nedořešené otázky zachování církevních škol, náboženských a charitativních organizací, katolického tisku, nedodržení úhrady za zestátněný církevní majetek aj.¹³⁰

Na pokus komunistické státní moci rozvrátit církve zevnitř vyhlášením schizmatické Katolické akce a na postupující proticírkevní opatření reagovali biskupové pastýřským listem nazvaným „Hlas biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky“. Pastýřský list měl být přečten ve všech kostelích v neděli 19. června 1949, o slavnosti Božího Těla. Režim se snažil všemožně čtení listu zabránit. Přesto zazněl přibližně ve třetině kostelů.¹³¹

Po několika málo letech rozkvětu nové farnosti přišla doba stagnace a útlumu, doba zkoušky. Mnozí věřící nevydrželi tlak mocných, mnozí naopak zůstali věrní, a prokázali tak velkou odvahu a hrdinství při obraně svobody náboženské i občanské.

Farnost v prvních letech totality

K prvním velkým změnám ve farnosti došlo již na podzim roku 1948 zestátněním obou církevních škol.¹³² Budova Řádového dívčího gymnázia byla o rok později „z důvodu veřejného zájmu“¹³³ zabrána a přidělena velitelství školy Stráže národní bezpečnosti (SNB) v Brně. Studentky byly přeřazeny do jiných brněnských škol, sestry profesorky pracovaly v ústavech sociální péče nebo vyučovaly náboženství.¹³⁴ Zestátněné Biskupské gymnázium fungovalo do roku 1950. Původní profesorský sbor byl rozpuštěn, komunita jezuitů násilně zlikvidována v noci ze 13. na 14. dubna 1950,¹³⁵ členové odvezeni a internováni ve sběrném táboře

129 Srov. BALÍK, S. - HANUŠ, J., c. d., s. 15.

130 Srov. VAŠKO, Václav. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po Druhé světové válce II.* Zvon, Praha 1990, s.41-42.

131 Tamtéž, s. 76. Pastýřský list přečetl ve zdejších kostele při nedělní bohoslužbě P. Gabriel. Než sešel z kazatelny, již pod ní stál příslušník SNB. P. Gabrielovi se podařilo uniknout do zákristie a list zničit. Přímým účastníkem události byl P. F. Fraňa, tehdejší ministrant. Viz pozn. 49.

132 Změny nastaly i ve školách státních. Všichni studenti automaticky dostali svazácké průkazy, ze tříd byly odstraněny kříže, výuka náboženství na středních školách byla zrušena. Viz pozn. 61.

133 *Kronika. Zápisy o kongregaci sester Cyrillo-Methodějských na Moravě 1924-1949.* Archiv Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje, Bílého 9, Brno, s. 241.

134 Srov. CHALUPOVÁ, P., c. d., s. 51.

135 Akce k (/kláštery) - plán likvidace mužských klášterů schválený předsednictvem ÚV KSČ v roce 1949. Více lze nalézt in: BALÍK, S., - HANUŠ, J., c. d., s. 158-161.

v Bohosudově. Budovu s veškerým vnitřním vybavením komunisté zabavili a umístili zde nejprve vojenskou školu Jana Žižky, později stavební fakultu Vysokého učení technického v Brně.¹³⁶

Nátlak ze strany úřadů s cílem získat budovu ústavu na Lerchově ulici 65 pro státní účely vedl v prosinci roku 1949 sestru generální představenou kongregace k rozhodnutí odstěhovat část dětí do uvolněného poutního a exercičního domu na Velehradě – Stojanově. V červenci 1950 opustila ústav zbývající skupina dětí, s ošetřujícími sestrami byly převezeny do Filipova u Rumburka v severních Čechách. Budovu převzala k užívání až do roku 1958 vojenská správa jako ubytovnu vojenských lékařských akademiků. V témže roce zde byla otevřena Osmiletá střední škola (OSS), po zrušení tohoto školského systému se budova stala součástí základní školy na nám. Míru.¹³⁷

Při Akci K v dubnu 1950 byli ze Sedlákovy ulice odvezeni a internováni těšitelé.¹³⁸

Do Drysic v roce 1959 odešel a jako duchovní správce zde působil až do své smrti P. F. Strnad.¹³⁹

Vládnoucí moci nepohodlným se stal P. Karel Fanfrdla. Pro údajnou zpronevěru byl po únoru 1948 odsouzen k dvěma letům vězení, po propuštění zůstal nadále pod stálým dohledem STB.¹⁴⁰

Padesátá léta ve vzpomínkách farníků

Rodiče paní Marie Šulákové (roz. Štrossové) se do farnosti přistěhovali roku 1937. Paní Šuláková začala navštěvovat 1. třídu základní školy v roce 1951. Do prvního pololetí všechny děti - vyjma dvou, které byly jiného vyznání - navštěvovaly výuku náboženství. Od roku 1952 dětí ubývalo, rodiče byli voláni do školy a vybízeni, aby děti z náboženství odhlásili. V roce 1957 (v 7. třídě ZŠ, od 8. třídy se již náboženství nevyučovalo) chodily do náboženství již jen čtyři děti. V dalších letech byl úbytek tak vysoký, že se žáci z různých tříd spojovali do jedné skupiny a podle počtu dětí se náboženství vyučovalo dokonce jen jednou za měsíc. Na třídních schůzkách obcházela ředitelka školy rodiče, aby je upozornila, že i když jejich děti do náboženství přihlášeny nejsou, dobře ví, kdo z nich do kostela chodí. Tyto děti byly vystaveny posměchu ze strany spolužáků i vyučujících, a na konci školní docházky v posudcích nedoporučeny k dalšímu studiu. Kostel, do roku 1951 plný dětí, se pomalu vyprazdňoval. Někteří věřící navštěvovali bohoslužby v centru města nebo zcela mimo Brno. Lidé se báli, udávalo se.¹⁴¹

Otec paní Marie Široké (roz. Rukavičkové), magistr farmacie a doktor přírodních věd, vlastnil před únorovým pučem továrnu na léky. Odnětím a znárodněním byla přiřazena ke státnímu podniku Spofa. Rodina patřila mezi ty, které se otevřeně

136 Srov. CHALUPOVÁ, P., c. d., s. 64.

137 Srov. ŠIMŠÍKOVÁ, L., c. d., s. 19-20.

138 Internace pro premonstráty, těšitele a německé rytíře byla připravena v Broumově. Srov. BALÍK, S., - HANUŠ, J., c. d., s. 159.

139 Zemfel v roce 1974. Srov. BĚLOHOUBKOVÁ, Lenka. *Historické poselství farnosti Narození Panny Marie v Drysicích* [online]. 2004 [cit. 2009-08-25]. Stránky farnosti Pustiměř, Drysice, Podivice. Dostupné z WWW: <<http://www.pustimer-farnost.cz/farnost-drysice.php>>.

140 Srov. PEHR, M. a kol., c. d. s. 70.

141 Viz pozn. 46.

a nebojácně k víře hlásily. Proto dětem, ačkoliv studovaly s vynikajícím prospěchem, bylo bráněno ve vzdělání pokračovat. Jejich rodina, tak jako ostatní věřící i nevěřící, všichni ti, kteří nevlastnili stranický průkaz, byli sledováni tzv. desítkáři, lidmi, kteří měli „na starosti“ deset lidí ve čtvrti, o kterých podávali státní moci hlášení.¹⁴²

Prarodiče paní Zuzany Konečné (roz. Havelkové) bydleli na ulici Březinova. Továrna na papír, které byl dědeček majitelem, byla v roce 1948 zestátněna. Paní Konečná se svými rodiči a sestrou do roku 1951 bydleli ve Znojmě. Otec, lékař a ředitel znojemské nemocnice, po únoru 1948 využíval svých možností a pomáhal lidem dostat se za hranice. V roce 1949 byl zatčen a uvězněn. Rodině byly odňaty veškeré finanční prostředky, šperky, obrazy, koberce. Rodina přežívala jen díky pomoci dobrých lidí. Paní Konečná s maminkou a sestrou musely ve Znojmě zůstat, nesměly se s nikým z příbuzných stýkat. Přímou v jejich bytě byla nasazena tajná policie. Po přestěhování k prarodičům do Brna byla rodina neustále pod dohledem. U školy na ni a její sestru čekávala pravidelně paní, vyptávala se, kdo k nim chodí a kdo jim píše. Tatínek byl propuštěný po téměř 11 letech, v době, kdy bylo paní Konečné již 15 let.¹⁴³

Osudy rodin si byly v mnohém podobné: zabavování majetku, věznění, bránění ve studiu a společenském uplatnění, ničení životů ve vykonstruovaných politických procesech. Tuto nespravedlnost, krutost, potlačování přirozených práv člověka více a hlouběji vnímáme, týká-li se lidí nám blízkých.

Kostel – centrum života věřících

Kostel se stal na dlouhou dobu jediným místem, kde se mohli věřící scházet a vyznávat svou víru, tam se teď soustředil jejich náboženský život. I přes pronásledování a zastrašování byla ještě dlouho přes padesátá léta účast věřících na bohoslužbách vysoká. Ubylo však dětí. Dříve prostor plný od mřížky až po lavice se vyprázdnil,¹⁴⁴ chyběli i ministranti. Proto na žádost P. Fanfrdly se jejich výchovy a vedení kolem roku 1958 ujal nynější P. F. Fráňa, který sám od svých dětských let ve farnosti ministroval. Brzy kolem sebe shromáždil na 30 chlapců. Po nedělní mši svaté mívali společné schůzky, ve volných dnech vyjížděli – po skupinkách, aby nebyli tolik nápadní – na výlety do okolí nebo na Vranov, který byl příhodný i tím, že na hřišti u lesa si mohli chlapci hrát.¹⁴⁵ Zapojit děti do farního společenství se pokusil také pan Pech, varhaník, který přibližně od roku 1956 vedl dětský sbor. Ještě v roce 1951 bylo u prvního svatého přijímání kolem 60 dětí. I při této příležitosti čtvrtí procházel slavnostní průvod. Od jeho zákazu v roce 1955 se již veškeré obřady konaly jen v kostele.¹⁴⁶

Duchovní život těch, kteří se zastrašit nedali a víru si chtěli uchovat, byl vedený ve skrytosti, tajně. Věřící se scházeli po skupinkách na určeném místě, v domě se dvěma vchody. Duchovní cvičení a setkání vedl vždy nějaký kněz, kterého často ani neznali.¹⁴⁷

142 Viz pozn. 57.

143 Viz pozn. 47.

144 Viz pozn. 46.

145 Viz pozn. 49.

146 Viz pozn. 47.

147 Viz pozn. 46.

Dokončení obrazové výzdoby interiéru

Zmínka o obrazové výzdobě kostela se nachází již ve druhé kapitole. Vytváří tak dojem, jakoby byly součástí interiéru od počátku. Není tomu tak. První obrazy nechal namalovat P. Gabriel během 2. svět. války, další byly pořízeny až v padesátých letech. Další méně známou skutečností je, že obrazy na bočních oltářích jsou kopií původních, mnohem menších obrazů. P. Gabriel je nechal přemalovat ak. malířem Kolaříkem (obraz Sv. Rodiny) a ak. malířem Pištělkou (obraz Božského Srdce).¹⁴⁸

Neuskutečněná sochařská výzdoba exteriéru

V původním návrhu prof. Fischera byly i čtyři sochy světců – sv. Cyrila a Metoděje, sv. Ludmily a sv. Václava, umístěné nad vstupním průčelím kostela. Měly být z bronzu, ale v blízké se válce hrozilo, že budou roztaveny. Proto byly vytvořeny (spolu s dalšími dvěma sochami) ak. sochařem Pelikánem z vápence. Již hotové a zaplacené se však v padesátých letech nedaly instalovat. Údajně byly odvezeny do Velkého Újezda, kde měly být umístěny v parku sester františkánek. Nikdo však o nich neví.¹⁴⁹

Odchod augustiniánů

P. Fanfrdla a P. Gabriel se v těchto letech věnovali farníkům více individuálně nejen v kostele, ale i při návštěvách nemocných, jednotlivých rodin, při výuce náboženství. V jejich pastýřské péči dosud zůstala i nemocnice na Žlutém kopci.¹⁵⁰ Úspěch v pastoraaci a obliba u věřících nakonec vedla státní moc k rozhodnutí zamezit jejich dalšímu působení. P. Gabriel byl v roce 1957 přeložen do Břeclavi,¹⁵¹ P. Fanfrdla, donucený odejít z farnosti v roce 1961, nastoupil jako administrátor v Kobylí.¹⁵² V období tzv. Pražského jara, kdy se politické poměry ve společnosti uvolnily, se P. Fanfrdla i P. Gabriel vrátili na Staré Brno. Uvažovalo se také o jejich dalším působení ve farnosti sv. Augustina, k tomu však již nedošlo. P. Fanfrdla vypomáhal v duchovní správě na Starém Brně do poměrně vysokého věku. Zemřel v roce 1973, P. Gabriel na zápal plic v roce 1971. Pohřbeni jsou v hrobce řádu augustiniánů na Ústředním hřbitově v Brně.

Ačkoliv o působení otců augustiniánů a o nich samotných nelze již mnoho zjistit, i z těch několika málo vzpomínek vyplývá, jak hluboce nově vznikající farnost ovlivnili svou zbožností, lidským přístupem a teologickou vzdělaností. Položili tak základ, na kterém mohli jejich nástupci dál stavět.

148 Viz pozn. 49.

149 Tamtéž.

150 Nemocnici s původním názvem Dům útěchy měli augustiniáni v pastorační péči pravděpodobně již od jejího otevření v roce 1935. P. Fanfrdla zde sloužil mši sv. každý den. Viz pozn. 46, 49.

151 155 Když zemřel starobrněnský opat, sjeli se do Břeclavi augustiniáni, aby zvolili nového. Měl jím snad být P. Fanfrdla, sám tehdy nepřítomný. Kněz konfident však celou věc oznámil. P. Gabriel byl poté zatčen a uvězněn. P. Fanfrdla volbu zřejmě nepřijal. Srov. pozn. 49. Novým opatem se stal Tomáš Josef Martinec OSA. Po jeho smrti, v roce 1995, byl farářem na Starém Brně ustanoven jeho synovec Ing. ThDr. Lukáš Evžen Martinec OSA, který byl ještě za života opata zvolen převorem, s právy a povinnostmi administrátora opatství. Opatem se stal v roce 1997. Benedikci vykonal tehdejší nuncius v ČR kardinál Giovanni Coppa. Srov. Kol. autorů: *Ad honorem abbatis*, c. d., s. 33-35.

152 Srov. PEHR, M. a kol., c. d., s. 70. Po P. Fanfrdlovi musel z farnosti odejít i p. Fráňa, zdejší dlouholetý kostelní hospodář. Farnost byl donucen opustit také jeho syn. Funkci převzal po schválení děkanským úřadem p. Jan Štrossa. Srov. *Kronika farnosti*, s. 8.

Duchovní správa a farnost 1961-1968

P. Dr. František Kraus (1961-1963)

Dekretem Kapitulní konzistoře v Brně byl 1. 10. 1961 administrátorem u sv. Augustina jmenován P. Dr. František Kraus, rektor kostela sv. Josefa v Brně.¹⁵³ P. Kraus, velmi laskavý a u věřících oblíbený, byl vynikajícím kazatelem, podle slov pana Ševčíka srovnatelným s nejlepšími exercitátory. Do farnosti vnesl novou jiskru. Náboženství P. Kraus již nevyučoval, bylo mu to zakázáno.¹⁵⁴ Jako duchovní správce ve farnosti působil do roku 1963, kdy na vlastní žádost odešel do důchodu. Na faře bydlel až do své smrti v roce 1974. Pohřbený je v rodném Vracově.¹⁵⁵

Založení kostelního sboru

Důležitým počinem dr. Krause byl jeho impuls k založení kostelního sboru, který do té doby ve farnosti chyběl. Tvořilo jej přibližně 25 členů z řad farníků a asi 5 sólistů profesionálů z Janáčkova divadla, které P. Kraus do sboru pozval. Bohoslužby byly nyní slavnostnější a hudebně na vysoké úrovni. Zpívala se mše Karla Břízy,¹⁵⁶ při májových pobožnostech tříhlasé litanie, vánoční mše aj. Sbor se stal místem, kde se mohli věřící více poznat a sblížit. Příležitostí k společnému setkání farníků byly za působení P. Krause také každoročně pořádané poutě na Vranov a do Křtin. Sbor i věřící se sjížděli po malých skupinkách, po bohoslužbě se scházeli ke společnému posezení a občerstvení.¹⁵⁷

P. Antonín Uher (1963-1966)

P. Antonín Uher byl ustanoven duchovním správcem zdejší farnosti s právní platností od 1. srpna 1963, na faru se z Kuřimi přestěhoval 2. října téhož roku.¹⁵⁸ V roce 1966 byl P. Uher zbaven státního souhlasu po nešťastné události s mladou ženou, která jej neustále pronásledovala a citově vydírala. Po přibližně dvou letech se mohl ke kněžské službě vrátit, již ale mimo Brno. Místo jeho dalšího působení není známé. Zemřel kolem roku 1972.¹⁵⁹

Liturgická reforma

V době působení P. Uhra došlo v životě farnosti k několika podstatným změnám. Od listopadu 1963 mohla být sloužena mše sv. o prvním pátku v měsíci i večer, v 18:00 hod. Ranní mše svatá ve všední dny byla sloužena již jen v 6:30 poté, co P. Kraus začal vypomáhat v kostele u sv. Michala. Nejdůležitější změnou se stala

153 Srov. *Kronika farnosti*, s. 7.

154 Viz pozn. 49.

155 Srov. *Kronika farnosti*, s. 9 a 19.

156 Tato mše není totožná s mešním ordináři (503). P. Karel Bříza, který se znal s vedoucím sboru p. Z. Hejlem, ji složil zvláště pro zdejší farnost. Rozhovor s panem L. Ševčíkem ze dne 2. 3. 2010. Archiv autorky.

157 Viz pozn. 46.

158 *Kronika farnosti*, s. 9

159 V jeho přítomnosti požila jed, přes okamžitou lékařskou pomoc zemřela. o této události hovoří dva z oslovených farníků (viz pozn. 46, 49). Ve farní kronice je však uvedeno, že P. Uher nastoupil na původní místo P. Karla Onuci v Bulharech, okr. Břeclav. Srov. *Kronika farnosti*, s. 17. V historii této farnosti však mezi kněžími, kteří zde působili, není jméno P. Uhra vůbec uvedeno. Viz pozn. 35.

úprava liturgie v duchu závěrů 2. vat. koncilu, oznámená v oběžnících Kapitulní konzistoře v roce 1964: čtení z Písma svatého v českém jazyce; zvolání lidu (např. „Chvála tobě, Kriste“); kázání po evangeliu; při sv. přijímání na slova kněze „Corpus Christi“ odpovídají věřící „Amen“; oddávky ve mši svaté; kremace věřícím povoleny (pokud nejsou vyjádřením nenávisi vůči katol. náboženství), církevní obřad rozloučení možný i v krematoriu.¹⁶⁰

Další změny v liturgickém slavení farnosti přinesl rok 1965. Byl pořízen nový obětní stůl a umístěn na šestidílném pódiu před presbytář. Kněz začal sloužit mši svatou tváří k lidu. Nově se zapojili do bohoslužby laici. Lektor četl u ambonu epištolu, graduale, přímluvy, antifonu k přijímání.¹⁶¹

Od 28. září 1968 bylo v brněnské diecézi dovoleno užívání mešního kánonu v české řeči.¹⁶² Liturgie v českém jazyce byla věřícími přijata s nadšením: „Já jsem velice vděčná za to, že mši svaté rozumím, že co slyším, to vnímám. Pán Bůh zaplat' za rodný jazyk,“ říká v rozhovoru paní Hana Schmuková, která zpívala v kostele latinskou mši od svých 8 let. „Všechny obřady, křestní, svatební, nakonec i pohřební, všechno je tak pěkné,“ souhlasí manžel, pan Josef Schmuk.¹⁶³

Opravy kostela a úpravy interiéru

Hned v říjnu, krátce po příchodu P. Uhra, byla opravena podlaha ve věži kostela. O Vánocích již osvětlovaly presbytář další reflektory, do výklenku nad svatostánkem byla umístěna soška Ježíška.¹⁶⁴ Opravy pokračovaly v dubnu dalšího roku (okapy, odpady na faře a v kostele). V létě byly zakoupeny tři plyšové běhouny k hlavnímu oltáři, na zimní období pořízeny k bočním vchodům dva fialové závěsy. V Mariánské kapli byly nainstalovány dva reproduktory, sochu Panny Marie pro májové pobožnosti věnovala paní M. Kučerová z Heinrichovy ulice. Významným dílem konce roku 1964 se stala oprava varhan a výmalba zadní stěny kostela. Zakoupená antependia i všechny opravy hradili svými finančními dary farníci.¹⁶⁵

Rok 1965 prožila farnost ve znamení 35. výročí položení základního kamene kostela. Oslavy započaté slavnostní bohoslužbou 5. května vyvrcholily na svátek sv. Augustina 28. srpna. K této příležitosti se podařilo vymalovat celý kostel a na věž znovu nainstalovat za okupace odstraněné bicí zařízení.¹⁶⁶

P. Karel Onuca (1966-1967)

P. K. Onuca, velmi hodný, srdečný a otevřený, byl ustanoven administrátorem farnosti 1. listopadu 1966.¹⁶⁷ Nepocházel z městského prostředí, necítil se zde dobře. Říkalval: „Působil jsem na vesnici, tam se také hodím.“¹⁶⁸ Sám zažádal o přeložení,

160 Kněžím v Brně dovoleno od roku 1965. Ve farnosti bylo v tomto roce 53 pohřbů, z toho 35 kremací. Srov. *Kronika farnosti*, s. 11, 14.

161 Srov. tamtéž, s. 14.

162 Srov. BALÍK, S.-HANUŠ, J., c.d., s. 288.

163 Viz pozn. 119.

164 Byla zapůjčena z Kuřimi. Na příští Vánoce slíbil pořídit dřevěnou sošku řezbář z ul. Tichého pan J. Střelec. Svůj slib splnil. Srov. *Kronika farnosti*, s. 10, 12.

165 Srov. tamtéž, s. 10-12.

166 Srov. tamtéž, s. 13. Hodiny měly odbíjet čas po 15 min. Nikdo z oslovených farníků si na odbíjení hodin nevzpomíná nebo ani neví, že takové zařízení existovalo. Pravděpodobně kvůli stížnostem se brzy přestalo používat.

167 Srov. *Kronika farnosti*, s.17.

168 Viz pozn. 156.

ale nakonec toho litoval, na farnost a věřící si zvykl.¹⁶⁹ V letech 1968-1999 působil opět v Bulharech ve farnosti Podivín, kde pravděpodobně i zemřel.¹⁷⁰

P. František Fráňa a tábor Amerika

V době krátkého působení P. Onuci dokončoval svá tajná teologická studia P. František Fráňa. Povolání ke kněžství cítil již v raném dětství, studoval mu však nebylo umožněno. Při zaměstnání začal teologickou přípravu nejdříve s redemptoristou P. Janem Zemánkem, po jeho zatčení pokračoval v samostudiu pod vedením P. Stanislava Krátkého, Dominika Pecky a dalších. O jeho kněžském svěcení v roce 1968 nevěděli ani rodiče.¹⁷¹

Dalším, téměř neuskutečnitelným snem P. Fráni bylo založit katolický tábor: „Mou bolestí v té době byly prázdniny. Děti neměly kam vyjet, jedinou možností pro rodiče bylo poslat je do pionýrského tábora,“ popisuje P. Fráňa v rozhovoru, jak tábor vznikl. Zpočátku jezdil s pěti, šesti dětmi do Jeseníků, kde měli levně pronajatou půdu. S turistickými stany, zakoupenými F. Fráňou, přes týden putovali po hřebenech, na neděli se vraceli domů. Děti přibývalo, přeprava zavazadel byla čím dál obtížnější. Hledali tedy nějakou vhodnou budovu. V roce 1967 mu jeden známý poradil osamocený objekt v Klášterci nad Ohří. Prvního tábora se zúčastnilo asi 35 dětí. V roce 1968 to bylo již kolem 60 dětí. Postupně se všechno zdokonalovalo, počet dětí narůstal. Dnes se zde během několika prázdninových turnusů vystřídá na 500 účastníků.¹⁷²

Od Pražského jara po Sametovou revoluci

Uvolnění politické situace ve společnosti v období tzv. Pražského jara vedlo k velkému oživení i v náboženském životě (návrat biskupů do diecézí, řeholníků do klášterů, obnovené poutě, lidové misie).¹⁷³ Doba relativní svobody se projevila i ve farnosti sv. Augustina. Neměla však dlouhého trvání. Nastoupivší normalizace veřejné projevy náboženského života opět potlačila.

169 Viz pozn. 46.

170 Zdroj: *Dějiny kostela* [online]. 2004 [cit. 2009-12-11]. Dějiny kostela. Dostupné z WWW: <<http://www.farnostpodivin.host.sk/historek.htm>>.

171 P. Fráňa pracoval jako samostatný konstruktér lékařské elektroniky ještě 25 let, než dostal v roce 1989 ke kněžské službě povolení. Přípravoval znovuotevření Biskupského gymnázia v Brně, je vůdcem Kolpingova díla v ČR, stál u zrodu Radia Proglas. Dodnes působí jako spirituál na Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou, vypomáhá i duchovní správě farnosti sv. Prokopa. Viz pozn. 49.

172 „Pro koho je tábor? Není pro všechny děti. Je jen pro ty, které se jednoznačně rozhodly pro dobro, konat dobro, šířit dobro a snažit se překonat samy sebe, aby, třeba nechtě, nepůsobily druhým bolest ani neuváženými zlými slovy, ani skutky, ani násilím, šikanou. Jejich příklad v kontextu s celým táborovým životem má tvořit třeba jen malý, ale přece potřebný vklad k ozdravení společnosti dnešní doby.“ FRÁŇA, František. Slovo na úvod. In: *Zpravodaj střediska Radost AD 2007*, s. 4. Více o Středisku Radost, jeho dokonalé organizaci a velkém vlivu na formaci mládeže lze nalézt na WWW: <http://www.taborradost.cz>.

173 K podstatné změně došlo ve výuce náboženství. Mohla probíhat i v mimoškolních prostorách, vyučovali nejen kněží, ale i laici - katecheté, přihlášky nepřijímali ředitelé školy, ale duchovní. Srov. BALÍK, S. – HANUŠ, J., c d., s. 219.

P. Josef Vítek (1968-1974)

S platností od 16. 1. 1968 nastoupil do farnosti jako její nový duchovní správce P. Josef Vítek, do té doby působící jako kooperátor na Starém Brně.¹⁷⁴ Původním povoláním učitel byl velmi oblíbený zejména u dětí. Přeložen byl v roce 1974, s největší pravděpodobností pro přílišnou oblibu u mladé generace, do farnosti Brno-Komín, kde dosud žije a podle svých možností vypomáhá v kostele sv. Maří Magdalény. Na své působení ve farnosti sv. Augustina a zdejší farníky velmi rád vzpomíná.¹⁷⁵

Obnovení náboženského života

Velkou radost a nadšení mohli farníci prožívat v květnu roku 1968 při návratu brněnského biskupa ThDr. Karla Skoupého z internace,¹⁷⁶ jehož návštěvou byla farnost v témže roce poctěna u příležitosti oslavy svátku sv. Augustina.¹⁷⁷ Mohutnou manifestací víry se stala pouť na Velehrad a Svatý Hostýn, na kterou se věřící vydali v pěti autobusech. Další radostnou a po letech útlaku nevídanou událostí ve farnosti byla primice P. Zdeňka Chylíka v roce 1971 a o rok později P. MUDr. Oty Opálky.¹⁷⁸ Ve farnosti se výrazně zvedl počet dětí, které P. Vítek každou neděli odpoledne připravoval k prvnímu svatému přijímání. Nového ducha do bohoslužeb vnesl sbor mladých svými rytmickými písněmi. Změnu v nedělních bohoslužbách přinesl rok 1969, kdy P. Vítek vymohl na církevním tajemníkovi povolení k večerní mši svaté.¹⁷⁹

Josef Adámek a družstvo Logos

Významným počinem pro celou církev v Čechách a na Moravě bylo založení tiskařského družstva Logos, u jehož zrodu stál zdejší farník pan Josef Adámek.

Uskutečnění dlouholeté tužby pana Adámka tisknout a rozšiřovat křesťanskou literaturu umožnilo až období Pražského jara. Poté, co byl za pomoci finančních darů (vznik družstva podpořil kardinál Trochta a biskup Tomášek) a bezúročné půjčky zakoupen tiskařský stroj, ustavující schůzí družstva Logos v březnu roku 1969 mohla začít jeho bohatá činnost. Družstvo Logos, v té době jediná tiskárna s náboženskou tematikou, pracovalo pro tři nakladatelství: Vyšehrad, Charitu a Avicenum. Brzy vznikla pobočka se samostatnou tiskárnou v Olomouci, další se plánovala v Hradci Králové. První velkou zakázkou se stala encyklika papeže Pavla VI. „*Humanae vitae*“, které bylo vytištěno 12 tisíc kusů. Největším úspěchem byl tisk nového pokoncilního misálu: Bylo to 10 tisíc krásných vázaných liturgických knih s pozlaceným řezem. Velkou zásluhu na tom měli nadšení a obětaví spolupracovníci z Prahy, Brna, Prostějova, a zejména z řad maminek ve farnosti, které doma tiskoviny dávaly dohromady. Česká církev tak mohla, jako jedna z prvních místních církví, od listopadu 1969 začít s novým mešním řádem.

Družstvo Logos v letech 1969-1970 vydalo na 600 tisíc publikací a 1,5 mil.

174 Srov. *Kronika farnosti*, s. 17.

175 Telefonický rozhovor ze dne 24. 2. 2010.

176 Biskup Skoupý byl po r. 1948 nejdříve izolován ve své rezidenci, v r. 1953 internován v Žernůvce u Tišnova. Po návratu v roce 1968 stál v čele diecéze až do své smrti 22. 2. 1972. Srov. Kol. autorů, *Brněnská diecéze...*, c d., s. 19-20.

177 Viz pozn. 46.

178 *Kronika farnosti*, s. 17-18.

179 Viz pozn. 46.

grafických listů.¹⁸⁰ Příkaz k likvidaci přišel v červnu roku 1971.¹⁸¹

Josefu Adámkovi byla 28. října 1999 prezidentem Václavem Havlem za zásluhy o Českou republiku udělena „Medaile za zásluhy I. stupně“.¹⁸²

P. Bohumil Pavlů (1974-1990)

Zdejší administrátorem po odchodu P. Vítka byl od 1. 5. 1974 ustanoven P. Bohumil Pavlů, dosavadní kaplan u sv. Jakuba a dómský farář.¹⁸³

P. Pavlů službu duchovního správce, jak ze záznamů ve farní kronice vyplývá, konal velmi svědomitě. Přesto období, kdy ve farnosti působil, je pokládáno za duchovně slabší (mnozí věřící navštěvovali bohoslužby v jiných farnostech). P. Pavlů odešel z farnosti krátce po tzv. Sametové revoluci, v létě roku 1990. (s. 91) Zasloužený odpočinek trávil ve svém rodišti v Telči. Zemřel v Dačicích v roce 2004.

Z farní kroniky

V roce 1975 farnost slavila výročí 40ti let od posvěcení kostela. Zazpíval při ní starobrněnský sbor pod vedením M. Příhody, který byl zdejší prvním varhaníkem. V téže roce přijalo na Petrově 6 farníků svátost biřmování, ke svatému přijímání přistoupilo poprvé 16 dětí. (s. 22-23)

Rok 1976 se nesl ve znamení instalace nových trojmanuálových koncertních varhan, na které farníci přispívali v pravidelných sbírkách již od roku 1974. (V roce 1975 bylo vybráno již 200 tis. Kčs). V dubnu se ke kolaudaci do Krnova vydalo 47 farníků, v květnu začalo osazování píšťal a ladění. Přítomní odborníci označili jejich zvuk za nejkrásnější v Brně. Slavnostní svěcení se konalo za účasti kapitulního vikáře preláta Horkého 27. června. V září téhož roku přijalo svátost biřmování 5 členů farního společenství. (s. 27-30)

V roce 1977 přistoupilo k prvnímu sv. přijímání 8 dětí. (s. 34)

25. června 1978 se mohli věřící radovat z dalšího novokněze pocházejícího z farnosti, v brněnské katedrále přijal kněžské svěcení Jiří Cajzl. Mši svatou s udělováním novokněžského požehnání v kostele sloužil na slavnost sv. Petra a Pavla. Další významnou událostí pro farnost a celou církev se stala volba nového papeže. Děkovná bohoslužba za Jana Pavla II. se konala 22. října. (s. 39-40)

V roce 1981 v kostele sv. Tomáše přijaly 3 děti z farnosti poprvé sv. přijímání. (s. 53)

Hlavním celebrantem oslavy 50. výročí posvěcení kostela v roce 1985 byl prelát Ludvík Horký, koncebroval kanovník P. P. Franta, P. B. Vitula, P. J. Hladík a P. B. Pavlů. (s.70)

180 Rozhovor s p. Adámkem vysílaný Radiem Proglas 28. října 1999. Archiv autorky.

181 Srov. Havlíčková, Helena: Zrod Logosu in: *Dědictví. Kapitoly z dějin komunistické perzekuce v Československu 1948-1989*. Votobia/Poznání, Olomouc 2002, s. 278-281. I přes zákaz pokračovalo družstvo Logos ve své činnosti. Kromě mnoha titulů samizdatové literatury byl díky družstvu vydán nový varhanní doprovod ke kancionálu. V letech 1978-1979 jej připravila k tisku p. Ševčíková. Rozhovor s manžely Ševčíkovými v březnu 2009. Archiv autorky. V roce 1979 oznámila rozhlasová stanice Hlas Ameriky, že „...při policejní razii v kruzích katolické opozice byla objevena tajná tiskárna. Mimo kněží otce Smahela a Lízny bylo zatčeno i pět laiků: Adámek, Krumpholc, Odstrčil, Razík, Vlček.“ Při soudu konaném v září 1981 v Olomouci byl Jan Krumpholc odsouzen na 3 roky vězení, Rudolf Smahel na 2 roky, Josef Vlček, František Lízna, Josef Adámek na 20 měsíců, Jan Odstrčil na 10 měsíců. Vše bylo zabaveno. Srov. Havlíčková, Helena: c. d., s. 338-340.

182 Kopie listiny viz příloha č. 7.

183 Srov. *Kronika farnosti*, s. 19nn. Upřesnění citace bude dále uváděno v závorce za textem.

V roce 1987 nečekaně zemřel p. Josef Hetmer. Služby kostelníka se ujal p. Josef Schruk, který zde již několik let vypomáhal. O slavnosti Letnic přijalo na Petrově svátost křesťanské dospělosti 12 biřmovanců. Farníci se s duchovním správcem P. Pavlů vydali dvěma autobusy na pouť do Kostelního Vydří. Při příležitosti vyhlášeného Roku bible se ve farnosti konaly každé pondělí večer Biblické hodiny. (s. 77-79)

V roce 1988 další farní pouť směřovala do Šaštína a Mariánského údolí u Bratislavy. (s. 83)

Předcházející heslovitý výčet je pouze zlomkem toho, co uvádějí zápisy ve farní kronice. Ještě nebyly zmíněny různé opravy nebo úpravy, které z podnětu P. Pavlů byly vykonány. Je to např. instalace topných těles (1978),¹⁸⁴ pořízení nových lavic do kaple Panny Marie (1980),¹⁸⁵ nátěr veškerých lavic, židlí, zpovědnic, dveří a varhan (1982),¹⁸⁶ nabarvení omítky kostela (1984),¹⁸⁷ montáž topení do lavic (1985),¹⁸⁸ odborné čištění oken v presbytáři (1987),¹⁸⁹ náhrada původních visutých lamp novými svítidly (1988).¹⁹⁰

Obr. 16, 17 Stavba varhan. (1976)

184 Srov. *Kronika farnosti*, s. 38. Elektrické topení pořízené P. Vítkem bylo nevyhovující.

185 Srov. tamtéž, s. 50.

186 Srov. tamtéž, s. 57.

187 Srov. tamtéž, s. 66.

188 Srov. tamtéž, s. 69.

189 Srov. tamtéž, s. 77.

190 Srov. tamtéž, s. 82.

Obr. 18, 19 Slavnost posvěcení kostela. (1985)

Věřící a doba normalizace

P. Pavlů přišel v době, kdy normalizace znovu uzavřela věřící do kostelů, pouze tam mohli vyznávat a projevovat svou víru. Možná to byl jeden z důvodů, proč se ve farnosti tolik ujala záliba ve sborovém zpěvu. P. Pavlů hudební produkci velmi podporoval. Obstarával notový materiál, vypomáhal při nácvičku, sám zpíval.¹⁹¹ K již existujícímu kostelnímu sboru (sbormistrem byl p. Hejl, přibližně od r. 1977 prof. Krška) přibyl tzv. Losmanovci (p. Lossmann, p. Ševčík, p. Vecheta), kteří se zaměřovali na latinská moteta, dětský sbor (zpočátku jej vedl p. Kalousek, později p. Malůšek) se zapojoval zejména o Vánocích zpěvem koled. Po celou dobu působení P. Pavlů je farní kronika zaplněna výčtem děl mnoha významných hudebních skladatelů (Mozart, Beethoven, Haydn, Schubert, Dvořák, Janáček aj.), která při různých slavnostních příležitostech v kostele zazněla. Častými sólisty z řad farníků byli p. Ševčíková, p. Holíková, p. Richter a p. Kyas, vícekrát zde hostoval Richard Novák z brněnské opery.¹⁹²

Ke konci sedmdesátých let a v letech osmdesátých se výrazněji začala ve farnosti projevovat mladá generace. Sbor, který založil p. Malůšek, původně tvořený dětmi i z jiných částí Brna, zpíval v kostele jen o Vánocích. Přes rok děti jezdily s lidovými písničkami do domovů důchodců, kostelů a jiných farností v Brně i mimo něj. V roce 1978 vznikl již sbor složený pouze z farní mládeže.¹⁹³ Kromě pravidelného účinkování při bohoslužbách také oni jezdili zpívat po různých místech Moravy. Mladí se kromě toho scházeli při promítání filmů s náboženskou tematikou, někteří svůj protirežimní postoj vyjadřovali účastí na demonstracích, koncertech. Podpis Charty 77 stál jednoho z nich ztrátu domova, pod tlakem, výhružkami a opakovanými fyzickými útoky byl donucen emigrovat.¹⁹⁴

V třípokojevém bytě na nám. Míru se pravidelně scházely skupiny kolem dvaceti lidí, kteří diskutovali o politické situaci, řešili náboženské otázky, kněží zde pro různé skupiny věřících (maminky, kněže apod.) vedli víkendové duchovní obnovy.¹⁹⁵ Nebylo to jediné místo, kde se farníci setkávali, aby ve společenství načerpali sílu k duchovnímu životu.¹⁹⁶

Rok 1989

Rok 1989 zahájila farnost 1. ledna slavností Matky Boží Panny Marie, při které vánoční mši J. J. Ryby „Hej, mistře“ poprvé dirigoval za nemocného prof. Kršku p. Kyas. Rok pokračoval v obvyklém běhu. Nikdo v zemi nepředpokládal, i když určité náznaky zde již byly, že by mohla nastat tolik očekávaná změna. Události listopadu 1989 ukončily v historii českého národa období nesvobody, útlaku a politické zvěle. Děkovná bohoslužba 31. prosince byla v kostele sv. Augustina sloužena i za prezidenta Havla, „aby řídil osud našeho národa k časnému i věčnému blahu.“¹⁹⁷

191 Viz pozn. 54.

192 Srov. *Kronika farnosti*, s. 19-90.

193 Rozhovor s paní Miladou Malůškovou ze dne 15. 2. 2010. Archiv autorky.

194 Stanislav Adámek emigroval do Rakouska v roce 1983. Rozhovor s paní Miladou Malůškovou ze dne 28. 7. 2009. Archiv autorky.

195 Viz pozn. 193.

196 Viz pozn. 119.

197 *Kronika farnosti*, s. 88.

Obr. 20 Pout' do Šaštína. (1988)

Obr. 21 Kněží působící u sv. Augustina v letech 1938-1990.

5 NOVÝ ZAČÁTEK. OBDOBÍ 1990-2009

Změny ve společnosti přinesly novou šanci i církvi. Mohla znovu začít veřejně působit, stát se „solí a kvasem“.¹⁹⁸ Brněnská diecéze zakusila první plody demokracie 14. února 1990,¹⁹⁹ kdy byl jmenován jejím biskupem ThLic. Vojtěch Cikrle. V dubnu téhož roku se celý národ těšil z první historické návštěvy hlavy katolické církve, papeže Jana Pavla II.

Farnost uvítala nového brněnského biskupa 5. 5. 1990 při příležitosti 55. výročí posvěcení kostela. Krátce nato, 12. května, posvětil nový zvon jménem Panna Maria Královna míru prelát Ludvík Horký.²⁰⁰

Rok 1990-2005

Duchovní správa, kněží a řeholní společenství ve farnosti

P. Miloslav Kabrda, člen kongregace *Salezianů Dona Boska (SDB)*, v pořadí sedmý duchovní správce, do farnosti sv. Augustina nastoupil 1. srpna 1990. Přišel z Lipníku u Hrotovic, kde spravoval farnost tři roky, jako kaplan předtím působil na Starém Brně a v Telči.²⁰¹ P. Kabrda si brzy získal věřící upřímným zájmem, vstřícností a ochotou vždy pomoci.²⁰² Pod jeho duchovním vedením vyšli z farnosti kněží a řeholníci: v roce 1995 Jan Piler (jeho bratr Petr Piler přijal kněžské svěcení v roce 1990), Ing. Leo Červenka a v roce 2002 MUDr. Karel Rozehnal. Do noviciátu řádu trapistů v Sept Fons (Francie) v roce 1995 nastoupil Michal Slezák, v roce 1999 zde přijal hábit Tomáš Grůza.²⁰³ P. Kabrda se kromě péče o farníky staral o duchovní růst účastníků jím vedených exercicií na Velehradě - Stojanově, duchovní službu nemocným Hospice Svaté Alžběty v Brně poskytoval po dobu dvou let.

Krátce po svém příchodu P. Kabrda upravil liturgický prostor tím, že oltář přesunul do presbytáře. Socha Panny Marie stojící za sloupem u zákristie byla umístěna do kaple Božího hrobu,²⁰⁴ mřížka dělicí loď od presbytáře byla odstraněna. Další úpravy se týkaly již jen potřebných prací: instalace úsporných světel v roce 1996, výmalba celého kostela, umytí a nátěr oken, napuštění stropů, umístění mramorových desek nad radiátory, vyčištění a oprava varhan, oprava střechy – to vše v roce 1997. Nový zvon Sv. Monika (umíráček) o váze 230 kg z dílny Marie Tomáškové-Dytrychové z Brodku u Přerova byl posvěcen P. Kabrdou v roce 2002. Ve věži kostela jsou tak nyní tři zvony: Svatý Josef (původní zvon o ladění a^1 o váze

198 Nakolik se to katolické církvi podařilo hodnotí v knize *Bílá kniha církve (s černou kapitolou)* Dominik Duka a Milan Badal. Vydalo Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří v roce 2009. Dominik Duka, biskup královéhradecký, byl 13. února 2010 papežem Benediktem XVI. jmenován pražským arcibiskupem.

199 *Kronika farnosti*, s. 96. Biskupské svěcení přijal 31. 3. 1990 v katedrále sv. Petra a Pavla z rukou arcibiskupa Mons. Františka Vaňáka.

200 Tamtéž, s. 90.

201 Tamtéž, s. 91. Více o P. Kabrdovi a farnosti sv. Augustina viz příl. č. 10.

202 Nyní již odrostlí ministranti i ostatní děti z farnosti mají jistě v paměti bonbóny – kostečky usušeného chleba, kterými je P. Kabrda obdarovával v době postní.

203 Do kláštera vstoupili i další mladí muži, kteří se s trapistickým řádem prostřednictvím P. Kabrdy seznámili a které také v jejich životním rozhodnutí duchovně doprovázel. Rozhovor s P. Kabrdou ze dne 13. 3. 2010. Archiv autorky.

204 *Kronika farnosti*, s. 91nn.

475 kg), Panna Maria Královna míru (fis^1 , 850 kg) a Svatá Monika (d^2 , 230 kg).²⁰⁵
P. Miloslav Kabrda u sv. Augustina působil až do roku 2005, kdy byl ustanoven duchovním správcem farnosti Újezd u Brna.²⁰⁶ Je tomu tak dodnes.

Obr. 22 Svěcení zvonu Sv. Monika. (2002)

P. Ing. Petr Chovanec SDB sloužil ve farnosti jako kaplan v roce 1992 pouhé 4 měsíce, než byl vyslán ke studiu sociální komunikace na Saleziánskou univerzitu v Římě. Nyní je zaměstnancem České televize v redakci Křesťanského magazínu.

Druhý kaplanem k 1. 9. 1992 byl jmenován *P. Ing. Pavel Kolář*, od roku 1995 působící jako rektor kostela Sv. Rodiny. Ve farnosti vypomáhá dosud, kromě toho se od roku 2000 věnuje vězeňské duchovní službě.²⁰⁷

V roce 1995 byl jmenován kaplanem místo P. Koláře *P. Ing. Martin Holík SDB*, do té doby duchovní správce Žebětín. Jeho úkolem bylo připravit vysílání křesťanské rozhlasové stanice Radio Proglas. (viz s. 60)

Na ul. Wolkrova 8 v letech 1985-1994 vlastnila dům kongregace *Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (SCB)*. Její členky a čekatelky pracovaly ve zdravotnických zařízeních (v DD v Židonicích, ve FN na Pekařské), některé studovaly. Ke zrušení filiálního domu vedla potřeba kongregace.²⁰⁸

Dům v Masarykově čtvrti krátce před revolucí zakoupila *Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje (SCM)*. Sestry, které se do farnosti vrátily po 40ti letech,

205 Srov. HUBÁČKOVÁ, B., c d., s. 15.

206 Tamtéž, s. 111.

207 P. Kolář navštěvuje vězňe v Kuřimi dvakrát týdně. Ty, kdo mají zájem, učí náboženství, připravuje ke křtu a sv. přijímání, pomáhá „dát do pořádku“ církevně neplatné sňatky. Mše svatá bývá ve vězeňské kapli sloužena v pátek, v neděli jednou za 6 týdnů. Účast vězňů je kolísavá, většinou do dvaceti přítomných. Po propuštění je P. Kolář s některými dál v kontaktu, pomáhá jim zařadit se do běžného života. Rozhovor s P. Pavlem Kolářem ze dne 30. 7. 2009. Archiv autorky.

208 Zdroj: <http://email.seznam.cz> ze dne 16. 3. 2010. Odesílatel: Kongregace sester sv. Karla Boromejského. Archiv autorky.

působily v sociální oblasti, v době totality vyučovaly náboženství v rodinách, poté na faře. Od otevření církevních škol (viz s. 59) zde působí dodnes.

Na faře bydleli po dobu dvou let (1990-1992) členové *Miles Jezu*, laického řádu, který se v naší zemi rozšířil z USA. Členové hnutí, kněží i laici, se zaměřují na apoštolát mluveného a tištěného slova. Pořádají duchovní cvičení zejména k rozpoznávání duchovních povolání. V zahraničí se věnují práci pro chudé.²⁰⁹

Sestry kontemplativního řádu *Chudých sester sv. Kláry (OSC)*, bydlely v domě odkoupeném od sester boromejek od roku 1995.²¹⁰ Po dostavbě kláštera v roce 1997 se přestěhovaly do Soběšic.²¹¹ Hlavní náplní jejich zasvěceného života je přímluvná modlitba.

V témže domě od téhož roku žijí sestry kongregace *Učednic Božského Mistra (PDDM)*. Vedou obchod s devocionáliemi a liturgickými potřebami, vyučují náboženství, působí jako pastorační asistentky.²¹²

Náboženský život farnosti

Za působení P. Kabrdu došlo k několika změnám v bohoslužbách a pobožnostech. K pravidelným bohoslužbám (v neděli v 7:00, 9:00, 18:00 hod., ve všední dny v 18:00 hod., na první pátek v měsíci ráno v 7:00 hod.), přibyla od roku 1994 v pondělí v 7:40 hod. školní mše²¹³ svatá pro žáky a studenty škol zřízených kongregací Sester sv. Cyrila a Metoděje. Smírné adorace, konané od roku 1991 každý pátek a neděli od 15:00 do 17:00 hod., byly v roce 1995 přesunuty na čtvrtek po večerní mši svaté. Pobožnosti křížové cesty s adorací se nyní konaly kromě neděle i v pátek v 15:00 a v 17:00 hod.

P. Kabrda navázal na tradici započatou P. Fanfrdlou, když kladl velký důraz na zpěv lidu.²¹⁴ Kvalitní varhanní doprovod zajišťovali a zajišťují p. Mach, p. Chvíla, p. Hála, p. Jakubiček, p. Fiala, p. Kyas a D. Laudát, často vypomáhají studenti brněnských hudebních škol. Sbory zpívaly již jen o některých slavnostech, zejména o Vánocích a Velikonocích. Dětský sbor Radost, vedený od roku 1991 prof. Kynclm, se s přibývajícimi lety stal základem Chrámového sboru mladých u sv. Augustina. Od roku 1994 se o malé předškolní a školní děti starala p. Fialová, v roce 1997 nejmenší děti převzala p. Kallabová. Vedení Smíšeného sboru se po prof. Krškovi ujal p. Kyas, od roku 2003 jej vede V. Mareček.

Po vydání Katechismu katolické církve v roce 1995 se jeho výkladu P. Kabrda věnoval pravidelně ve středu po večerní bohoslužbě, v kostele probíhala i příprava biřmovanců a katechumenů. Výuku náboženství po dobu dvou let, než byla otevřena církevní základní škola, na faře vedly sestry kongregace sv. Cyrila a Metoděje.

Velkým povzbuzením se pro farníky stala návštěva papeže Jana Pavla II. v naší zemi. Na společnou pout' se vydali v roce 1995 do Olomouce, v roce 1997 do Hradce Králové.

209 Srov. *Rozhovor s americkým misionářem z Miles Jezu* [online]. 2000 [cit. 2009-12-13]. Kdo jsou Miles Jezu. Dostupné z WWW: <<http://www.eucharistie.cz/czech/povolani/milesj.html>>.

210 *Kronika farnosti*, s. 100.

211 Zdroj: *Klarisky v českých zemích* [online]. 2008 [cit. 2010-03-31]. Klášter sester klarisek. Dostupné z WWW: <<http://www.klarisky.cz/pages/cs/klarisky-v-ceskych-zemich.php>>.

212 Zdroj: *Co děláme* [online]. (bez názvu) 1997 [cit. 2010-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://pddm.web.cz/codelame.html>>.

213 *Kronika farnosti*, s. 99nn.

214 Děkovná bohoslužba 31. prosince tradičně končila zpěvem svatováclavského chorálu, chvalo zpěvu „Bože, chválíme tebe“ (se všemi 12 slokami), papežské hymny a čs. státní hymny.

Pobožnost k uctění památky umučených v Kaunicových kolejích

Posvěcením obnoveného kříže na ulici Krondlově v roce 2001 byla zahájena tradice pobožností za umučené v Kaunicových kolejích. Každý rok, o slavnosti sv. Václava, se po mši svaté věřící s knězem a ministranty vydávají průvodem ke kříži, aby zde uctili jejich památku a za ně se pomodlili.²¹⁵

Kostel jako místo setkávání

Ekumenické přehlídky chrámových sborů dětí a mládeže

V roce 1991 se ve farnosti konala první ekumenická přehlídka chrámových sborů dětí a mládeže nazvaná Setkání. S touto myšlenkou přišel P. Karel Cikrle, farnost sv. Augustina jako místo uskutečnění navrhl p. Zdeněk Laudát. Manželé Laudátovi se pak po řadu let o organizaci Setkání starali. Přehlídka se nejdříve konala jen v sobotu odpoledne, první za hojné účasti evangelických sborů. Od třetího ročníku začala s organizací vypomáhat *Musica sacra*.²¹⁶ Přehlídka (od 5. do 10. ročníku dvoudenní) jednotlivých souborů probíhala v kostele a v sále školy na Lerchově ulici. Jednotlivé sbory ze vzdálenějších míst - z Ostravy, Ústí nad Labem, Svitav, Čejkovic aj – ubytovaly různé brněnské farnosti. (V této době měla přehlídka na 500 účastníků.) Setkání dovršoval nedělní slavnostní koncert se závěrečnou společnou skladbou všech zúčastněných, s premiérami skladeb zkomponovaných Zdeňkem Pololáníkem, Petrem Fialou, Pavlem Blatným a Františkem Emmertem přímo pro tuto přehlídku. Hosty jednotlivých ročníků byli např. Richard Novák, Iva Bittová, Josef Gerbrich a Svatomichalská schola, Jiří Košík a Lučec, Jiří Žižkovský s dětmi, při jubilejním 10. ročníku Jiří Pavlica s Hradišťanem. Častým hostem setkání byl biskup V. Cikrle spolu s primátorem města Brna, pod jejichž patronací se přehlídka konala.

Tradice přehlídek pokračuje dodnes. Na duben 2010 je připravován jubilejní dvacátý ročník, po devíti letech opět dvoudenní.²¹⁷

Ekumenické bohoslužby slova

Od poloviny 90. let se kostele sv. Augustina konaly každoroční bohoslužby slova při ekumenickém setkání v Týdnu modliteb za jednotu křesťanů. Přítomni byli kromě katolických duchovních zástupci protestantských křesťanských společenství v Brně. Setkání věřících, přenášena i Radiem Proglas, se nesla v srdečném a přátelském ovzduší.

Varhanní koncerty

Již za působení P. Pavlů kvalitní varhany přitáhly pozornost uměleckých agentur a hudebních škol v Brně. Kostel se stal místem častých varhanních koncertů a mezinárodních festivalů. Jejich počet vzrostl v devadesátých letech až na tři koncerty týdně. Koncerty určitým způsobem farnost zatěžují, ale na druhou stranu, podle slov P. Kabrdy, přivádějí do blízkosti svatostánku, a jsou tak pro mnohé nevěřící příležitostí setkat s Bohem prostřednictvím hudby.

215 Viz pozn. 203.

216 Občanské sdružení chrámových hudebníků. Usiluje o zkvalitnění hudební složky liturgie především zvýšením liturgické a hudební úrovně kantorů – varhaníků. Zdroj: *Sdružení Musica sacra* [online]. 1992 [cit. 2010-03-31]. MUSICA SACRA občanské sdružení chrámových hudebníků-Úvodní strana. Dostupné z WWW: <<http://www.musicasacra.cz>>.

217 Rozhovor s paní Martou Laudátovou ze dne 19. 3. 2010. Archiv autorky.

Společenství věřících

Skauti od sv. Augustina

Vznik oddílu sahá až do roku 1982, kdy působil jako 215. oddíl Svazarmu s klubovnou na ul. Havlíčkova 70.²¹⁸ Po obnovení Junáka v roce 1989 se oddíl nejdříve stal součástí střediska v Brně-Bystrci, než se po třech letech rozrostl o další oddíl, a připojením 1. dívčího oddílu²¹⁹ tak mohlo vzniknout samostatné středisko s názvem Axinit. Spolupráce s farností začala již za působení P. Pavlů. V roce 1992 P. Kabrda propůjčil skautům k užívání místnost v suterénu farní budovy, která se stala po úpravách jejich klubovnou.

Základní činností oddílu jsou pravidelné schůzky v klubovně, většinou s programem her, které napomáhají rozvíjet schopnosti, dovednosti, sebepoznání. Samozřejmě součástí tvoří výlety do přírody, několikadenní akce o víkendech a prázdninách. Skautský tábor má svoje stálé místo v blízkosti Brzkova nedaleko Přibyslavi, kde mají skauti od roku 1993 vystavěný srub.

Členové oddílu ve farnosti vypomáhají s úklidovými pracemi na faře a farní zahradě, jejich pravidelnou činností je roznášení Betlémského světla o Vánocích, pomoc při kácení a stavění vánočních stromků, tvoří skupiny koledníků při tříkrálových sbírkách, pořádají sportovní soutěže, veřejné sbírky atd. Skauti také spolupracují s církevní ZŠ, pomáhají zde při různých akcích.

V současnosti jsou ve středisku Axinit zaregistrovány tři oddíly. Přibližně polovinu členů tvoří děti a mládež z farnosti.

Skautská výchova je založena na křesťanských zásadách vyjádřených skautským zákonem, slibem,²²⁰ heslem a denním příkazem. Skauting učí děti a mládež samostatnosti, zodpovědnosti, obětavosti, službě, správnému vztahu k Bohu, k sobě a druhým. V dnešní době relativizace morálních hodnot a ateizace společnosti to rozhodně není málo.

Farní charita

Na podnět P. Kabrdy se brzy ve farnosti našli lidé, ochotní ve svém volném čase a bezplatně sloužit těm, kdo to nejvíc potřebují. Farní charita byla ustanovena v roce 1991. Tvořilo ji zhruba 40 členů. Mezi hlavní organizátory patřil MUDr. Kubek, p. Zbožínková, p. Konzal, tehdy student medicíny p. Čižmář, dalšími členy byli např. p. Hudaňová, p. Kubková, p. Kurialová, p. Střelcová a další. Aby mohli tuto službu vykonávat odborně připraveni (ve zdravotnictví pracovali jen někteří), absolvovali všichni Charitní ošetřovatelský kurs blahoslavené Zdislavy, jehož součástí byla i praxe v Nemocnici Milosrdných bratří.

Se žádostí o pomoc se z farnosti přihlásilo kolem dvaceti lidí. Služba charity spočívala v pravidelných návštěvách 1x až 3x týdně, někdy i častěji, jak bylo třeba. Členové se scházeli k poradám v kostele každý měsíc. K pravidelným akcím patřila předvánoční setkání dříve narozených farníků, konaná nejdříve v Sušilových kolejkách, pak v kapli Panny Marie v kostele. Každoročně členové charity organizovali poutní zájezdy. S účastí P. Kabrdy navštívili farníci např. Sloup u Macochy, Křtiny, Zelenou Horu, Vranov, Zlaté Hory, vyjeli i za hranice do

218 Srov. „Zpráva o historii a činnosti 88. oddílu skautů u sv. Augustina z roku 2009.“ Písemný záznam p. Martina Nováka. Archiv autorky.

219 Dívčí oddíl ukončil svou činnost v roce 2007. Srov. tamtéž.

220 „Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe: Sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době. Plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské. Duší i tělem být připraven pomáhat vlasti i bližním. k tomu mi pomáhej Bůh.“ Tamtéž.

Mariazell. Dalším projevem obětavé služby členů farní charity byl pobyt 20 ukrajinských dětí, které pozvali a po šest týdnů, za finanční podpory různých sponzorů oslovených p. Zbožínkovou, se o ně starali.²²¹

S přibývajícím věkem a změnou bydliště některých členů farní charita zanikla. Za 15 let své existence vykonala velké, nedocenitelné dílo křesťanské lásky.

Obr. 23 Absolventi Charitního ošetrovatelského kurzu. (1992)

Mariina legie

Mariina legie²²² byla ve farnosti založena za obětavé pomoci rakouských členů tohoto laického hnutí v roce 1992. Jejím duchovním vůdcem se stal P. Kolář. Členové legie tvoří dvě skupiny: aktivní legionáře (patřil mezi ně např. p. Ševčík a p. Algert, kteří v letech svého působení navštívili na 350 rodin), kteří evangelizují (se soškou Panny Marie Fatimské chodí dům od domu, rozdávají pozvánky k účasti na bohoslužbách, katolické časopisy, literaturu, medailonky Panny Marie, hovoří o náboženství nenásilným, citlivým způsobem), a pomocné legionáře, kteří evangelizaci podporují svými modlitbami, vyprošují potřebné milosti. Mariina legie ve farnosti působí dodnes. Má několik členů aktivních a přibližně 60 legionářů pomocných.²²³ Mariina legie napomohla ve farnosti již 20 lidem k návratu do církve.²²⁴

221 Rozhovor s paní Hanou Zbožínkovou ze dne 14. 3. 2010. Archiv autorky.

222 Mariina legie vznikla v Irsku v Dublinu. Zakladatelem je Frank Duff (*1921). Hlavním úkolem každého člena je jeho posvěcení a evangelizace. Mariina legie je rozšířena po celém světě.

223 Srov. „Zpráva o činnosti Mariiny legie z r. 1995 pro Kurii Brno“. Písemný záznam p. Ladislava Ševčíka. Archiv autorka.

224 Rozhovor s P. Pavlem Kolářem ze dne 15. 3. 2010.

Církevní školy

Zřizovatelem *Cyrlometodějské církevní základní školy (CMcZŠ)* Lerchova 65 a *Cyrlometodějského gymnázia a střední odborné školy pedagogické Brno (CMGaSOŠPg)* Lerchova 63 se stala Česká provincie Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje. Obě budovy, kongregaci odňaté a zestátněné v prvních letech totality, byly restituční navraceny v roce 1991. Po nutných úpravách zdevastovaných budov nejdříve zahájila ve školním roce 1992/1993 výuku Cyrilometodějská církevní základní škola, Cyrilometodějské gymnázium a střední odborná škola pedagogická první třídy otevřela ve školním roce 1996/1997.²²⁵ Školy poskytují žákům a studentům vzdělání podle všeobecně platných zákonů a směrnic MŠMT. Na obou školách tvoří část pedagogického sboru aprobované sestry kongregace, další působí jako ekonomky a vychovatelky. Ke šk. roku 2004/2005 CMcZŠ navštěvovalo 559 žáků ve 23 třídách,²²⁶ CMGaSOŠPg 248 studentů v 8 třídách.²²⁷

Biskupské gymnázium (Bigy) Barvičova 85 zahájilo výuku v září roku 1990.²²⁸ Otevření Biskupského gymnázia předcházela myšlenka zřídit střední školu pro pozdní kněžská povolání, která by umožnila vstup na teologickou fakultu těm, kterým totalitní režim nedovolil složit maturitní zkoušku. Dvouleté studium s teologickým zaměřením bylo otevřeno současně s prvními třídami gymnázia. Výuka v prvních letech probíhala v budově bývalého semináře na ul. Veverí 15, než se přestěhovala v roce 1992 do původní budovy na ul. Barvičově. Ke šk. roku 2004/2005 studovalo na Biskupském gymnáziu 814 studentů ve 28 třídách²²⁹.

Radio Proglas

Nekomerční křesťanská rozhlasová stanice začala vysílat ze studia v budově Biskupského gymnázia 8. 12. 1995 zásluhou několika nadšenců z řad věřících v čele s P. Martinem Holíkem, který se stal jeho ředitelem. Proglas nabízí programy pro celou rodinu. Patří mezi ně rozhovory, komentáře, hudba všech žánrů, kulturní a vzdělávací pořady, které připravují postupně vzniklé redakce v dalších regionálních studiích Proglasu v Praze, Olomouci, Ostravě, Hradci Králové, Litoměřicích a v Českých Budějovicích. V současné době Proglas vysílá nepřetržitě, program lze sledovat i na internetu. Provoz rádia je hrazen pouze z dobrovolných příspěvků posluchačů, doplňovaných příležitostnými granty.²³⁰ Radio Proglas již od svého vzniku úzce spolupracuje s farností sv. Augustina. Pravidelně přenášené bohoslužby vytvářejí z farnosti a posluchačů jedno velké křesťanské společenství.

225 V tomto roce budovu bývalého gymnázia uvolnilo Francouzské gymnázium, které se přestěhovalo do nového areálu (nyní Gymnázium Matyáše Lercha, Žižkova 55).

226 *Katalog církevních škol a školských zařízení 2004-2005*. Sekce církevního školství České biskupské konference, 2004, s. 29. Více informací o škole viz na [www: http://www.cmczs.org](http://www.cmczs.org).

227 Tamtéž, s. 64. Více informací o škole viz na [www: http://www.cmsps.cz](http://www.cmsps.cz).

228 Zdroj: *Počátky obnovy Biskupského gymnázia* [online]. 2000 [cit. 2010-03-15]. Biskupské gymnázium Brno. Dostupné z WWW: <<http://www.bigy.cz>>.

229 *Katalog církevních škol a školských zařízení 2004-2005*, c. d., s. 49.

230 Zdroj: *O Proglasu*: statut Proglasu [online]. 1997 [cit. 2010-03-10]. Statut proglasu – Radio Proglas. Dostupné z WWW: <<http://www.proglas.cz/statut-proglasu.html>>.

Současnost (2005-2009)

Farnost sv. Augustina dnešních dnů je společenstvím věřících, kteří se znají i neznají, jsou místní i z různých koutů města Brna, všech věkových kategorií, zájmů a profesí. Je společenstvím věřících, kteří v této mnohosti vytvářejí jednotu. Nejpůsobivější a nejradostnější je nedělní bohoslužba s mohutným a krásným zpěvem, s nekončícím průvodem ministrantů, nepřehlédnutelným množstvím dětí, v neposlední řadě s hloučky věřících živě diskutujících před kostelem po mši svaté či při občerstvení ve farní kavárně.

Nové tradice

Nynější duchovní správce P. Pavel Šenkyřík, který před příchodem působil jako kaplan u sv. Jakuba,²³¹ přinesl do farnosti nové tradice, které se rychle ujaly a staly samozřejmou součástí jejího života.

Duchovní život věřících obohacují společné adorace manželů, pobožnost křížové cesty v Chudčicích je pozváním přiblížit si utrpení našeho Pána Ježíše Krista v jiném prostředí. Kostel je místem pravidelných setkání Unie katolických žen a společenství Modlitby matek.

Kromě již zmíněné tzv. farní kavárny, jejíž obsluhy se ujala místní mládež, se farníci již podvkrát sešli při děkovné pouti na Vranově s opékáním klobás, soutěžemi a hrami pro děti, společným posezením až do večerních hodin. Dětem jsou také určeny akce připravované staršími ministranty a skauty v areálu církevní základní školy.

Od prvního Nedělního odpoledne u sv. Augustina započatého přednáškou o architektuře kostela Ing. arch. Blaženu Hubáčkovou uplynuly již 4 roky. Mezi přednášejícími z řad domácích to byli např. PhDr. Petr Osolsobě („Krása stará i nová. Zamyšlení nad estetikou a mystikou sv. Augustina“), prof. PhDr. F. X. Halas²³² („Fenomén Vatikán. O knize a Sv. stolci vůbec“), MUDr. Marta Munzarová („Eutanázie nebo paliativní léčba?“), spisovatelka Hana Pražáková (autorské čtení z memoárů „Nadějí tu žijem“ a „Dobrý den, Brno“), PhDr. František Schildberger („Jaroslav Vrchlický, Svatopluk Čech, Josef Václav Sládek – věřící nebo nevěřící básníci?“) aj. Přednášková Nedělní odpoledne jsou pro farnost velkým přínosem. Duchovně obohacují, rozšiřují poznání, prohlubují vzájemné vztahy ve farním společenství.

Významné události roku 2009

Poprvé v historii farnosti se zde konalo *biřmování*. Při slavnostní bohoslužbě v neděli 10. května svátost udělil 27 mladým lidem brněnský biskup Mons. Vojtěch Cikrle.

Řád svatého Cyrila a Metoděje „za vynikající výsledky v oblasti dirigování a skladatelské činnosti, která je úzce spjata se současnou duchovní hudbou

231 *Kronika farnosti*, s. 111n.

232 Poslední československý (1990-1993) a první český (1993-1999) vyslanec u Svatého stolce.

a s kantátami k počtě českých národních patronů“ o slavnosti slovanských věrozvěstů při celonárodní pouti na Velehradě 5. července udělila Česká biskupská konference hudebnímu skladateli a sbormistru Petru Fialovi.²³³

První výtisk *Jeruzalémské bible* v českém jazyce předali papeži Benediktu XVI. v Praze 26. září 2009 překladatelé František X. a Dagmar Halasovi.

Obr. 24 O Jeruzalémské bibli s manžely Halasovými. (2010)

Návštěva papeže Benedikta XVI. v Brně

Mimořádně významnou pro farnost a pro celý národ se stala návštěva Svatého otce Benedikta XVI. v České republice ve dnech 26. až 28. září. Místem setkání a bohoslužebného slavení se stalo i Brno. Nezapomenutelným okamžikům předcházely dlouhodobé přípravy, svým dílem přispěla také farnost sv. Augustina. Z kostela přenášené bohoslužby pomáhaly, pod vedením Svatomichalské schóly, věřícím se skrze Radio Proglas naučit latinské zpěvy, v přímé organizaci papežské mše byl výraznou měrou zapojený P. Šenkyřík, starší ministranti i mnozí dobrovolníci z řad farníků. V rámci příprav na příjezd Sv. otce Benedikta XVI. se v kostele uskutečnila zajímavá akce pro děti a žáky CMcZŠ. Prostřednictvím besedy s P. Pavlem Kopečkem v roli papeže se děti s osobností Svatého otce mohly důkladně seznámit.

V neděli 27. září proudily již od časných ranních hodin nekonečné řady autobusů, aut a lidí směrem k tuřanskému letišti. Tramvaj linky č. 4, v jiné dny poloprázdná, byla již od kostela sv. Augustina zaplněna věřícími. O návštěvě papeže a samotném průběhu bohoslužby píše žákyně 8. tř. CMcZŠ: „Bylo neuvěřitelné, jak moc se všichni na Bědu (Benedikta 16.) těšili. Připadalo mi to až divné. Všude se mluvilo jen o tom. Už mě to přestávalo bavit. Když jsem byla v Tuřanech, všichni byli šťastní, připadalo mi to, jako kdyby se ty tisíce lidí znaly už dlouho. A já si připadala jako černá ovce. Snažila jsem se zapadnout mezi ně, ale nešlo to. Takže nic moc. Abych pravdu řekla, není mi moc sympatický. Ale bylo tam krásně. Když ráno vycházelo slunce, a to napětí, když přijížděl. Pomalu se dalo krájet. Taky jsem

233 Český filharmonický sbor Brno založený a vedený prof. Fialou od r. 1990 dnes patří mezi nejlepší evropská sborová tělesa. Zdroj: *Sbormistr Petr Fiala* [online]. 2002 [cit. 2010-03-24]. Sbormistr Český filharmonický sbor Brno. Dostupné z WWW: <<http://www.choirphilharmonic.cz/sbormistr.html>>.

potkala spoustu lidí. Nakonec to byl krásný den.“²³⁴

Návštěva papeže Benedikta XVI. ukázala, že náš národ není tak ateistický, za jaký se sám pokládá a je pokládán. V souvislosti s tím Svatý otec upozornil na to, že církvi mají ležet nevěřící i agnostici na srdci. „K dialogu s náboženstvími je třeba dnes přiřadit dialog s těmi, pro které je náboženství něčím cizím, pro které je Bůh neznámý, ale kteří by přesto nechtěli zůstat bez Boha, ale chtěli by se mu přiblížit alespoň jako k Neznámému.“²³⁵ Je to úkol i pro farnost sv. Augustina. Záleží na všech, na duchovních pastýřích i laických věřících, jak žijí to, co vyznávají.

Obr. 25 „Svatý otec“ u sv. Augustina. (2009)

234 „Návštěva papeže“. Úvaha žákyně 8. B tř. CMcZŠ Marie Přikrylové ze dne 8. 10. 2009. Archiv autorky.

235 Srov. Papežovo bilancování. In: *Katolický týdeník*, ročník XXI., 5. - 11. leden 2010, s. 3.

Obr. 26 P. Pavel Šenkyřík. (2009)

Obr. 27 Mons. Vojtěch Cikrle.(2009)

Obr. 28 Biřmovanci.(2009)

Obr. 29,30 Po slavnosti Zmrtvýchvstání. (2010).

ZÁVĚR

Historie farnosti sv. Augustina je především historií křesťanského společenství a jednotlivých jeho členů, kteří každý svým dílem spoluutvářeli a spoluutvářejí dějiny církve i národa. Setkání s některými z nich mi napomohlo víc se sblížit, víc vnímat vzájemnost, společenství ve víře. V dějinách farnosti vidím kontinuitu s předcházejícími generacemi.

Z dostupných informací mě nejvíc zaujalo a i překvapilo období, ve kterém věřící zapojení do Katolické akce obětavě a s velkým nasazením sloužili, pomáhali, vnášeli do společnosti morální hodnoty, a tak přispívali k dobru celého národa. Dosud jsem se nesečkala s tak podrobným popisem všech možných aktivit křesťanů předválečné doby, jak je ukazují *Acta curiae episcopalis Brunensis*. Spíše jsem toto období vnímala jako to „staré“, předkoncilní, nedokonalé. Věřím, že i čtenář ocení hluboký a bohatý náboženský život této generace.

Zpracovat historii farnosti sv. Augustina bylo pro mě lákavým tématem. Netušila jsem však, s jakou obtížností se setkám při hledání podkladů a zdrojů. Nalezené se pak jevílo jako střípky z rozbité mozaiky, které mám dát dohromady tak, aby byl vytvořen žádoucí obraz. Nebylo to jednoduché, a je to znát v některých příliš strohých a výčtových pasážích textu. Jako další nedostatek mé diplomové práce vidím volbu příliš velkého časového úseku. Jistě by bylo vhodnější zabývat se pouze určitým aspektem života farnosti. Může se to stát pro někoho výzvou a novým úkolem.

Seznam pramenů a literatury

1) Prameny

a) Archivní materiál

Dějiny kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje 1924-1990. Soukromý archiv Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje Brně, ul. Bílého 9.

Farnost svatého Augustina 1908-1961. Archiv města Brna (AMB), S 10, inv. č. 7, nesign., karton 1.

Kronika farnosti sv. Augustina. Archiv Římsko-katolického farního úřadu u sv. Augustina, nám. Míru 7.

Kronika. Zápisy o kongregaci sester Cyrillo-Methodějských na Moravě 1924-1949. Soukromý archiv Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje Brně, ul. Bílého 9.

Rozdělení farnosti starobrněnské a zřízení nové farnosti u sv. Augustina. Archiv biskupství brněnského (ABB), E 80, inv. č. 161, sg. A 42/8, kart. 75.

b) Dobová periodika

Acta curie episcopalis Brunensis (ACEB) 1934-1941. Knihovna Biskupství brněnského, Kamenná 207/36.

Hlas svatého Petra. Soukromý archiv paní Marie Široké, Sedlákova 5.

c) Vzpomínky pamětníků

Rozhovor s panem Ladislavem Ševčíkem, Havlíčkova 18/20, ze dne 29. 10. 2008 a 2. 3. 2010. Archiv autorky.

Rozhovor s panem Milanem Hnátkem, Bílého 20, ze dne 7. 7. 2009. Archiv autorky.

Rozhovor s paní Marií Šulákovou, Wurmova 30, ze dne 27. 7. 2009. Archiv autorky.

Rozhovor s paní Zuzanou Konečnou, Zeleného 3, ze dne 6. 7. 2009. Archiv autorky.

Rozhovor s P. Františkem Fráňou, Barvičova 80, ze dne 25. 10. 2009. Archiv autorky.

Rozhovor s paní Marií Širokou, Sedlákova 5, ze dne 16. 10. 2009. Archiv autorky.

Rozhovor s paní Evou Hanáčkovou, Bílého 6, ze dne 28. 7. 2009. Archiv autorky.

Rozhovor se sestrou Virginíí Marií Turzovou, Velehrad, Hradištská 142, z července 2009. Archiv autorky.

Rozhovor s Hanou a Josefem Schmukovými, Gorkého 46, ze dne 22. 6. 2009. Archiv autorky.

Rozhovor s paní Miladou Malůškovou, Wurmova 16^a, ze dne 28. 7. 2009. Archiv autorky.

Rozhovor s paní Martou Laudátovou, Lerchova 29, ze dne 19. 3. 2010. Archiv autorky.

Rozhovor s paní Hanou Zbožínkovou, Březinova 2d, ze dne 14. 3. 2010. Archiv autorky.

Rozhovor s P. Miloslavem Kabrdou, duchovním správcem farnosti Újezd u Brna, ze dne 13. 3. 2010. Archiv autorky.

Rozhovor s P. Pavlem Kolářem, rektorem kostela Sv. Rodiny, ze dne 30. 7. 2009 a 15. 3. 2010. Archiv autorky.

Telefonický rozhovor s P. Josefem Vítkem, farnost Brno-Komín, ze dne 24. 2. 2010.

d) Písemné záznamy, elektronická pošta, tisk

„Zpráva o činnosti Mariiny legie z r. 1995 pro Kurii Brno“. Písemný záznam pana Ladislava Ševčíka. Archiv autorky.

„Zpráva o historii a činnosti 88. odílu skautů od sv. Augustína z roku 2009“. Písemný záznam pana Martina Nováka. Archiv autorky.

„Několik osobních vzpomínek na mládí a dětství“. Písemný záznam paní Zdenky Laudátové ze dne 5. 8. 2009. Archiv autorky.

„Návštěva papeže“. Úvaha žákyně 8. B tř. CMcZŠ Marie Přikrylové ze dne 8. 10. 2009. Archiv autorky.

„Křížová cesta u sv. Augustína“. Zdroj: <http://email.seznam.cz> ze dne 1. 10. 2009, odesílatel: Mgr. Mlatečková Jana. Archiv autorky.

„Pobyt sester boromejek ve farnosti sv. Augustína“. Zdroj: <http://email.seznam.cz> ze dne 16. 3. 2010, odesílatel: Kongregace sester sv. Karla Boromejského. Archiv autorky.

„Papežovo bilancování“. In: *Katolický týdeník*, ročník XXI., 5. - 11. leden 2010.

2) Literatura

BALÍK, Stanislav - HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. 1. vydání, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK) 2007.

BĚLSKÝ, Vratislav. *Nauka o varhanách*. Editio Supraphon, Praha 1988.

BENEDIKT XVI. *Otcové církve. Od Klementa Římského po Augustina*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2009.

ČAPKA, František - SANTLEROVÁ, Květoslava. *Procházka Brnem*. Akademické nakladatelství Cerm, Brno 2004, vydání druhé.

FLODROVÁ, Milena – MÜLLER, Zdeněk. *Staré Staré Brno. Vyprávění o minulosti nejstarší části města Brna*. EXPO DATA, Brno 2007.

FRÁŇA, František. Slovo na úvod. In: *Zpravodaj střediska Radost AD 2007*, s. 4. Vydává Středisko Radost ve spolupráci s Radiem Proglas.

FRITSCH, Hugo. *Zůstal jsem sám*. (Překlad z němčiny „Hugo das Delegationskind“ Jiřina Spěšná.) Součást vzpomínkové knihy „...bylo mi 13“. Grafia, Plzeň 2004.

FRÜHLICH, Roland. *Dva tisíce let dějin církve*. Vyšehrad 1999.

HAVLÍČKOVÁ, Helena. Zrod Logosu. In: *Dědictví. Kapitoly z dějin komunistické perzekuce v Československu 1948-1989*. Votobia/Poznání, Olomouc 2002.

HUBÁČKOVÁ, Blažena. *Kostel svatého Augustina v Brně*. Publikace vydaná vlastním nákladem, Brno 2005.

CHALUPOVÁ, Petra. *Katolická církev v českých zemích v letech 1945-1948. Brněnská diecéze – církevní školství a činnost církve pro mládež*. [nepublikovaná diplomová práce] Brno, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Historický ústav 2008.

KADLEC, Jaroslav. *Dějiny katolické církve I.,III*. Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc 1993, vydání třetí přepracované.

KADLEC, Jaroslav. Kláštery augustiniánů-eremitů v Čechách a na Moravě. In: MARROW, Henri. *Svatý Augustin*. Křesťanská akademie, Řím 1979.

Katalog brněnské diecéze (neproměnná část). Biskupství brněnské 2007, s. 280.

Katalog církevních škol a školských zařízení 2004-2005. Sekce církevního školství České biskupské konference, 2004.

Kolektiv autorů. *Ad honorem abbatis*. Publikace k životnímu jubileu opata augustiniánského kláštera Lukáše Evžena Martince OSA. Vydáno s podporou OHL

ŽS, Brno 2008

Kolektiv autorů. *Brněnská diecéze (1777-2007) historie a vzpomínky*. Biskupství brněnské, 2006.

Kolektiv autorů. *Kronika křesťanství*. Fortuna Print, Praha 1998.

KUČA, Karel. *Brno. Vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Baset, Praha-Brno 2000.

MACHILEK, Franz. Augustiniánské mnišství. Řehole sv. Augustina a jejich význam pro řeholní život v církvi. In: MARROW, Henri. *Svatý Augustin*. Křesťanská akademie, Řím 1979.

RÁJA, Martin. Karel Fanfrdla. In: PEHR, Michal a kol. *Cestami křesťanské politiky. Biografický slovník k dějinám křesťanských stran v českých zemích*. Akropolis 2007.

SAMEK, Bohumil. *Klášter augustiniánů v Brně*. Vydal klášter augustiniánů, opatství na Starém Brně, ve spolupráci s Památkovým ústavem v Brně 1993.

ŠIMŠÍKOVÁ, Ludmila. *Historie Cyrilometodějské církevní základní školy*. [nepublikovaná diplomová práce] Olomouc, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, Katedra učitelství I. stupně ZŠ 1997.

ŠPIDLÍK, Tomáš (v rozhovoru s Janem Paulasem). *Duše poutníka*. Edice Rozhovory, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004.

TRAPL, Miloš. Doslov. In: ŠINDAR, Jiří. *Zemřel pod cizím jménem*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007.

TURZOVÁ, Virginie Marie. *Kartouzský vězeň*. Trinitas, Svitavy 2006.

VAŠKO, Václav. *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po Druhé světové válce II*. Zvon, Praha 1990.

3) Internetové zdroje

Brněnské ulice [online]. 2004 [cit. 2010-03-31]. Encyklopedie dějin města Brna - ulice. Dostupné z WWW: <<http://www.encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=ulice>>.

Co děláme [online]. 1997 [cit. 2010-02-25]. (Bez názvu). Dostupné z WWW: <<http://pddm.sweb.cz/co-delame.html>>.

Dějiny kostela [online]. 2004 [cit. 2009-12-11]. Dějiny kostela. Dostupné z WWW: <<http://www.farnostpodivin.host.sk/historek.htm>>.

Funkcionalismus [online]. 2010 [cit. 2009-09-01]. Funkcionalismus-wikipedie, otevřená encyklopedie. Dostupné z WWW:

<<http://cs.wikipedia.org/wiki/funkcionalismus>>.

BĚLOHOUBKOVÁ, Lenka. *Historické poselství farnosti Narození Panny Marie v Drysicích* [online]. 2004 [cit. 2009-08-25]. Stránky farnosti Pustiměř, Drysice a Podivice. Dostupné z WWW: <<http://www.pustimer-farnost.cz/farnost-drysice.php>>.

Historie orla. Druhá světová válka - zákaz Orla německými nacisty [online]. 2007 [cit. 2010-03-29]. Profil orla. Dostupné z WWW: <<http://www.orel.cz/profil/historie-10.html>>.

Historie sboru [online]. 2002 [cit. 2009-07-05]. APS Moravan - historie. Dostupné z WWW: <<http://www.aps-moravan.unas.cz/historie.htm>>.

Historie založení [online]. 2001 [cit. 2010-03-31]. Biskupské gymnázium Brno. Dostupné z WWW: <<http://www.bigy.cz>>.

Klarisky v českých zemích [online]. 2008 [cit. 2010-03-31]. Klášter sester klarisek. Dostupné z WWW: <<http://www.klarisky.cz/pages/cs/klarisky-v-ceskych-zemich.php>>.

O Proglasu : Statut Proglasu [online]. 1997 [cit. 2010-03-10]. Statut Proglasu - Radio Proglas. Dostupné z WWW: <<http://www.proglas.cz/statut-proglasu.htm>>.

Počátky obnovy Biskupského gymnázia [online]. 2000 [cit. 2010-03-15]. Biskupské gymnázium Brno. Dostupné z WWW: <<http://www.bigy.cz>>.

Rozhovor s americkým misionářem z Miles Jezu [online]. 2000 [cit. 2009-12-13]. Kdo jsou Miles Jezu. Dostupné z WWW: <<http://www.eucharistie.cz/czech/povolani/milesj.html>>.

Sbormistr Petr Fiala [online]. 2002 [cit. 2010-03-24]. Sbormistr Český filharmonický sbor Brno. Dostupné z WWW: <<http://www.choirphilharmonic.cz/sbormistr.html>>.

Sdružení Musica sacra [online]. 1992 [cit. 2010-03-31]. MUSICA SACRA občanské sdružení chrámových hudebníků-Úvodní strana . Dostupné z WWW: <<http://www.musicasacra.cz>>.

ZAPLETALOVÁ, Hana. *Z historie starobrněnské baziliky Nanebevzetí Panny Marie na Mendlově náměstí* [online]. 1999 [cit. 2009-12-11]. Opatství sv. Tomáše na Starém Brně. Dostupné z WWW: <<http://www.opatbrno.cz/opat-hist.html>>.

Seznam obrázků

- Obr. 1:** Středověké Brno (Kuča, K., c. d., s. 29)
- Obr. 2:** Kostel Nanebevzetí Panny Marie s klášterem cisterciáček ve Starém Brně (foto 1912) (tamtéž, s.40)
- Obr. 3:** Kazatelna s ozvučnou deskou (archiv farního úřadu sv. Augustina)
- Obr. 4, 5:** Slavnost posvěcení kostela 5. 5. 1935 (tamtéž)
- Obr. 6:** Biskup Dr. J. Kupka (tamtéž)
- Obr. 7:** Kostel sv. Augustina 5. 5. 1935 (tamtéž)
- Obr. 8:** Zápis ve farní kronice (tamtéž)
- Obr. 9:** Interiér kostela krátce po dokončení (Hubáčková, B., c. d., s. 12)
- Obr. 10:** P. Karel Fanfrdla (archiv farního úřadu)
- Obr. 11:** Úvodní strana dobového periodika (archiv p. Marie Široké, Sedláková 5)
- Obr. 12:** Svaté přijímání (1944) (archiv farního úřadu)
- Obr. 13:** Ulice Lerchova (1944) (archiv p. Zdenky Laudátové, Lerchova 29)
- Obr. 14:** Svatební obřad v kostele sv. Augustina. (1944) (tamtéž)
- Obr. 15:** Zvony před odvozem k roztavení (1942) (archiv farního úřadu)
- Obr. 16, 17:** Instalace varhan (1976) (tamtéž)
- Obr. 18, 19:** Slavnost 50. výročí posvěcení kostela (1985) (tamtéž)
- Obr. 20:** Farní pout' Šaštín (1985) (archiv p. L. Ševčíka, Barvičova 18/20)
- Obr. 21:** Kněží působící ve farnosti v letech 1938-1990 (tamtéž)
- Obr. 22:** Svěcení zvonu Sv. Monika (2002) (archiv farního úřadu)
- Obr. 23:** Absolventi Charitního ošetrovatelského kurzu (archiv p. Hany Zbožíkové, Březinova 2^d) (1992)
- Obr. 24:** Beseda s manželi Halasovými o překladu Jeruzalémské bible (archiv Marie Laudátové, Lerchova 29) (2010)
- Obr. 25:** „Svatý otec“ u sv. Augustina (2009) (archiv CMcZŠ)
- Obr. 26:** P. Pavel Šenkyřík (2009) (archiv farního úřadu)
- Obr. 27:** Mons. Vojtěch Cikrle (2009) (tamtéž)
- Obr. 28:** Biřmovanci. (2009) (tamtéž)
- Obr. 29, 30 :** Po slavnosti Zmrtvýchvstání. (2010) (archiv autorky)

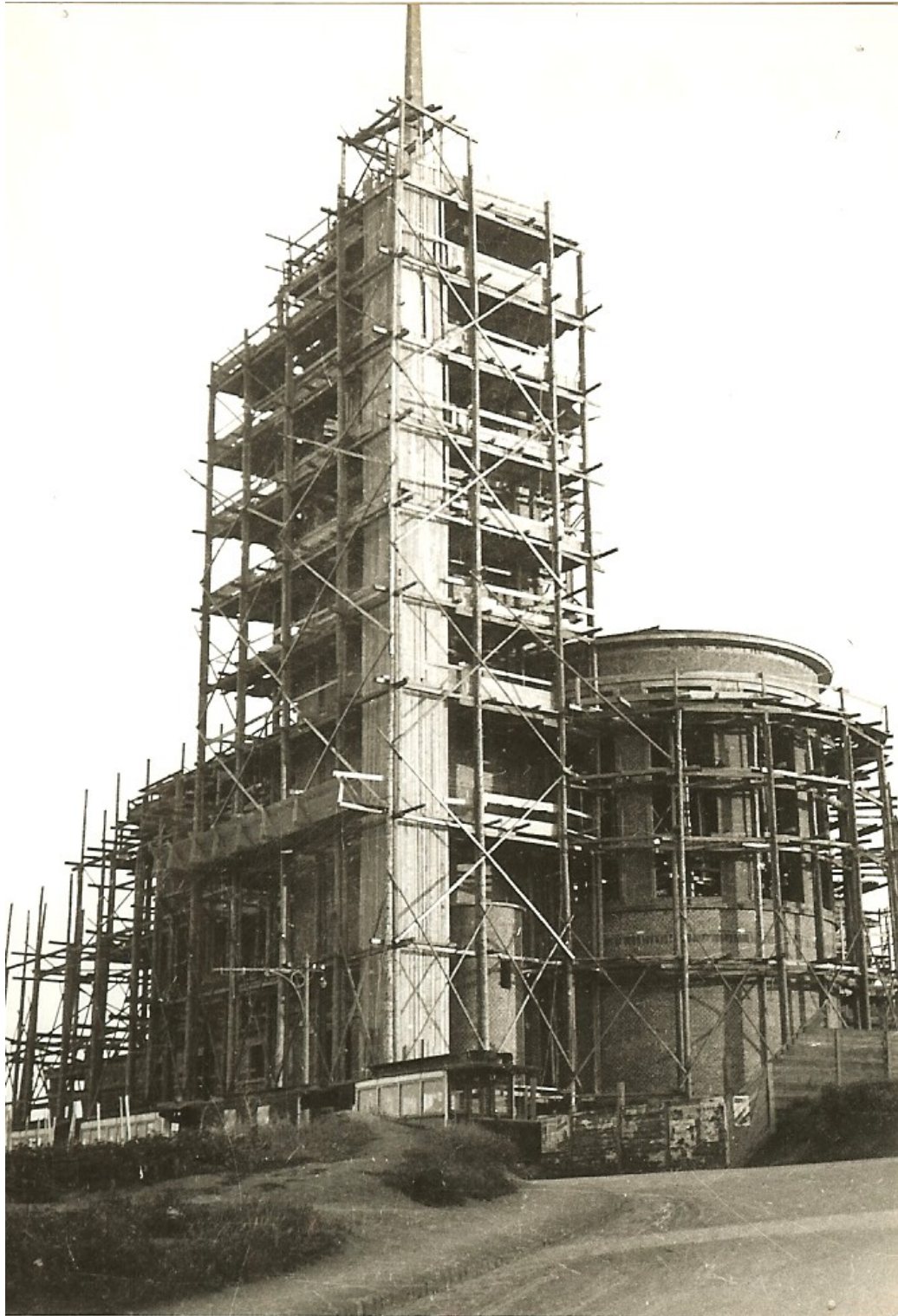
Seznam příloh

- Příl. 1:** Stavba kostela.(archiv farního úřadu)
Příl. 1 - pokračování
Příl. 2: Žádost o zřízení nové farnosti (ABB)
Příl. 2 - pokračování
Příl. 2 - pokračování
Příl. 3: Zřizovací listina farnosti sv. Augustina (ABB)
Příl. 4: „Conciones“ - záznamy kázání (AMB)
Příl. 5: „Záruka o ustanovení nábož. řím.-katol. a o řím.-katol. výchově“ (AMB)
Příl. 6: „Několik osobních vzpomínek na mládí a dětství“ (Archiv p. Zdenky Laudátové)
Příl. 7: Kopie listiny státního vyznamenání (soukromý archiv p. Zdislavy Slezákové, Tábor 18^b)
Příl. 8: .Seznam ulic farnosti sv. Augustina (Katalog brněnské diecéze)
Příl. 9: Mapa farnosti sv. Augustina (P. F. ART. Brno, Stavebnictví a průmysl. Plán města 1 : 25 000)

Příl. 10: „Den jedné farnosti“. Křesťanský magazín, záznam vysílání České televize Brno 13. 11. 1997. [DVD-R]
Příl. 10 - pokračování: „Kostel sv. Augustina“. Křesťanský magazín, záznam České televize Brno 8. 2. 2009. [DVD-R]

Příl. 1 - pokračování

**AUGUSTINIÁNSKÝ KLÁŠTER SV. TOMÁŠE
NA STARÉM BRNĚ,**

MESEČNÝ NÁM. 1. • TEL. 24.295.

V BRNĚ, dne 24. srpna 1936.

Čís. 252 kl.

Předmět: Brno, rozdělení farnosti starobrněnské,
zřízení a inkorporování nové farnosti
u sv. Augustina kláštera.

o ds.

Nejdůstojnějšimu

biskupskému Ordinariátu

v Brně.

Vybudováním tak zv. Masarykovy čtvrtě na Žlutém kopci v Brně rozšířila se Augustiniánskému klášteru sv. Tomáše na Starém Brně inkorporovaná fara starobrněnská jak územně tak i se do počtu farníků do té míry, že duchovní správa pro značnou vzdálenost od farního kostela byla velmi znesnadněna.

Rozhodl se proto opat a konvent kláštera postavit pro tuto novou část města nákladem ze svého kmenového jmění se souhlasu a s povolením nadřízených úřadů církevních a státních nový farní kostel a farní budovu.

K novostavbě těchto objektů dostalo se klášteru povolení přípisem nejdůstojnější biskupské konsistoře ze dne 17. listopadu 1932 čís. 9443, velesl. zemského úřadu v Brně ze dne 27. října 1932 čís. 48.745/III-5, vysokého ministerstva školství a národní osvěty ze dne 18. října 1932 čís. 126.580/VI.

Stavba kostela a fary, k níž nejdůstojnější biskupský Ordinariát přípisem ze dne 1. června 1934 č. j. 5537 udělil ve smyslu can. 1168 C. J. C. laskavě svůj konsens, byla dokončena a kostel byl dne 5. května 1935 slavnostně posvěcen, od kteréhožto dne konají v něm členové Augustiniánského kláštera, pověřeni duchovní správou inkorporované fary na Starém Brně, pravidelné bohoslužby.

Zemský úřad v Brně na žádost kláštera podanou dne 23. května 1934 čís. 162/kl. oznámil přípisem ze dne 21. července 1936 č. j. 26.973/III-5, že ministerstvo školství a národní osvěty schválilo ve smyslu § 20. zákona ze dne 7. května 1874, čís. 50

ř. z., resp. § 8. vládn. nař. ze dne 17. července 1928, č. 124 sb. z. a n. výnosem ze dne 26. června 1936 čís. 77.928/VI v dohodě s ministerstvem financí /přípis ze dne 4. června 1936, č. 57712/36-VII/19/ z důvodů pastoračních vyloučení obvodu Masarykovy čtvrti v Brně na Žlutém kopci z dosavadního obvodu řím. kat. farnosti v Brně - Staré město a zřízení nové řím. kat. farnosti u sv. Augustina, jakož i zřízení nové duchovní stanice, t. j. místa samostatného duchovního správce při této nové fari.

Toto státní schválení uděleno bylo však výslovně s podmínkou, že ani zřízením nové farnosti, jež bude ve stejném inkorporačním poměru k Augustiniánskému klášteru sv. Tomáše na Starém Brně, v jakém byl obvod nové fary k němu dosud, ani jejím dalším udržováním, a to jak co do nákladů věcných tak i osobních, nebude nikdy dotčen náboženský fond, resp. státní pokladna.

Augustiniánský klášter sv. Tomáše na Starém Brně všem podmínkám pro zřízení samostatné duchovní správy v Brně u sv. Augustina vyhověl a její trvání zajistí vtělením závazku udržovati osobní i věcné náklady této nově zřízené duchovní správy na svém kmenovém nemovitém majetku do vložky čís. 331 poz. knihy kat. území Malé Karlovice, vložka čís. 2752 poz. knihy kat. území Nový Hrozenkov, a vložky čís. 1389 poz. knihy kat. území Halenkov.

Jelikož dle can. 1427 § 5 C. J. C. tato nová farnost u sv. Augustina, jejíž obvod by zaujímal z farnosti staro-brněnské vyloučené ulice příp. náměstí, jak následuje :

Babákově nám., ul. Joži Barviče, ul. Frant. Bílého, Březinova / pravá strana /, Gomperzova, Helzeletova, Hlávková, Kampilíkova, Klácelova, Lerchova, Lípová čís. 20. - 40., Lužická, ul. Dr. Bedřicha Macků počínajíc čís. 74. a čís. 89., Matzenauerova, Pavlíkova, Preslova počínajíc čís. 6. /pravá strana/, Rudišova, Sedláková, Soukopova, Stránecké Frant., Strmá, Šeříkova, Tůmova, U prachárny, Vondrákova /lichá čísla/, nám. Karla Vaňka, Wanklova, ul. Karla Wawry, Wieserova, Wolkrova, Miloše Wurma a ul. Zábranského,

stává se parochia saecularis /liberae collationis/, žádá zdvořile opat Augustiniánského kláštera sv. Tomáše na Starém Brně spolu s řeholním farářem inkorporované fary na Starém Brně o lakavé rozdě-

lení farnosti starobrněnské ve smyslu can. 1427 C. J. C., prohlášení a ustanovení kostela sv. Augustina v Brně za kostel farní a zřízení při něm nové farnosti : Brno u sv. Augustina.

Zároveň uctivě žádá, aby tato nově zřízená farnost byla Augustiniánskému klášteru sv. Tomáše na Starém Brně inkorporována z důvodu, že klášter vlastními svými prostředky kostel a faru vybudoval a trvání nové duchovní správy do budoucna zajistí, a prosí uctivě, aby nejdůstojnější biskupský Ordinariát za tím účelem si laskavě vyžádal apoštolskou pravomoc, by toto spojení plene iure dle can. 1425 C. J. C. mohl vykonati.

Frant. L. Březina
oplat.

P. Jan Fr. Dvořáček
řeholní farář.

Ex Regio Capitulo Cathedrali.

Brunae die 23. Januarii 1937.

Nrus; 6.

Divisio parochiae Veterobrunensis,
erectio novae parochiae eiusque u-
nio pleno iure Ordini Erem.S.Augus-
tini Veterobrunae.

Reverendissimo
Episcopali Ordinariatui
Brunae.

Ad num. 79. dato 22/1 1937.

Cum sat superque notum sit, quam difficile bono spiri-
tuali fidelium ob nimiam parochianorum multitudinem in hodierna
parocia Veterobrunensi subveniri possit (Can.1427 §2), et de sta-
bili et congrua dote ad sustentationem novae ecclesiae et domus
parochialis nec non sacerdotum et ad divina officia ibidem obeun-
da obligatione monasterii Ordinis Erem.S.Augustini Veterobrunae
fundata in Dominio ejusdem monasterii in Malé Karlovice, Nový Hro-
zenkov et Halenkov cautum sit (Can.1415 §1), cum divisione paro-
chiae ad B.V.M. Assumptam Brunae Ordini Erem.S.Augustini Vetero-
brunae incorporatae et penes ecclesiam S.Augustini - intra limites
praefatae parochiae ad B.V.M. Assumptam noviter aedificatam-novae
parochiae constitutione nec non ejusdem novae parochiae pleno ju-
re Ordini Erem.S.Augustini Veterobrunae unione juxta Can.1425 §1,
§2 C.J.C. consentimus et dictam existentis parochiae divisionem,
novae parochiae erectionem ejusque pleno iure Ordini supra lauda-
to unionem valde commendamus. (Can. 1429 §1.)

J. H. Kratochvíl
Archidiaconus.

Antonín Těmra
Decanus Capituli.

Závazek o ustanovení nábož. říj.-katol.
a o říj.-katol. výchově.

Kurt Better, ředitel v Brně, ul. Prachárny 9 a jeho manželka
Štěpánka Betterová / civilně oddáni /- otec bez vyznání, matka
nábož. říj.-katol. ustanovují tímto svého synu Leoši Betterovi
naroz. 7. května 1931 v Brně v senátoriu Dra Pittaanna, Lipové ul. 14,
náboženství říj.-katol. a zavazují se, že jej budou také skutečně
v Katol. náboženství vychovávat, do katolického náboženského vyu-
čování, v neděli a na zasvěcené svátky na naši sv. a v sv. svátostem,
posílati.

Toto své rozhodnutí činí úplně vědomě a dobrovolně a před
níže podepsanými svědky.

V Brně u sv. Augustina, dne 30. dubna 1939.

Kurt Better
ředitel
Brno u Prachárny 9.

Štěpánka Betterová
v domácnosti
Brno u Prachárny 9.

P. Jos. Gabriel
kněz
Brno, Březnická ul. 71
svědek

Josef Hrablík
domovník
Brno, Balašova nám. 7.
svědek

Coram me:

P. Carolus Turek
vic. pub. act.

Několik osobních vzpomínek na mládí a dětství

Mé vzpomínky na kostel mého dětství jsou velice malé. Moji rodiče byli sice věřící, ale do kostela nechodili. Můj otec byl panteista, v celém svém literárním díle oslavoval Boha v jeho díle, zejména jako tvůrce přírody. Maminka pocházela ze Slovácka z velmi zbožné rodiny, ale do kostela chodila jen o svátcích, a to na Staré Brno, protože náš kostel sv. Augustina byl slavnostně posvěcen až 5. 5. 1935 brněnským biskupem ThDr. Josefem Kupkou.

Mně rodiče nebránili chodit do kostela. Chodívala jsem s naší pomocnicí v domácnosti Anežkou jako dítě do různých kostelů, zejména na Staré Brno nebo například do kaple na Údolní ulici naproti porodnici, kde měli o vánocích roztomilé Jezulátko. Tato kaple dostala přímý zásah za války a dnes už neexistuje. Když jsem chodila na gymnázium (na Augustinské, nyní Jaselské), náš profesor náboženství P. Procházka byl velice přísný a vždycky každá jednotlivě jsme musely říci, jestli jsme byly v kostele a ta, která byla u přijímání, dostala obrázek. Pokud některá studentka nebyla v kostele, velice se zlobil. Bohužel to mělo i negativní následek, že některé studentky přestaly do náboženství chodit. Povinná výuka byla čtyři roky, další čtyři roky byla nepovinná.

Až v roce 1938 vznikla při kostele farnost a v jejím čele stál P. Karel Fanfrdla, člen augustiniánského řádu a jeho spolupracovníkem P. Josef Gabriel. Ten mne v roce 1944 sezdával. Byla válka, auta zakázána, a tak jsme jeli kočárem s bílými koníčky a bylo to velice pěkné.

Jaká byla účast věřících a jak probíhala oslava posvěcení kostela, to už přesně nevím. Tehdy žilo v naší čtvrti poměrně málo katolických rodin. Všichni naši sousedé byli evangelíci, několik rodin bylo v církvi československé nebo ateisté, žili zde také Němci, o jejichž příslušnosti nic nevím a se kterými jsme se nestýkali, ale nikdy nevznikaly kvůli náboženství nějaké mrzutosti. Naše pomocnice Anežka měla kamarádky i z evangelických rodin a chodila s nimi i nějaký čas do jejich „sdružení“ v Blahoslavově domě a na výlety, které pořádal náš soused pan ing. Michal. Líbilo se jí to a říkala, že nikdy nepocítila, že by se k ní špatně chovali.

Všechno změnila válka a sovětská okupace, kdy se každý uzavřel do sebe. Já jsem do kostela chodila málo a můj velký návrat k církvi nastal až po smrti mého manžela a prosím Pána Boha, aby mně odpustil, že jsem na Něho tak často zapomínala.

Nepíši zde žádná historická fakta, je to jen pár osobních vzpomínek z dětství a mládí a prosím, abyste to tak přijaly.

V Brně dne 5. 8. 2009

Zdenka Laudátová
nar. 7. 11. 1921,
v Masarykově čtvrti žije od roku 1924

UDĚLUJI

JOSEFU ADÁMKOVI
ZA ZÁSLUHY O ČESKOU REPUBLIKU

MEDAILI ZA ZÁSLUHY
I. STUPNĚ

V PRAZE DNE 28. ŘÍJNA 1999

Václav Havel

PREZIDENT REPUBLIKY

SEZNAM ULIC FARNOSTI SV. AUGUSTINA

BARVIČOVA
BÍLÉHO
BOHUSLAVA MARTINŮ
BRATŘÍ ČAPKŮ
BŘEZINOVA
DOSTÁLOVA
ELEONORY VORAČICKÉ
FOUSTKOVA
FRANTIŠKY STRÁNECKÉ
GOGOLOVA
GORKÉHO (37 a výše, 48 a výše)
GROHOVA lichá (41 a výše, sudá 46 a výše)
HAVLÍČKOVA
HEINRICHOVA
HELCELETOVA
HLÁVKOVA
HVĚZDÁRENSKÁ
JIŘÍKOVSKÉHO
KAMENÍČKOVA
KAMPELÍKOVA
KAPLANOVA
KLÁCELOVA
KONEČNÉHO NÁM. (4-6)
KRAVÍ HORA
KRONDLOVA
LERCHOVA
LUDVÍKA PODÉŠTĚ
LUŽICKÁ
MAHENOVA
NÁHORNÍ
NÁM. MÍRU
PAVLÍKOVA
PRESLOVA (sudá)
REZKOVA
ROUBALOVA
RUDIŠOVA
SEDLÁKOVA
SOUKOPOVA
ŠMÍDKOVA
TICHÉHO
TŮMOVA
TVRDÉHO (sudá)
ÚDOLNÍ (71 a výše))
ÚVOZ (lichá 33 a výše)
VAŇKOVO NÁM.
VŠETIČKOVA
WANKLOVA
WOLKROVA
WURMOVA
ZÁBRANSKÉHO
ZACHOVA
ZELENÉHO (1-40)
ŽÍŽKOVA (lichá do č. 55)

Zdroj: *Katalog brněnské diecéze (neproměnná část)*. Biskupství brněnské 2007, s. 280.

